

Regeringens skrivelse

2008/09:114

Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Skr.
2008/09:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 12 mars 2009

Fredrik Reinfeldt

Ewa Björling
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken avseende krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under år 2008. Skrivelsen innehåller också en redovisning av exporten av krigsmateriel under år 2008. Därtill beskrivs det samarbete som pågår inom EU och andra internationella fora om frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

1	Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	4
2	Krigsmaterielexporten och exporten av produkter med dubbla användningsområden år 2008	4
3	Informationsverksamhet	7
4	Svensk export, exportkontroll och exportstöd	8
4.1	Krigsmaterielfrågor	8
4.2	Produkter med dubbla användningsområden	11
5	Svensk försvarsindustri – struktur och produkter	12
6	Svensk export av produkter med dubbla användningsområden.....	14
7	Inspektionen för strategiska produkter.....	15
8	Svensk kärnteknisk industri och Strålsäkerhetsmyndigheten	20
9	Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel	23
10	Internationell rapportering om vapenöverföringar.....	28
11	Aktuella frågor om internationella vapenembargon	29
12	Internationell handel med vapen.....	30
13	Ett internationellt vapenhandelsfördrag, ATT	31
14	Arbetet mot spridning av små och lätta vapen.....	32
15	Internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet.....	33
16	Korruptionsbekämpning inom internationell handel med vapen ...	34
17	Samarbete inom de multilaterala exportkontrollregimerna.....	34
18	FN:s säkerhetsråds resolution 1540 och Proliferation Security Initiative (PSI)	39
19	FN- och EU-sanktioner vad gäller icke-spridning och exportkontroll	40
20	Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden	42
21	Att sprida exportkontrollpolitiken	44
Bilagor		
	Bilaga 1 Svensk krigsmaterielexport år 2008	46
	Bilaga 2 Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen	64
	Bilaga 3 Vapenförmedling.....	73
	Bilaga 4 Produkter med dubbla användningsområden	75
	Bilaga 5 Regelverk m.m.	80
	Bilaga 6 Internationella vapenembargon	102
	Bilaga 7 Förklaringar.....	111

Bilaga 8 Förkortningar	113	Skr. 2008/09:114
Bilaga 9 Vägledning till andra källor	114	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2009	115	

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

Detta är tjugofjärde gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin exportkontrollpolitik. Den första skrivelsen överlämnades 1985. Sverige var då ett av de första länderna i Europa som på ett öppet sätt började redovisa det gångna årets aktiviteter på exportkontrollområdet. Syftet har hela tiden varit att bidra med underlag till en bredare diskussion om frågor relaterade till exportkontroll av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden samt icke-spridning.

Genom åren har mycket hänt när det gäller skrivelsens innehåll och utformning. Förr utgjorde skrivelsen en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport och de bifogade tabellerna gav en översiktlig bild av aktuell statistik utan några längre förklaringar. I dag är den en relativt omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i sin helhet. Fler statistiska uppgifter kan lämnas tack vare en öppnare politik och bättre informationsbehandlingssystem. Regeringen eftersträvar kontinuerligt ökad öppenhet på exportkontrollområdet. På regeringens begäran lämnar Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) ett brett underlag för skrivelsen.

Skrivelsen omfattar tre huvudområden och en uppsättning bilagor. Det första huvudområdet är en inledning och sammanfattning av årets verksamhet (avsnitt 1—3). Det andra handlar om hur exportkontroll bedrivs i Sverige (avsnitt 4—8). Det tredje utgörs av redogörelse för det internationella samarbetet (avsnitt 9—21). Då 2008 var ett händelserikt år på området inom EU-samarbetet finns här både framsteg och nyheter att redovisa. I *bilagorna 1—6* finns bl.a. statistik över svensk krigsmaterielexport och export av produkter med dubbla användningsområden, de svenska och europeiska regelverken samt en förteckning över internationella vapenembargon.

2 Krigsmaterielexporten och exporten av produkter med dubbla användningsområden år 2008

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning är viktiga uttryck för statssamfundets arbete med nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och icke-kontrollerade flöden av andra vapen. Det krävs dock att de kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll för att de uppställda målen ska uppnås. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument som möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Exportkontrollen utövas nationellt. Det åligger Sverige att se till att vår exportkontroll är ansvarsfull och pålitlig. Arbetet för att effektivt

förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella fora. Sverige är aktivt såväl i de multilaterala exportkontrollregimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen som ett instrument för icke-spridning och mot icke-kontrollerade flöden av konventionella vapen.

En gemensam europeisk lagstiftning gäller sedan år 2000 i samtliga EU-länder för export av produkter med dubbla användningsområden. Denna uppdateras för närvarande.

På krigsmaterielområdet gjordes ett viktigt framsteg i slutet av 2008 när EU:s uppförandekod om vapenexport antogs som en gemensam ståndpunkt (rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/GUSP av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av militär teknik och krigsmateriel). Koden – numera ståndpunkten – ger medlemsländerna förutsättningar för en mer konvergent tillämpning av deras nationella lagstiftning på området. Medlemsländerna kan ha egna, striktare riktlinjer.

Vidare är ett direktiv som syftar till ett harmoniserat regelverk för överföring av försvarsmateriel mellan EU:s medlemsstater under utarbetande.

I denna skrivelse redovisas både värdet av den faktiska svenska exporten 2008 av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, och värdet av tillståndsgivningen. ISP ger i en bilaga till skrivelsen sin syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen.

Krigsmateriel

Kontrollen vid export av krigsmateriel är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Det är av central betydelse att de svenska riktlinjerna för vapenexport följs, liksom kriterierna i EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten görs alltså i bilagor till denna skrivelse. Statistik visas även från de senaste åren. Enstaka försäljningar och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken vilket var fallet 2008. Uppgifterna i skrivelsen baseras på lagstadgad årlig rapportering från de krigsmaterielexporterande företagen, som sammanställts av ISP.

Totalt mottog 60 länder leveranser av svensk krigsmateriel under 2008, tre fler än 2007. Av de 60 länderna mottog ca sju länder uteslutande jakt- och sportskytteammunition sammanlagt till ett värde av 16 miljoner kronor.

Den regionala fördelningen av exporten uppvisar 2008 det normala mönstret som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till EU-länder, andra europeiska länder och Nordamerika. Under 2008 gick 58,8 % av den totala utförseln (drygt 7 miljarder kronor) till EU samt Schweiz och Norge jämfört med 52,4 % år 2007.

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel (inom och utom riket) under år 2008 uppgick till 20,7 miljarder kronor, motsvarande en ökning med 24 procent jämfört med år 2007. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel under år 2008 var 12,7 miljarder kronor, en ökning med 32 procent jämfört med föregående år räknat i löpande priser. Motsvarande förändring från 2006 till 2007 var en minskning med 7 procent (se tabell 3 på s. 50). Ökningen 2008 beror till stor del på försäljningen av enskilda stora system till EU-länder, som Danmark (mer än fördubbling), Nederländerna (+59 %) och Grekland (upp från 80 till 1071 miljoner kr). Även exporten till Frankrike och Storbritannien ökade. Andra mottagare som 2008 uppvisar ökningsar är bl.a. Indien, Pakistan och Sydkorea. Kategorin Övrig krigsmateriel, dvs. sådan materiel som inte har förstörelsebringande verkan, utgjorde cirka hälften av den faktiska exporten 2008.

Största enskilda mottagarland för svensk krigsmateriel år 2008 var Sydafrika (1,9 miljarder kronor), följt av Nederländerna (1,8 miljarder kronor), och Danmark (1,8 miljarder kronor). Kretsen ”största mottagarländer” varierar från ett år till ett annat. Även detta kan förklaras av att enskilda stora order eller leveranser under ett år ger ett kraftigt utslag i statistiken. Beträffande Sydafrika är det landets beställning av JAS 39 Gripen som även 2008 får genomslag i statistiken. Vad gäller Pakistan bestod leveranserna främst av reservdelar och kompletteringar till tidigare leveranser samt fullföljande av kontrakt avseende luftburen spaningsradar. Även leveranserna till Indien dominerades av reservdelar samt komponenter och ammunition till tidigare levererade system. Alla nya tillstånd till de båda länderna avsåg följdleveranser. I Singapores fall handlade det fortsatt främst om undervattensteknik.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden år 2008 uppgick till 9,6 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med ca 40 % jämfört med år 2007. Värdet av de beviljade utförseltillstånden kan också variera kraftigt från år till år. Se vidare bilaga 1.

Produkter med dubbla användningsområden

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden syftar till att förhindra spridning av produkter som tillverkats för civilt bruk, men som riskerar att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen och krigsmateriel. En effektiv exportkontrollpolitik är avgörande för att förhindra sådan export. Under de senaste åren har kampen mot terrorismen lett till ökad fokusering på denna exportkontroll.

Samarbetet kring exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden sker främst i ett antal internationella organ, de s.k. multilaterala exportkontrollregimerna. Inom dessa sker ett regelbundet utbyte av information angående dels vilka produkter och teknologier som bör kontrolleras, dels vilka mottagare som kan vara känsliga i ett spridningsperspektiv. Terroristhotet och globaliseringen av världsekonomin har ytterligare tydliggjort behovet av ett fördjupat samarbete över nationsgränserna. Arbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna Australiengruppen (B- och C-vapen), Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Suppliers Group, Wassenaar-

arrangemanget (konventionella vapen) samt Zangerkommittén (kärnteknisk utrustning), fortsatte under 2008. I dessa exportkontrollregimer har EU fortsatt att prioritera bl.a. medlemsskapsfrågan, eftersom ett antal nya EU-medlemmar fortfarande saknar medlemskap i vissa av dem. Då EU fick tio nya medlemmar år 2004 genomfördes en omfattande översyn av de nationella exportkontrollsystemen, ett arbete som ingick som en viktig del i genomförandet av EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen.

Under 2005 och 2006 identifierades behov av förbättringar i det europeiska regelverket. Under år 2006 utformade kommissionen mot bakgrund av denna översyn samt FN:s säkerhetsråds resolution 1540 (2004) ett förslag till ändringar i den EG-förordning som reglerar kontrollen av produkter med dubbla användningsområden. Medlemsstaterna har fört förhandlingar kring förslaget sedan 2007. Under 2008 gjordes goda framsteg mot enighet om en reviderad version av förordningen.

3 Informationsverksamhet

Informationsverksamhet om handel med krigsmateriel bedrivs på såväl nationell som internationell nivå. Denna skrivelse är ett led i ansträngningarna att öka öppenheten på området. Den publiceras på svenska och engelska och finns tillgänglig bl.a. på hemsidorna www.regeringen.se och www.isp.se.

Inom EU upprättas också en årsrapport som utgör ett viktigt instrument för att öka insynen på europeisk nivå. Sverige verkar för att denna rapport, som publiceras i Europeiska unionens officiella tidning (EUT), kontinuerligt ska förbättras och utökas. Den senaste rapporten publicerades i EUT C 300, 22.11.2008, s. 1.

För att främja informationstillgången internationellt bidrar regeringen till SIPRI:s statistik- och informationsverksamhet. Bland annat har SIPRI skapat en databas som innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt exportstatistik. Databasen finns tillgänglig på www.sipri.org.

ISP och SSM verkar nationellt för att sprida kunskap om exportkontroll till företag och allmänhet. Dessa myndigheter tillhandahåller också aktuella regelverk och förteckningar över krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden via sina respektive hemsidor www.isp.se och www.ssm.se. I syfte att öka öppenheten kring krigsmaterielexporten redovisar ISP beviljade utförseltillstånd av krigsmateriel månadsvis. Under 2008 har ISP anordnat seminarier och informationsmöten riktade i första hand till befattningshavare inom industrin.

Kontrollen enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel. Enligt samma lag krävs även tillstånd för att bedriva militärt inriktad utbildning. Lagen gäller vapen, ammunition och annan för militärt bruk utformad materiel som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel.

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter, regleras i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden.

4.1 Krigsmateriel frågor

Sverige har av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel. Ett land som exporterar vapen har ett stort ansvar att se till att dessa inte hamnar i orätta händer. För att förhindra detta krävs dels att man definierar de omständigheter under vilka Sverige anser att vapenexport till en viss mottagare inte får ske, dels att ett tillämpningssystem upprättas som gör att reglerna kan efterlevas i praktiken.

Det svenska regelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt av regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport vilka har godkänts av riksdagen. En fristående myndighet, Inspektionen för strategiska produkter, har till uppgift att pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket.

Men det räcker inte med att Sverige utformar och utövar exportkontroll på ett nationellt plan. För att fullgöra ansvaret att förhindra oönskad spridning av vapen krävs också aktivt deltagande i det internationella samarbetet på området.

Verkligheten har förändrats drastiskt sedan det kalla krigets slut och möjligheterna till öppenhet och samarbete mellan länder har aldrig varit bättre. Till exempel enades EU:s medlemsländer 1998 om en uppförandekod för vapenexport. Den har tillämpats tillsammans med de svenska nationella riktlinjerna när ISP gjort sina tillståndsbedömningar. Uppförandekoden reviderades under 2004 och 2005 för att ytterligare stärka den som ett instrument för exportkontroll. Koden antogs som nämnts i slutet av 2008 som en gemensam ståndpunkt. Under 2008 gjordes vidare goda framsteg mot ett direktiv för förenkling och harmonisering av tillståndsgivningen för överföringar av försvarsmateriel inom den Europeiska gemenskapen (ICT).

Den dynamiska utvecklingen inom EU-samarbetet har påverkat förutsättningarna för den svenska beredningen av krigsmateriel-utredningen (KRUT, SOU 2005:9). Även den process som har inletts inom FN:s ram, syftande till ett internationellt vapenhandelsfördrag (ATT) torde behöva beaktas i detta sammanhang. Dessa EU- och FN-

processer får alltså bedömas och analyseras samlat och tillsammans med den fortsatta beredningen av KRUT-utredningen. Skr. 2008/09:114

Under 2008 lades en proposition fram med indirekt koppling till krigsmaterielutredningen (prop. 2007/08:166). Den avsåg systemet för finansiering av ISP. Det lagförslag som presenterades har antagits av riksdagen (bet. 2008/09:UU4, rskr. 2008/09:19).

Försvarsindustrin och exportens roll i ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Sedan början av 1990-talet har vi en ny politisk karta i Europa. Detta har med nödvändighet medfört förändrade svenska internationella ställningstaganden.

Under det kalla kriget var målet att ha en inhemsk, av omvärlden oberoende försvarsindustri som konstruerade och utvecklade utpräglat svenska lösningar. Detta ter sig enligt dagens säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar inte längre vare sig möjligt eller önskvärt med hänsyn till Sveriges samlade intressen. Det ligger i dag i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att, med utgångspunkt i den militära alliansfriheten, samverka med likasinnade länder, såväl inom som utanför EU, om gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering. Sådan samverkan sker med såväl civila som militära medel. De nya säkerhets- och försvarspolitiska realiteterna innebär även behov av samverkan på materielförsörjningsområdet. Önskan att vara självförsörjande när det gäller materiel till det svenska försvaret har ersatts av det växande behovet av samarbete med likasinnade stater och grannar.

Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete med traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete, inklusive samarbetsprojekt, bygger på såväl export som import av krigsmateriel.

Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen gynnas genom ett fortsatt deltagande i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet, bl.a. genom samverkan med länder som är av grundläggande betydelse för Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska intressen. De försvarspolitiska aspekterna grundas bl.a. på den svenska militära alliansfriheten, på behovet av en kostnadseffektiv materielförsörjning och andra fördelar för försvaret som följer av en i landet verksam försvarsindustri. Bland de utrikes- och säkerhetspolitiska intressena finns Sveriges möjligheter att bidra till internationell fred och säkerhet genom effektiv medverkan i internationell fredsfrämjande verksamhet, där en generell teknisk systemlikhet med våra främsta samarbetspartners ökar den operativa effekten.

Materielförsörjningen, såväl i Sverige som i andra länder, bygger numera bland annat på avtalsförpliktelser och gemensamma beroenden. De samarbetande länderna är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system, liksom produkter som är tillverkade i respektive land. Endast med fortsatt utveckling av en teknologinivå som har internationell konkurrenskraft kan Sverige förbli

ett intressant land för det internationella samarbetet, vilket ligger i vårt nationella intresse.

En internationell konkurrens- och slagkraftig teknologinivå innebär i ett internationellt samarbete också bättre möjligheter för Sverige än annars att påverka det internationella exportkontrollsamarbetet i önskad riktning. Detta gäller främst inom EU, men även i ett bredare internationellt sammanhang.

Genom att delta i det s.k. sexnationsinitiativet mellan de sex största industristaterna i Europa (Framework Agreement/Letter of Intent, FA/LoI) påverkar Sverige den försvarsindustri- och exportpolitik som utvecklas i Europa. Det ger direkt och indirekt ett större inflytande på EU:s framväxande försvars- och säkerhetspolitik.

Tidigare ställningstaganden av regering och riksdag

I propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30) anges det som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stödjer försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport.

Riksdagen anslöt sig till försvarsutskottets uppmaning till regeringen i betänkande 1998/99:FöU1 att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmaterielprojekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen.

Beslutet om den försvarspolitiska inriktningen 2005-2007 innebar att regeringen bemyndigades att i exportstödjande eller säkerhetsfrämjande syfte genom internationella samarbeten, överlåta eller upplåta materiel som inte behövs för Försvarsmaktens operativa förmåga eller som annars kan avvaras för en begränsad tid (prop. 2004/05:05, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143).

Exportstöd

En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är att exporten godkänns av ansvarig exportkontrollmyndighet.

Exportstödjande verksamhet bör fortsatt användas som ett medel för att främja en kostnadseffektiv materieförsörjning.

Exportmöjligheterna kan också beaktas och lyftas fram vid deltagande i olika internationella fora, exempelvis inom ramen för den Europeiska försvarsbyrån (EDA) samt inom Framework Agreement/Letter of Intent (FA/LoI) och vid andra internationella samarbeten om så bedöms resurseffektivt ur ett livscykelperspektiv.

4.2 Produkter med dubbla användningsområden

Icke-spridningspolitik och exportkontroll

De multilaterala avtalen om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är grundläggande internationella instrument för att skydda freden och säkerheten i världen. De är viktiga uttryck för statssamfundets arbete för nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och icke-kontrollerade flöden av andra vapen. Som nämnts krävs emellertid att de kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll för att de uppställda målen skall uppnås.

Själva exportkontrollen utövas alltid nationellt. I de multilaterala exportkontrollregimerna och i EU sker dock ett omfattande samordnande arbete.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden är sådana produkter som tillverkas för ett legitimt civilt bruk, men som kan användas militärt för exempelvis tillverkning av massförstörelsevapen eller som krigsmateriel. Det internationella samfundet har under de senaste decennierna utvecklat en rad samarbetsformer för att begränsa spridningen av dessa produkter. Inom de multilaterala exportkontrollregimerna har det utarbetats kontrollistor som fastställer vilka produkter som ska vara underställda tillståndsprövning. Ett grundläggande skäl för att denna typ av kontroll behövs är det faktum att en del länder har utvecklat program för massförstörelsevapen trots att de undertecknat internationella avtal som förbjuder sådan verksamhet. Dessa länder har ofta inhämtat denna kapacitet genom att importera civila produkter som sedan kunnat användas för militära syften. Historien har visat att de länder som på detta sätt skaffat sig en militär kapacitet importerat produkterna från företag som inte varit medvetna om att de bidrog till utvecklande av t.ex. massförstörelsevapen. Ofta sändes samma inköpsförfrågan till företag i olika länder. Tidigare kunde ett land neka export samtidigt som ett annat land tillät den. Behovet av ett utökat samarbete och informationsutbyte mellan exporterande länder var därför uppenbart. Detta var grunden för skapandet av exportkontrollregimerna. Behovet av kontroll har ytterligare understrukits på senare år med anledning av terroristhotet.

Att en produkt hamnar på en kontrollista innebär inte automatiskt att export av denna produkt förbjuds. Listningen är närmast ett utpekande att detta är en känslig och riskfylld produkt. Kontrollistorna i de olika regimerna lyfts för EU:s del in i bilagan till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 och utgör grunden för beslut om godkännande (exporttillstånd) eller avslag (eng. denial) av export. Listan uppdaterades senast genom rådets förordning (EG) nr 1167/2008 av den 24 oktober 2008 om ändring och uppdatering av förordning nr 1334/2000.

De multilaterala exportkontrollregimerna, liksom EG-förordningen, använder sig av en mekanism som möjliggör att även produkter utanför

listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har information om att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller för militära syften. Denna mekanism benämns generalklausul i den svenska terminologin, men är mer känd under sin engelska benämning *catch-all*.

En stor del av arbetet inom EU och inom regimerna är en omfattande informationsverksamhet både internt och externt (eng. outreach), riktad till den egna industrin och till andra länder, om behovet av exportkontroll och utveckling av exportkontrollsystem.

5 Svensk försvarsindustri – struktur och produkter

Bakgrund och utveckling

Svensk försvarsindustri utvecklades till sin nuvarande storlek och kompetens under det kalla kriget. Sveriges neutralitetspolitik, som den utformades efter andra världskriget, krävde en stark försvarsmakt vilket i sin tur krävde en stark nationell försvarsindustri. Ambitionen var maximalt oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken. Den är organiserad i intresseföreningen Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF). SOFF består idag av 45 medlemsföretag varav 11 större och 34 små och medelstora företag. Mindre och medelstora företag inom försvarssektorn har även föreningen SME-D. Företag verksamma i Sverige med produkter, tjänster och system inom området civil säkerhet har intresseföreningen SACS (Swedish Association of Civil Security).

Under de senaste 15–20 åren har försvarsindustrin genomgått en omfattande omstrukturering parallellt med Försvarsmaktens utveckling från invasions- till insatsförsvar. Den utvecklingen har för industrin inneburit att den svenska marknaden kommit att reduceras avsevärt.

Från regeringens sida har det varit angeläget att bibehålla industrins kompetens och förmåga vilket resulterat i en omfattande internationell verksamhet med en betydande export av varor och tjänster. Svensk säkerhets- och försvarsindustri har skaffat sig ett gott rykte som en världsledande leverantör av produkter även till länder med en utvecklad egen industri.

Bland företagen intar Saab en dominerande ställning och svarar för nära 50 procent av företagets totala omsättning. En stor förändring var samgåendet mellan Saab och Celsius då flyg-, robot- och flygelektronik-tillverkningen samlades inom Saab, medan artilleriverksamheten, inklusive s.k. intelligent ammunition, överfördes till BAE Systems Bofors. Förvärvet av Ericsson Microwave Systems och dess unika radar- och sensorverksamhet stärkte bilden av Saab som en komplett leverantör av försvars- och säkerhetssystem.

På marinsidan har såväl ytfartygs- som ubåtsutvecklingen koncentrerats till Kockums. Skr. 2008/09:114

Ammunitionstillverkningen är numera placerad i norskägda Nammo Sweden.

På fordonssidan har BAE Systems Hägglunds skaffat sig en ledande position inom stridsfordons- och bandfordonsområdet, inte minst p.g.a. försäljningen av Stridsfordon 90 till Sverige, Danmark, Finland, Norge, Schweiz och Nederländerna.

Till de större företagen räknas även Volvo Aero, med sin kompetens inom såväl det militära som det civila flygmotorområdet, 3M Svenska AB (tidigare Peltor), med verksamhet rörande hörselskydd (numera ett högteknologiskt område) och Logica Sverige, specialist på systemkonstruktioner och IT-lösningar.

Bilden av en kvalificerad svensk säkerhets- och försvarsindustri kompletteras av ett stort antal små och medelstora företag, s.k. SME-företag, vilka dels är viktiga underleverantörer, dels utvecklar och säljer egna civila och militära produkter och tjänster.

Verksamhetsområden

De framträdande verksamhetsområden inom den svenska försvarsindustrin är i dag

- nätverksbaserade ledningssystem,
- system för samhällssäkerhet,
- telekommunikationssystem, inklusive teleskydd,
- stridsflygplan: bemannade och obemannade,
- flygmotorer,
- stridsledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar,
- system för övning och utbildning,
- telekrigssystem; passiva och aktiva,
- signaturanpassning (t.ex. kamouflagesystem): UV, VIS, NIR, TIR och radar,
- ytfartyg och ubåtar byggda med smygteknik,
- stridsfordon, bandvagnar,
- vapensystem med kort respektive lång räckvidd; mark- och sjöbaserade samt flygburna,
- mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system,
- fin- och grovkalibrig ammunition,
- intelligent artilleriammunition,
- krut och annat pyrotekniskt material,
- tjänster och konsultverksamhet och
- stödsystem för drift och underhåll.

Det kan vara värt att notera att av den totala omsättningen för försvarsindustrins alla varor och tjänster utgörs 40 procent av krigsmateriel och 60 procent av civila/kommersiella varor och tjänster. Exporten består till 50 procent av krigsmateriel.

Parallellt med att försvarsindustrin rationaliserats och konsoliderats har de industriella ägarförhållandena för den svenska försvarsindustrin förändrats. I dag är samtliga företag privatägda.

Det utländska ägandet har ökat under åren. Enligt SOFF har detta upplevts som positivt av företagen. Bland de större företagen äger BAE Systems plc genom sitt amerikanska företag BAE Systems Inc företagen BAE Systems Bofors (inklusive dotterbolaget C-ITS) och BAE Systems Hägglunds, i Sverige samordnade under BAE Systems AB. BAE Systems plc äger vidare 20 procent av Saab. Kockums ägs av det tyska företaget ThyssenKrupp Marine Systems. Nammo Sweden ägs av norska Nammo A/S, Logica Sverige av brittiska Logica CMG och 3M Svenska AB (tidigare Peltor) av amerikanska Aearo. Volvo Aero, PartnerTech och EuroMaint är i dag de enda större företagen som är helt ägda av svenska industriintressen. Bland de 34 SME-företagen dominerar privata svenska ägare.

Internationell verksamhet, m.m.

En tydlig internationalisering kan noteras i industrins verksamhet. Samtidigt som det utländska ägandet i Sverige är relativt stort investerar svenska företag utomlands. Som exempel kan nämnas Saabs företag i Australien, USA, Sydafrika, Tyskland, Norge, Danmark och Finland, Volvos i USA och Norge samt PartnerTechs i Polen, Storbritannien, Finland, Norge och USA.

Industrin spelar en viktig roll för Försvarsmaktens materieförsörjning. Men allting kan inte utvecklas och produceras i Sverige. Enligt riksdagens beslut ska Sverige sträva efter att delta i internationella samarbetsprogram för att därigenom kunna dela kostnaderna och säkerställa interoperabilitet.

En väl balanserad import och export av försvarsmateriel utgör härvidlag ett medel för materieförsörjningen. Export av försvarsmateriel bidrar vidare till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet att underhålla, vidareutveckla och anpassa Försvarsmaktens materiel.

Exportframgångar bidrar även till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i det internationella samarbetet. Det stärker industrins position i ett gränsöverskridande nätverk av försvarsindustrier, vilket är en grund för att etablera långsiktiga relationer och öka leveranssäkerheten.

6 Svensk export av produkter med dubbla användningsområden

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svår att ge då en betydande del av försålda produkter går till EU-marknaden eller exporteras till marknader

som omfattas av EU:s generella tillståndet EU 001. Det generella tillståndet gäller med några undantag alla produkter i EG-förordningens bilaga I för export till Australien, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge, Schweiz och USA.

Till skillnad från företag som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande tillstånd för företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden. Dessa företag är heller inte skyldiga att leveransdeklarera. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat kontrollerade produkter, som omfattas av ISP:s tillsyn, samt om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2,5 miljoner kr. Härvid inräknas försäljning både inom och utom Sverige.

Av de produkter med dubbla användningsområden som exporteras med tillstånd från ISP är den dominerande delen telekommunikationsutrustning som innehåller kryptering samt värmekameror som kontrolleras inom Wassenaararrangemanget. En annan produkt som är volymmässigt stor är värmeväxlare. Dessa är kontrollerade inom Australiengruppen. Andra produkter, som t.ex. isostatpressar, kemikalier, separationsutrustning för satelliter är volymmässigt mindre omfattande, men kan ändå vara resurskrävande vid tillståndsprovningen.

Beträffande mottagarländer finns det inga begränsningar så länge det inte finns någon för exporten relevant sanktion eller för övrigt inte råder någon tvekan om att en export avser en helt civil slutanvändning och inte massförstörelsevapen. När slutanvändningen är militär tillämpas samma kriterier och riktlinjer som för övrig krigsmateriel.

7 Inspektionen för strategiska produkter

Bakgrund

I samband med att Inspektionen för strategiska produkter inrättades 1996 övertog myndigheten ansvaret för merparten av de ärenden som tidigare beslutades av regeringen eller av det statsråd som hade till ansvar att föredra sådana ärenden efter beredning i Krigsmaterielinspektionen (KMI) och sedermera den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll.

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, i det senare fallet om inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Strålsäkerhetsmyndigheten svarar för motsvarande frågor om särskilt känsliga kärntekniska produkter. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) bistår ISP med teknisk specialistkompetens och bl.a. Säkerhetspolisen och Försvarets radioanstalt (FRA) bistår ISP med information.

ISP är vidare nationell myndighet för de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om

förbud mot kemiska vapen med tillhörande förordning. Denna verksamhet hos ISP behandlas inte ytterligare i denna skrivelse.

Från och med den 1 januari 2008 gäller en ny instruktion för ISP; förordningen (2007:1219) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. De flesta förändringarna är justeringar i anledning av den nya myndighetsförordningen (2007:515), som gäller för statliga myndigheter från den 1 januari 2008.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. Företagens skyldigheter regleras i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. När det gäller krigsmateriel ska företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportplaner. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. Slutligen ska de krigsmateriel-exporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd. I sin tillsynsroll har ISP under 2008 genomfört 30 tillsynsbesök hos företag för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation, vilket är en ökning med 50 procent jämfört med det föregående året. I denna verksamhet sker ett nära samarbete med Tullverket samt i vissa fall med polismyndigheten.

Det finns även ett nära samarbete mellan ISP och företag som tillverkar produkter med dubbla användningsområden. Att lagen om kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden är annorlunda utformad än lagen om export av krigsmateriel påverkar formen för kontakten mellan myndighet och företag. Det är till exempel inte alltid lätt för ett företag att avgöra om det berörs av lagen. Det beror på att produkter med dubbla användningsområden omfattar en rad varugrupper och är svårare att klassificera än krigsmateriel. Den kontrollista som gäller enligt förordningen (EG) nr 1334/2000 anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Det krävs inget tillstånd för att inköpa eller tillverka produkter med dubbla användningsområden, ej heller för att sälja dem inom Sverige eller – vanligtvis – inom EU.

Inom ramen för sin utåtriktade verksamhet har ISP under 2008 bl.a. genomfört ett allmänt exportkontrollseminarium samt två seminarier tillsammans med samverkande myndigheter om sanktionsfrågor med särskilt fokus på Iran. ISP har under året även bjudit in en representant från ISP:s brittiska motsvarighet, Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform (BERR), att föreläsa om brittisk exportkontrollpolitik i ett seminarium i samverkan med försvarsindustrin.

ISP finansieras med avgifter från de företag som tillverkar krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från det sammanlagda värdet av respektive företags fakturerade leveranser av kontrollerade produkter om värdet överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Myndigheten tilldelas ett anslag på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering till företagen årsvis i efterskott.

Under 2005 initierades en översyn av avgiftssystemet, vilken under 2006 ledde fram till en rapport från en arbetsgrupp med förslag om ett ändrat avgiftssystem för finansiering av ISP:s verksamhet. Rapporten har remissbehandlats. Under 2008 överlämnades en proposition och riksdagen beslutade om ett nytt system för finansiering av verksamheten vid ISP, som gäller från den 1 januari 2009. Avgifterna för 2008 beräknas enligt tidigare regler.

De nya reglerna innebär att kretsen av avgiftsskyldiga utökas samt att avgifterna fördelas på tre avgiftskollektiv avseende krigsmateriel och produkter med dubbel användning samt lagen om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om kemiska vapen. Delar av ISP:s internationella verksamhet och allt arbete avseende sanktioner finansieras via anslag. Internationell utåtriktad stödverksamhet får finansieras som tjänsteexport.

Utförelärenden

Antalet inkomna ärenden till ISP avseende utförelse framgår av nedanstående tabell.

	Antal KM-ärenden	Antal PDA-ärenden
2008	1132	491
2007	1070	481
2006	1024	305
2005	1141	371
2004	1042	366

Tidigare år (2007) inkluderades sanktionsärenden i ovanstående tabell. Från och med 2008 särredovisar ISP sanktionsärenden (se nedan).

Antalet inkomna utförelsärenden uppvisar en något ökande tendens. Andelen PDA-ärenden har ökat markant de senaste två åren. Denna ökning har främst skett inom ramen för Wassenaararrangemanget samt Australiengruppen.

ISP införde under senare delen av 2007 ett nytt arbetssätt avseende myndighetens tillståndsprocess. Under 2008 har detta fått fullt genomslag i verksamheten. Trots den ökande mängden utförelsansökningar har handläggningstiden markant kunnat förkortas. År 2008 handlades 89 procent av KM-ärendena inom två veckor (ISP:s mål

var 65 procent inom två veckor). Av PDA-ärendena handlades 74 Skr. 2008/09:114 procent inom två veckor (ISP:s mål var 75 procent inom två veckor).

Sanktionsärenden

I juli 2007 gav regeringen ISP utökade uppgifter avseende tillståndsprövning kopplat till sanktionsbeslut och frisläppande av frysta ekonomiska tillgångar (rådets förordning [EG] nr 423/2007 om restriktiva åtgärder mot Iran). Under 2008 har ISP fortsatt arbetet med att effektivisera samt kvalitetssäkra rutiner för prövning av dessa ärenden. Vidare har samarbetet med den nya kundkategorin av banker samt myndighetssamarbete med andra berörda aktörer etablerats, bl.a. med Finansinspektionen, Säkerhetspolisen, Tullverket och Finanspolisen. Samtliga ärenden under 2008 har gällt Iran. Antalet inkomna ärenden till ISP framgår av nedanstående uppställning. Uppgifterna för 2007 avser endast andra halvåret.

Sanktionsärenden	Utförelse	Frisläppande av tillgångar
2008	39	39
2007	24	59

Exportkontrollrådet (EKR)

Riksdagen beslutade år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmateriellfrågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med inrättandet av ISP 1996. Regler för rådets sammansättning och verksamhet finns i ISP:s instruktion. Sedan 2003 är samtliga riksdagspartier representerade i EKR. ISP:s generaldirektör är dess ordförande. En aktuell lista över rådets ledamöter återfinns nedan.

ISP:s generaldirektör samråder med Exportkontrollrådet i de ärenden som denne bestämmer ska läggas fram för samråd. Generaldirektören ska samråda med rådet innan inspektionen lämnar över ett ärende till regeringen för dess prövning enligt lagen om krigsmateriel eller enligt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Generaldirektören ska vidare hålla rådet informerat om inspektionens verksamhet på exportkontrollområdet.

Vid Exportkontrollrådets sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella, och Forsvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse. Generaldirektören kan även kalla andra experter. En uppgift för rådet är att uttolka riktlinjerna, till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförelsebeslut avseende export, liksom även beslutade förhandsbesked som inte tidigare redovisats i EKR och ärenden beslutade efter riktlinjepraxis

(anbudsunderrättelser och samarbetsavtal). Från och med 2005 har ISP även redovisat samtliga beredningsärenden avseende produkter med dubbla användningsområden i EKR.

Sammantaget säkerställer detta system en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen om krigsmateriel och lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Den säkerställer också att beslut som generaldirektören avser fatta ligger i linje med regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för de politiska partierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär är aktuell. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs av enskilda mottagarländer omfattas dessutom vanligen av utrikessekretessen.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen ska överlägga med Utrikesnämnden om. Under år 2008 höll Exportkontrollrådet nio sammanträden. EKR och ISP besökte under året Washington för bilaterala konsultationer om det amerikanska exportkontrollverket samt FN i New York för konsultationer om ickespridnings- och sanktionsfrågor.

Den 1 februari 2007 beslutade regeringen att förordna nedanstående personer att vara ledamöter i Exportkontrollrådet. Förordnandena gäller tills vidare, dock längst till och med den 31 december 2010:

riksdagsledamoten Jan Andersson (c),
 riksdagsledamoten Annicka Engblom (m),
 riksdagsledamoten Lars Johansson (s),
 riksdagsledamoten Björn Leivik (m),
 riksdagsledamoten Göran Lennmarker (m),
 riksdagsledamoten Else-Marie Lindgren (kd),
 riksdagsledamoten Peter Pedersen (v),
 tidigare riksdagsledamoten Lennart Rohdin (fp),
 riksdagsledamoten Tone Tingsgård (s),
 tidigare riksdagsledamoten Majléne Westerlund Panke (s),
 tidigare riksdagsledamoten Lars Ångström (mp).

Det teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

För att bistå ISP:s generaldirektör med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är ett teknisk-vetenskapligt råd knutet till inspektionen. Det består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 2008 hölls ett sammanträde. En aktuell lista över rådets ledamöter finns på ISP:s webbplats.

Enligt ISP:s instruktion ankommer det på myndigheten själv att utse rådets ledamöter efter förordnandenas utgång. Eftersom rådets huvudsakliga uppgift är att ta ställning i mycket tekniska klassificeringsfrågor är det regeringens bedömning att myndigheten själv bör avgöra vilken teknisk-vetenskaplig expertis den är i behov av. Under 2008 har tre ledamöter begärt att få lämna rådet. ISP bereder f.n. i samverkan med rådet tillsättning av nya ledamöter.

8 Svensk kärnteknisk industri och Strålsäkerhetsmyndigheten

Svensk kärnteknisk industri

Svensk kärnteknisk industri agerar på en öppen, internationell och kommersiell marknad. Numera finns både privat och statligt ägda företag som verkar nationellt och internationellt.

I Sverige finns i dag tio kärnkraftsreaktorer i drift. Statliga Vattenfall är huvudägare i Forsmark Kraftgrupp AB (tre reaktorer) och Ringhals AB (fyra reaktorer). Tyska E-on är huvudägare i OKG AB, Oskarshamn (tre reaktorer).

Westinghouse Electric Sweden AB i Västerås producerar kärnbränsle till reaktorer och vissa reaktorkomponenter samt utför servicearbeten på kärnkraftverk. Kunder finns både i Sverige och utomlands. Det svenska företaget är ett dotterbolag till det amerikanska Westinghouse Electric Company, LLC. Ägare är japanska Toshiba Corporation. Studsvik Nuclear AB (som är direkta arvtagaren till det tidigare statliga AB Atomenergi) bedriver forsknings- och utvecklingsarbete inom kärnsäkerhetsområdet och inom avveckling och rivning. Företaget har kunder både inom och utom Sverige och genomför bl.a. analyser och prover på reaktorbränsle. Studsvik bearbetar även lågaktivt avfall som uppkommer vid kärnteknisk verksamhet. Kärnkraftsäkerhet och Utbildning AB (KSU) i Nyköping utbildar kärnkraftspersonal och gör analyser av drifterfarenheter. Flera andra svenska företag – bl.a. Areva NP Uddcomb AB, ES-konsult, Elajokoncernen, ÅF och SQC Kvalificeringscentrum AB – utför servicearbeten, analyser, utredningar m.m. för kärnkraftsindustrin. AB Sandvik Steel producerar rör av zirkoniumlegering speciellt avsedda för tillverkning av reaktorbränsle och Wedholm Medical AB i Nyköping gör neutrondetektorer för kärnreaktorer.

Kontroll av export

All export från EU av kärnämne (uran och plutonium) och kärntekniska produkter är reglerad i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Förordningen reglerar även överföringar inom EU av speciellt känsligt kärnämne och

av alla kärntekniska produkter. Sådana överföringar kräver tillstånd eftersom dessa produkter anses vara särskilt känsliga. De förtecknas i bilaga IV i förordningens kontrollista.

Med särskilt känsligt kärnämne avses uran med en anrikning högre än 20 procent och separerat plutonium. Övrigt kärnämne (däribland vanligt reaktorbränsle) får överföras inom unionen utan exportlicens. Detta beslutades genom rådets förordning (EG) nr 2889/2000 om ändring av förordning nr 1334/2000. I förordning 2889/2000 motiveras detta med att det har visat sig att kontroll av mindre känsligt kärnämne lägger hinder i vägen för handeln inom EU, utan att för den skull förstärka det skydd som redan är säkerställt genom Euratomfördraget. Kontrollen kunde därför avskaffas när det gäller detta material.

Vid beslut om beviljande av exporttillstånd enligt förordning (EG) nr 1334/2000 ska medlemsstaterna enligt artikel 8 beakta alla relevanta aspekter inbegripet bl.a. de förpliktelser och åtaganden de har accepterat i egenskap av medlemmar i de relevanta internationella icke-spridningssystemen och överenskommelserna om exportkontroll eller genom ratificeringen av relevanta internationella fördrag.

Tillämpat på kärnämne och kärntekniska produkter betyder detta att Sverige ska beakta alla de förpliktelser och åtaganden som Sverige har gjort inom internationell icke-spridning, inklusive vad som följer av 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsavtalet, NPT, SÖ 1970:12). Grundläggande bestämmelser vid sådana beslut anges i de riktlinjer som Nuclear Suppliers Group (NSG) har utfärdat och som de medverkande regeringarna har godkänt. Riktlinjerna finns publicerade som IAEA:s dokument INFCIRC/254/Rev.9/Part 1.

NSG:s riktlinjer innebär att Sverige, vid export av kärnämne och kärntekniska produkter till en stat som är ansluten till NPT, men som inte är en enligt avtalet erkänd kärnvapenstat, ska inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering, innan en exportlicens kan beviljas. Det mottagande landet ska i huvudsak försäkra

- att produkterna inte kommer att användas för framställning av kärnvapen,
- att IAEA har full kontrollrätt i landet,
- att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd, och
- att inte vidareexportera de från Sverige erhållna produkterna, eller kärntekniska produkter som skapats med hjälp av de svenska exporterade produkterna, utan att inhämta motsvarande försäkringar.

När kärnämne och kärnteknisk utrustning importeras till Sverige kräver det exporterande landets regering på motsvarande sätt försäkringar av den svenska regeringen.

De regeringsförsäkringar som föreskrivs i NSG:s riktlinjer kan erhållas från den mottagande regeringen vid varje exporttillfälle eller genom bilaterala eller multilaterala avtal.

Strålsäkerhetsmyndigheten har i uppdrag att å regeringens vägnar inhämta försäkran från det mottagande landets regering vid kärnteknisk export, samt att utforma och avlämna Sveriges regeringsförsäkran till det

exporterande landets regering vid import av sådant material. SSM ska göra detta vid upprepade affärer med ett land. För en första affär ska Utrikesdepartementet inhämta försäkran vid export eller avge försäkran vid import. Uppdraget till SSM gäller till slutet av 2009 då SSM ska redovisa erfarenheterna till regeringen.

EU:s samtliga medlemsländer har anslutit sig till fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratomfördraget) vars syfte bl.a. är att upprätta en gemensam marknad för speciella material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än vad det är avsett för. Kärnteknisk verksamhet inom EU är enligt Euratomfördraget underställd Europeiska kommissionens säkerhetskontroll som bl.a. säkerställer att kärnämne som överförs mellan EU:s medlemsländer endast används för civila ändamål. Dessutom har samtliga EU:s medlemsländer ratificerat icke-spridningsfördraget (NPT) och därmed har EU:s icke-kärnvapenstater försäkrat att de inte avser att producera eller på annat sätt skaffa kärnvapen. Tjugotvå av EU:s icke-kärnvapenstater samt Euratom har också ett gemensamt kontrollavtal med IAEA med full kontrollrätt, inklusive utökade inspektionsrättigheter (se INFCIRC/193 samt INFCIRC/193/Add.8, publicerade av IAEA). Övriga tre icke-kärnvapenstater har tidigare ingått liknande arrangemang om kontrollrätt, inklusive inspektionsrättigheter.

Samtliga medlemsländer i EU har förbundit sig att till IAEA rapportera all utförsel av kärnämne och kärnteknisk utrustning. För Sverige del innebär det att kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratom-fördraget, rapporterar all utförsel av kärnämne till IAEA och att Strålsäkerhetsmyndigheten rapporterar all utförsel av kärnteknisk utrustning till IAEA.

Sverige anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt förordning (EG) nr 1334/2000 och medlemsländernas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniskt material mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer. I normalfallet behöver den svenska regeringen därför inte inhämta ytterligare försäkringar vid sådana överföringar från den mottagande regeringen. Det skulle försäkra onödiga handelshinder utan att öka säkerheten.

EU har inom ramen för Euratomfördraget rätt att träffa avtal med tredje land. Bilateral avtal om kärnenergens fredliga användning har ingåtts mellan EU och flera andra stater (USA, Kanada, Australien, Japan, Ukraina och Uzbekistan). Dessa avtal omfattar import och export av kärnämne, och i vissa fall kärnteknisk utrustning. I avtalen garanterar mottagande land att kärnämnet och den kärntekniska utrustningen kommer att användas endast för fredliga ändamål och inte för utveckling av kärnladdningar. Dessa garantier kompletteras ofta med ytterligare försäkringar som i huvudsak överensstämmer med NSG:s riktlinjer (jämför de fyra punkterna ovan). Om EU:s avtal med tredje land innefattar NSG:s riktlinjer behöver Sverige vid export inte inhämta ytterligare försäkringar från det tredje landets regering.

Strålsäkerhetsmyndigheten är en ny myndighet som bildades den 1 juli 2008 genom en sammanläggning av dåvarande Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI). Strålsäkerhetsmyndigheten har övertagit samtliga tillsynsuppgifter som SKI och SSI hade, däribland svensk tillsyn av nukleär icke-spridning. SSM beslutar om licenser för export till land utanför EU eller för överföring inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter förutom i vissa speciella eller principiella fall i vilka regeringen är beslutande organ. Produkterna är specificerade i bilaga I till förordning (EG) nr 1334/2000. SSM:s uppgifter i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Ansökan om tillstånd ska ges in till SSM. En ansökan om tillstånd till export eller till överföring inom EU av använt kärnbränsle ska bl.a. innehålla uppgifter om hur materialet slutligt ska tas om hand. I fråga om material som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige ska ansökan bl.a. innehålla en försäkran att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt.

Även transporten av kärnämne är reglerad av svensk lagstiftning, som följer internationell standard, för att förhindra radiologiska olyckor och för att tillse att adekvat fysiskt skydd finns.

En tabell med uppgifter om SSM:s beviljade exportlicenser återfinns som tabell 26 i bilaga 4 till denna skrivelse.

9 Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel

EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport

Enligt artikel 296 i EG-fördraget får varje medlemsstat vidta åtgärder som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel. Med stöd av artikeln har EU:s medlemsländer antagit nationella regler när det gäller krigsmaterielexport. Emellertid har medlemsländerna i viss utsträckning föredragit att samordna sin exportpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998 innehöll gemensamma kriterier för export av krigsmateriel att tillämpa vid den nationella prövningen av exportansökningar. Medlemsländerna kan ha egna, striktare riktlinjer. Uppförandekoden stärktes 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt i december 2008.

Den gemensamma ståndpunktens första del innehåller åtta kriterier som vart och ett ska beaktas innan ett beslut tas om att tillåta vapenexport till ett land. Dessa kriterier handlar om

- Situationen i mottagarlandet

- Situationen i mottagarlandets region
- Avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtaganden.

Vad gäller situationen i mottagarlandet ska hänsyn tas till respekten för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, huruvida det råder spänningar eller väpnad konflikt i det mottagande landet, risken för att vapnen kommer på avvägar eller vidareexporteras, och huruvida exporten allvarligt skulle störa landets hållbara utveckling. Situationen i regionen avser stabiliteten i området och risken för att mottagaren skulle kunna använda vapnen i en regional konflikt. Slutligen ska beaktas exportlandets och mottagarlandets internationella åtaganden, t.ex. genom att vapenembargon måste respekteras, hänsyn tas till medlemsstaternas nationella säkerhet samt mottagarlandets uppträdande i det internationella samfundet. Det sistnämnda handlar bland annat om landets attityd till terrorism, vilket slags allianser det har, samt hur väl det respekterar folkkrätten.

Till den gemensamma ståndpunkten hör även en förteckning över de produkter som omfattas av ståndpunkten (EU:s gemensamma militära lista) samt en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer ska genomföras och hur dess kriterier för exportkontroll ska tillämpas.

Utbyte av information om avslag

Enligt ståndpunktens tillämpningsbestämmelser ska medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag på ansökningar om exporttillstånd. Om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion ska konsultationer genomföras innan tillstånd kan beviljas. Den konsulterande medlemsstaten ska även meddela den underrättande staten om sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU blir öppnare och mer enhetlig. Konsultationerna leder till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer, och genom att medlemsländerna informerar varandra om de exportaffärer som nekas minskar risken att något annat medlemsland beviljar exporten. Tanken med systemet är att när ett avslag avseende en viss export har meddelats övriga medlemsländer, ska inte samma export godkännas av ett annat medlemsland. ISP ansvarar för underrättelserna om svenska avslag och genomför konsultationer.

Under år 2008 mottog Sverige 284 underrättelser om avslag från 17 medlemsstater. Sverige lämnade fem underrättelser om avslag. De gällde Mauritius, Argentina (två), Ryssland och Libyen.

Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för svensk export i andra fall. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas individuellt från fall till fall mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten och EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport.

Som komplettering till ståndpunkten finns, som nämnts ovan, en användarguide till ledning för tillståndsmyndigheterna i medlemsstaterna. Den finns också tillgänglig på EU:s hemsida (<http://ue.eu.int>) under rubriken "Säkerhetsrelaterad exportkontroll." I användarguiden finns närmare riktlinjer för tillämpningen av ståndpunktens kriterier för exportkontroll. Guiden anger förfaranden för att förbättra systemet för information om avslag och samråd och klargör medlemsstaternas ansvar i dessa avseenden. Användarguiden uppdateras årligen.

Exportkontroll och politiken för global utveckling

Riksdagens utrikesutskott framhöll i sitt betänkande 2005/06:UU12 att det är angeläget att svensk vapenexport inte motverkar arbetet för att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet framhöll vidare att den årliga skrivelsen om exportkontroll borde innehålla en bedömning av i vilken grad krigsmaterielexporten stämmer överens med de överordnade målen när det gäller samstämmighet mellan olika politikområden i politiken för global utveckling. Utrikesutskottet återkom till frågan i sitt betänkande 2006/07:UU12.

Politiken för global utveckling ger alla politikområden i uppdrag att inom ramen för egna områdesspecifika målsättningar söka vägar för att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar utveckling. Det är också regeringens strävan att effekter som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas. Dessa viktiga aspekter vägs in i de bedömningar som görs, inte minst genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga samt behovet av att beakta huruvida den hållbara utvecklingen riskerar att hindras. Sverige har varit aktivt dels för att den tidigare uppförandekoden skulle antas som en gemensam ståndpunkt, dels för att den ska tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt av EU:s medlemsstater. Sverige var en av de stater som tog initiativ till utarbetande av riktlinjer för tillämpningen av ståndpunktens åttonde kriterium. Sådana riktlinjer ingår numera i användarguiden för ståndpunktens tillämpning. Sammantaget bedömer regeringen att bl.a. den gemensamma ståndpunkten borgar för att de mål, perspektiv och huvuddrag som gäller för den svenska politiken för global utveckling beaktas och kommer till uttryck i svensk exportkontrollpolitik.

Kommissionens förslag till direktiv om förenkling av villkoren för överföring av försvarsmateriel inom gemenskapen (ICT)

Efter sedvanlig konsultationsprocess i vilken medlemsstaterna, försvarsindustrin, enskilda organisationer, m.fl. lämnat synpunkter på ett s.k. konsultationspapper, lade kommissionen i slutet av 2007 fram ett förslag till direktiv om förenkling av villkoren för överföring av försvarsmateriel inom gemenskapen (KOM [2007] 765 slutlig).

Förslaget, som är mindre långtgående än de ursprungliga tankarna i konsultationspapperet, utgör, vid sidan av ett förslag till direktiv om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, en del i en strategi för att stärka den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft.

Ett övergripande syfte med kommissionens förslag är att underlätta rörligheten av försvarsmateriel och försvarsmaterieltjänster mellan EU:s medlemsstater. Kommissionen framhåller att det i dag finns 27 olika nationella tillståndssystem inom EU och att denna mångfald bedöms vara administrativt betungande för företagen och hämmande för den samlade europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft. Förslaget syftar därför till att minska hindren vid överföring av försvarsmateriel och försvarsmaterieltjänster inom EU genom att förenkla och harmonisera villkoren och förfarandena för tillstånd.

En huvudpunkt i förslaget är att tillstånd till överföring av försvarsmateriel inom EU ska baseras på ett nytt system som harmoniserar och förenklar exportkontrollreglerna. Det föreslås att tillstånd till överföring av försvarsmateriel inom EU ska beviljas av medlemsstaterna i form av generella, globala eller individuella överföringstillstånd. Generella tillstånd innebär att ett företag inte behöver ansöka om tillstånd till överföring av viss förutbestämd försvarsmateriel avsedd för en i förväg godkänd (av mottagarstaten certifierad) mottagare. Med globala tillstånd avses en eller flera överföringar av försvarsmateriel till en eller flera mottagare. Individuella tillstånd avser en överföring till en mottagare. Sistnämnda typ av tillstånd ska enligt förslaget användas när det är nödvändigt för att skydda väsentliga säkerhetsintressen eller för att följa relevanta internationella icke-spridningsavtal, exportkontrollordningar eller fördrag.

Förslaget påverkar inte reglerna för export ut ur EU. Det innehåller dock en bestämmelse om att medlemsstaterna ska se till att mottagare av försvarsmateriel som ansöker om exporttillstånd uppger för de behöriga myndigheterna, i de fall den försvarsmateriel som mottagits från en annan medlemsstat med stöd av ett överföringstillstånd är belagd med exportrestriktioner, att de har iakttagit villkoren för dessa restriktioner samt att de i tillämpliga fall fått det erforderliga tillståndet från ursprungsmedlemsstaten.

Förhandlingar om förslaget fördes under hela 2008 varigenom det modifierades något. Den slutliga versionen tydliggör medlemsstaternas fortsatta beslutanderätt samtidigt som förslagets harmoniserande funktion består. Enighet nåddes i slutet av 2008 mellan Ministerrådet, Kommissionen och Europaparlamentet. Europaparlamentet röstade för förslaget den 16 december 2008. Det väntas beslutas av Ministerrådet i början av 2009. Medlemsstaterna har två år på sig att omsätta direktivet i nationell lagstiftning räknat från den dag då det träder i kraft. Det är regeringens bedömning att den framförhandlade och mellan EU-institutionerna överenskomna texten på ett bra sätt uppfyller sitt syfte. En god balans uppnås mellan inre marknadsaspekter och vidmakthållen effektiv exportkontroll.

I rådsarbetsgruppen COARM (Council Working Party on Conventional Arms Exports) diskuterar EU:s medlemsstater regelbundet den gemensamma ståndpunktens tillämpning, utbyter information om synen på exportdestinationer och utarbetar gemensamma riktlinjer för medlemsstaternas nationella regelsystem för exportkontroll. En redogörelse för detta arbete, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel publiceras i en årlig rapport. De årliga rapporterna visar att den gemensamma ståndpunkten har lett till viktiga förändringar i såväl medlemsstaternas nationella regelverk som i deras exportpolitik.

Eftersom kriterierna i den gemensamma ståndpunkten spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsländerna.

Medlemsländerna har också beslutat att systematisera informationsverksamheten till länder utanför EU bl.a. genom samtal om exportkontrollpolitik, s.k. outreach. Detta arbete har fortsatt under 2008. Syftet är att, med utgångspunkt i EU:s gemensamma ståndpunkt, uppmuntra andra länder att utveckla liknande system för exportkontroll. För att systematisera denna verksamhet har COARM identifierat vilka länder som är aktuella för besök och seminarier, kontaktat dessa samt upprättat en databas över det arbete som görs – både gemensamt av flera EU-länder och bilateralt mellan ett EU-land och ett annat land utanför EU. Avsikten är att verksamheten ska bli mer effektiv och att EU ska kunna ge ett enhetligt budskap om exportkontroll och de värderingar som styr det gemensamma EU-arbetet.

I syfte att ytterligare samordna arbetet antogs i mars 2008 en gemensam åtgärd avseende EU:s outreach (rådets gemensamma åtgärd 2008/230/GUSP om stöd till EU:s åtgärder för att i tredjeland främja kontrollen av vapenexport och principerna och kriterierna i EU:s uppförandekod för vapenexport). Giltighetstiden är 2008–2009. Under det svenska EU-ordförandeskapet kommer ett seminarium att hållas för fem inbjudna stater (Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien och Vitryssland) i Georgiens huvudstad Tbilisi. ISP är den svenska myndighet som svarar för genomförandet.

Kontroll av vapenförmedling

För att angripa problemet med icke-kontrollerad vapenförmedling och undvika ett kringgående av vapenembargon, antog rådet 2003 en gemensam ståndpunkt (2003/468/GUSP) om kontroll av vapenförmedling. Enligt denna åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom deras territorium. För svensk del fanns redan sedan tidigare god kontroll av vapenförmedlingsverksamhet genom bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Inom COARM strävar man efter att arbeta fram lämpliga former för informationsutbyte om registrerade vapenförmedlare mellan medlemsstaterna. I Sverige är ett 30-tal företag

10 Internationell rapportering om vapenöverföringar

FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar

FN:s generalförsamling antog 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln. Resolutionen anmodar FN:s medlemsländer att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av tunga konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s nedrustningsavdelning. Handeln med följande sju kategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. Efter översyner i FN, senast år 2006, har definitionerna av de olika kategorierna utvidgats, så att flera vapensystem ingår och möjlighet ges att frivilligt även rapportera om små och lätta vapen. Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftvärnsrobotar (MANPADS) som sedan 2003 ingår i kategorin robotar/robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter om staters innehav av ifrågavarande vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med försvarets myndigheter och ISP sammanställer därför Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med ovanstående resolution årligen överlämnas till FN.

Rapporteringsfrekvensen har varierat över åren. Störst antal länder, 126, rapporterade om sin vapenhandel år 2001. Sammanlagt 170 stater har rapporterat någon gång sedan 1992. För FN-registrets femtonde år, 2006, har 110 av FN:s medlemsstater rapporterat. Genom att rapporter finns från alla större exportörer, utom Nordkorea, och från de flesta större importörer beräknas åtminstone 95 % av världens handel med tunga konventionella vapensystem omfattas av registret.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är fortsatt liten. I den rapportering som Sverige kommer att lämna till FN:s vapenregister avseende 2008 redovisas export av Stridsfordon 90 till Danmark och Nederländerna, Bandvagn S 10 till Storbritannien, Bandvagn 206 S till Italien och Tyskland, JAS Gripen till Sydafrika samt Robot 70 till Finland. Uppgifter lämnade till FN-registret finns tillgängliga på FN:s hemsida.

Till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) redovisas årligen handeln med tunga vapensystem på samma sätt som till FN.

Wassenaararrangemangets rapporteringsmekanism avseende export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper och en åttonde kategori tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt

överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Detta för att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras två gånger årligen.

Skr. 2008/09:114

11 Aktuella frågor om internationella vapenembargon

Vad är ett vapenembargo och när används ett sådant?

Ibland gör händelseutvecklingen i ett land eller en region det nödvändigt för det internationella samfundet att vidta åtgärder för att visa att en regerings handlingar är oacceptabla och förmå den att upphöra med dessa. En sådan åtgärd är att besluta om ett embargo, vilket innebär att handel med ett visst land inte tillåts. Ett vapenembargo kan omfatta alla typer av militär utrustning och därtill knutna tjänster eller bara vissa kategorier. Ofta förekommer undantag för leveranser av viss militär utrustning som ska användas för humanitära ändamål eller för skydd, eller som går till internationella fredsbevakande styrkor i det aktuella landet. Med jämna mellanrum omprövas om embargot ska fortsätta gälla, om villkoren ska ändras eller om embargot helt ska hävas.

Ett embargo tillgrips som regel först när andra internationella politiska påtryckningar misslyckats. Ett embargo bör till sitt innehåll vara klart definierat och tillfälligt till sin karaktär. Syftet är alltså inte att permanent och på längre sikt reglera exporten av krigsmateriel till ett visst land. Att ett embargo hävs innebär heller inte att vapenexport automatiskt blir tillåten till det aktuella landet. Varje exportlands nationella lagar och regler styr vilka villkor som skall gälla för att bevilja export.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE om vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. EU:s medlemsstater iakttar också fullt ut sådana bindande politiska beslut om vapenembargon.

Inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik kan med enhällighet beslutas om vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa EU-beslut är ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. EU:s vapenembargon omfattar normalt även förbud mot export av tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel. Dessa förbud regleras i gemenskapsrättsliga rådsförordningar.

För en förteckning över vapenembargon se webbplatsen http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm. Även på SIPRI:s webbplats finns information om embargon, <http://www.sipri.org/contents/armstrad/embargoes.html>.

Under 2008 tillämpade Sverige 17 vapenembargon mot 16 länder. Ett embargo avser Usama bin Laden, medlemmar i al-Qaida och talibanerna och är inte knutet till ett visst land. Femton av dessa embargon har beslutats inom EU. Ofta utfärdar flera mellanstatliga organisationer embargon mot samma länder.

EU:s vapenembargo mot Kina infördes mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Sverige tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina.

FN:s säkerhetsråd införde 2006 genom resolution 1718 bl.a. ett vapenembargo mot Nordkorea. EU antog den 20 november 2006 en gemensam ståndpunkt om ett vapenembargo mot Nordkorea (rådets gemensamma ståndpunkt 2006/795/GUSP om restriktiva åtgärder mot Demokratiska folkrepubliken Korea).

FN:s säkerhetsråd antog 2006, 2007 och 2008 resolutioner med beslut om sanktioner mot Iran (resolutionerna 1737, 1747 och 1803). EU har i linje med EU:s tidigare policy att inte sälja krigsmateriel till Iran, beslutat om förbud mot export av krigsmateriel m.m. till och från Iran (se rådets gemensamma ståndpunkt 2007/246/GUSP). Liksom andra vapenembargon som har beslutats i EU genomförs förbudet mot export av krigsmateriel till Iran i medlemsstaternas nationella lagstiftning, i Sverige genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Förbudet mot tillhandahållande av tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel genomförs i en gemenskapsrättslig rådsförordning (rådets förordning [EG] nr 423/2007, i dess lydelse enligt rådets förordning [EG] nr 628/2007). Med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner har svenska bestämmelser bl.a. om förbud mot att från Iran köpa, importera eller transportera krigsmateriel införts genom förordningen (2007:704) om vissa sanktioner mot Iran.

I samarbete med Uppsala universitet har SIPRI genomfört en studie om FN:s vapenembargon och de resultat dessa haft. Rapporten ”United Nations Arms Embargoes: Their Impact on Arms Flows and Target Behaviour” publicerades i slutet av 2007.

12 Internationell handel med vapen

I sin årsbok och i en särskild databas, sammanställer SIPRI viss statistik över överföringar av vapen i världen. Statistiken är baserad på trendindikatorvärden och avser överföringar av tyngre konventionella vapen. Enligt senast tillgängliga uppgifter från SIPRI:s databas minskade överföringarna av tyngre konventionella vapen under år 2008, från 26 765 miljoner USD år 2007 till 22 680 miljoner USD år 2008.

I den lista som SIPRI årligen publicerar över exportländer avseende tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) ligger Sverige för perioden 2004–2008 på 10:e plats med 1,8 procent av världens totala export. Största exportland är USA, som under samma period svarade för 30,5 procent av den totala exporten, närmast följt av

Ryssland med 25 procent, Tyskland (10 procent), Frankrike (8,4 procent) och Storbritannien (4,5 procent). Skr. 2008/09:114

Ledande importörer av tyngre konventionella vapen var under perioden 2004–2008 Kina med 11,3 procent av den totala importen, närmast följt av Indien (7,2 procent), Förenade Arabemiraten (6,2 procent), Sydkorea (6,1 procent) och Grekland (4,2 procent). Sverige intog en 53:e plats för motsvarande period med 0,3 procent av världens totala import av tyngre konventionella vapen. För ytterligare information se SIPRI Arms Transfers databas på www.sipri.org.

13 Ett internationellt vapenhandelsfördrag, ATT

Storbritannien lanserade 2005 ett förslag om ett globalt vapenhandelsfördrag, ett Arms Trade Treaty (ATT). FN:s generalförsamling antog i december 2006 en resolution, enligt vilken en process skulle påbörjas i syfte att få i gång förhandlingar om ett sådant globalt fördrag. I ett första steg inhämtade FN:s generalsekreterare medlemsstaternas synpunkter. Sverige stödde förslaget i sitt svar i april 2007. Ett EU-gemensamt svar som likaledes stödde förslaget sändes till generalsekreteraren ungefär samtidigt.

Hösten 2007 tillsattes en internationell expertgrupp (Group of Governmental Experts, GGE) för att lämna förslag inför det fortsatta arbetet. Gruppen bestod av experter från 28 länder med bred geografisk spridning, inklusive sju EU-länder. Gruppens slutrapport i augusti 2008 innehöll dock inga substantiella förslag på vad ett internationellt vapenhandelsfördrag skulle kunna innehålla, utan den konstaterade främst att fortsatta överväganden behövdes kring frågor om genomförbarhet, omfattning och parametrar.

FN:s generalförsamling antog i december 2008 en ny resolution om ATT (Res. 63/240). Sverige var medförslagställare till denna. Huvudelementet i resolutionen är bildandet av en ”open ended working group” (OEWG). Denna grupp ska fortsätta och vidareutveckla GGE:s arbete mot ett legalt bindande vapenhandelsfördrag avseende konventionella vapen inom FN:s ram. Endast USA röstade emot resolutionen. Nitton länder avstod i omröstningen (bl.a. Egypten, Indien, Israel, Kina, Pakistan och Ryssland). OEWG ska mötas under sex förhandlingsveckor – den första i mars 2009 och den andra i juli. Gruppen ska avlägga en första lägesrapport till FN:s generalförsamling hösten 2009.

Under 2008 startades även ett arbete inom EU för att genomföra en serie åtgärder till stöd för ATT-processen i tredje länder. Seminarier om ATT kommer att anordnas på sex olika platser runt om i världen. FN:s institut för nedrustningsforskning UNIDIR svarar för genomförandet av dessa. SIPRI väntas även ha en roll i detta sammanhang. Arbetet bedrivs i nära samarbete med EU-ordförandeskapet, kommissionen och rådssekreteriatet. Det förhållande att EU:s uppförandekod i slutet av 2008 kunde antas som en gemensam ståndpunkt är också positivt för EU:s möjligheter att främja ATT-processen.

14 Arbetet mot spridning av små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen (SALW) omfattar i princip handeldvapen, som kan bäras och avfyras av en person, och vapen som är avsedda att bäras och användas av upp till tre personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner, exempel på den senare är kulsprutor, granatgevär och bärbara luftvärnsmissiler. Någon vedertagen och allmänt erkänd definition av begreppet har inte kunnat fastställas.

I olika internationella fora pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande anhopningar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa som dagligen används i lokala och regionala konflikter, främst i utvecklingsländerna. FN uppskattar antalet dödsoffer för lätta vapen inom ramen för väpnade konflikter till åtminstone 300 000 personer årligen. Antalet sårade och lemlästade finns inte med i FN:s statistik. Dessa vapen är billiga, lätta att bära och lätta att smuggla.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med små och lätta vapen. Året därpå beslutade EU att revidera sin gemensamma åtgärd från 1998 om bekämpning av den destabiliserande anhopningen och olagliga spridningen av små och lätta vapen i syfte att även inkludera dessa vapens ammunition. En EU-strategi med en handlingsplan på samma tema antogs av Europeiska rådet i december 2005. Ett instrument om märkning och spårning av små och lätta vapen framförhandlades och antogs i en resolution av FN:s generalförsamling hösten 2005. I februari 2008 beslutade EU att främja spårningsinstrumentet genom antagandet av en gemensam åtgärd.

OSSE antog år 2000 ett dokument om lätta vapen som avser kontroll av tillverkning och export samt regler för märkning, registerhållning, spårning och informationsutbyte, säker förvaring samt överskottsmateriel. År 2003 antog OSSE ett liknande dokument avseende konventionell ammunition. Därutöver fattade OSSE under 2004 tre beslut syftande till att ytterligare stärka arbetet mot olaglig spridning av små och lätta vapen, inklusive bärbara luftförsvarssystem (MANPADS). Inom Wassenaararrangemanget finns rapporteringsskyldighet rörande handel med dessa vapen. Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

Uppföljning av FN:s handlingsprogram

FN:s arbete med små och lätta vapen syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan som dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridning är också angeläget för att förhindra brottslighet och terrorism. I enlighet med handlingsprogrammet hölls år 2006 en översynskonferens i New York. Vid konferensen kunde de

deltagande staterna inte enas om ett slutdokument och förslag om att utvidga handlingsprogrammet kunde därför inte antas. Handlingsprogrammet genomförs dock fortsättningsvis. I juli 2008 hölls i New York en tredje implementeringskonferens i vilken alla stater utom USA deltog. Mötets mandat var begränsat till frågor rörande implementeringen av handlingsprogrammet. Det kunde därför resultera i ett slutdokument. Utgången av mötet är att se som ett betydelsefullt steg framåt efter den misslyckade översynskonferensen 2006.

Svensk export av små och lätta vapen

Som ett led i de kontinuerliga strävanden efter ökad transparens på exportkontrollområdet har denna skrivelse utökats med information om små och lätta vapen. Svensk export av sådana vapen redovisas i bilaga 1. Värdet av exporten från Sverige av sådana vapen under 2008 uppgick till ca 961 miljoner kronor. Sveriges export av bärbara luftvärnsmissiler, MANPADS (enligt definitionen i FN:s vapenregister) redovisas också i bilaga 1. Värdet av exporten från Sverige av sådana vapen under 2008 uppgick till 195 miljoner kronor (varav 154 miljoner gällde export till Finland).

15 Internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet

Sexnationsinitiativet – Letter of Intent (LoI)

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa (Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland) ingick år 2000 ett viktigt försvarsindustriellt samarbetsavtal på regeringsnivå, det s.k. Framework Agreement. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick 1998, det s.k. sexnationsinitiativet eller ”Letter of Intent” (LoI). Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin – och berör i allt väsentligt utbudssidan, dvs. de levererande staterna. I sex arbetsgrupper har därefter arbete bedrivits för att omsätta ramavtalets principer i praktik och verklighet. Verksamheten har berört leveranssäkerhet, exportkontroll, säkerhetsskydd, försvarsrelaterad forskning och teknologi, behandling av teknisk information, harmonisering av militära krav samt skydd av kommersiellt känslig information. Under 2008 fortsatte arbetet i fyra av de sex arbetsgrupperna, med kontinuerliga avrapporteringar till LoI:s internationella exekutivkommitté. Under 2008 har arbetsgruppen för exportkontrollfrågor, under franskt ordförandeskap, fortsatt att studera förutsättningarna för att underlätta flödet av krigsmaterielprodukter mellan de sex staterna. Vissa framsteg har också gjorts under året. Arbetsgruppen har under 2008 slutfört sitt arbete med ett tillägg till artikel 16 i grundfördraget beträffande en bred licens för komponenter

inom sexnationskretsen. Tillägget godkändes genom beslut av regeringen i december 2008. ISP ansvarar för det operativa arbetet i LoI:s exportkontrollgrupp. I enlighet med tillämpningsföreskrifterna i samarbetsavtalet utfärdade Sverige och Tyskland en första gemensam global projektlicens (GPL) under 2007. Skr. 2008/09:114

16 Korruptionsbekämpning inom internationell handel med vapen

Sverige bedriver sedan flera år ett samarbete med den brittiska avdelningen av frivilligorganisationen Transparency International (TI) för att bekämpa korruption i handeln med krigsmateriel. Tillsammans med TI har bl.a. flera seminarier ordnats i Sverige med syfte att öka berörda företags uppmärksamhet på vikten av att utveckla interna uppförandekoder m.m.

Av stor vikt är också att den europeiska branschorganisationen Aero Space and Defence Industries Association in Europe (ASD) tagit initiativ till en s.k. Common Industry Standard. Medlemsorganisationerna har nu i uppgift att se till att alla medlemsföretag implementerar denna.

17 Samarbete inom de multilaterala exportkontrollregimerna

Vad är massförstörelsevapen?

Frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen har länge stått högt på den internationella dagordningen. Med massförstörelsevapen avses kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Därutöver inkluderas vissa vapenbärare, som ballistiska missiler med lång räckvidd och kryssningsmissiler, i arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen.

Multilaterala åtgärder för att förhindra spridning av massförstörelsevapen har framförallt tagit sig uttryck i ett antal internationella avtal och mer informella s.k. exportkontrollregimer.

Internationella avtal

Vad gäller de internationella avtalen bör särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsfördraget, NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (BTWC) samt 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt

om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12, SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28). Skr. 2008/09:114

Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna att inte överföra atområnbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll.

I BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel.

Likaledes föreskriver CWC att dess parter varken direkt eller indirekt ska överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller de också bestämmelser om att parterna skall främja handel för fredliga ändamål. Detta beror på att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden.

De multilaterala exportkontrollregimerna

För att underlätta det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder slutit sig samman i fem multilaterala exportkontrollregimer: Zangerkommittén, Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen (MTCR) samt Wassenaararrangemanget.

Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen, och vars utförelse således bör kontrolleras på ett samordnat sätt av medlemmarna. Arbetet omfattar även utbyte av information om spridningsrisker samt kontakter med tredje land för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar.

Exportkontrollregimerna skiljer sig från ovannämnda internationella avtal genom att de inte är folkrättsligt bindande. Grunden för samarbetet är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen genom nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska. Deltagande i regimerna underlättar uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelseerna i de internationella avtalen om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

Grundläggande begrepp inom regimerna

Två nyckelbegrepp i det multilaterala samarbetet är avslag (eng. denials) och konsultationer. En medlem i en regim som har nekat ett utförelsetillstånd för en specifik transaktion med hänvisning till regimens målsättningar förväntas informera de övriga medlemmarna om sitt beslut. De övriga förväntas då konsultera den stat som utfärdade detta avslag om de avser besluta om utförelsetillstånd för en motsvarande transaktion. Detta konsultationsförfarande brukar benämnas som principen om ”no

undercut” och syftar till att förhindra att ett annat land beviljar Skr. 2008/09:114 utförelsetillstånd för samma produkt.

Exportkontrollregimerna efter den 11 september 2001

Terroristattackerna i New York och Washington den 11 september 2001 förorsakade massförstörelse utan att massförstörelsevapen kom till användning. Spridningen av mjältbrandsbakterier i USA under hösten 2001 visade att biologiskt material, som kan användas som biologiskt stridsmedel, hade kommit i orätta händer. Dessa händelser och risken för att terrorister får tillgång till massförstörelsevapen har i hög grad bidragit till att samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna också kommit att inriktas på terroristhotet. Ett första steg har varit att uttryckligen slå fast i regimernas grunddokument att ett av syftena med verksamheten just är att förhindra spridning av produkter med dubbla användningsområden till terrorister. En annan åtgärd är att det informationsutbyte som äger rum inom regimerna även inriktas på spridningsriskerna till icke-statliga aktörer.

Generalklausulen (*catch-all*)

För att ytterligare stärka exportkontrollen har regimerna också infört en s.k. generalklausul i riktlinjerna för sin verksamhet. Genom generalklausulen ges en juridisk grund för att även kunna kontrollera export av sådana produkter och teknologier som inte är uppförda på regimernas kontrollistor, om det finns skäl att misstänka att de kan komma att användas i samband med massförstörelsevapen och deras vapenbärare. EU, som redan tidigare hade denna mekanism genom rådets förordning (EG) nr 1334/2000, var drivande i detta arbete.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén, som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som konstruerats för tillverkning av klyvbart material. NPT föreskriver att export av sådan utrustning och materiel till en icke-kärnvapenstat, liksom atområbränsle och särskilt klyvbart material, endast får ske om det klyvbara materialet underställs IAEA-kontroll. Utrustningen och materielen anges i kommitténs kontrollista, som kontinuerligt uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.2). Mer information finns på www.zanggercommittee.org.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Group har sitt ursprung i den s.k. "Londonklubben", som bildades i mitten av 1970-talet. NSG:s arbete avser exportkontroll av

dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk, dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas i samband med kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller en kontrollista för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.9/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.7/Part 2).

USA:s och Indiens initiativ om samarbete kring civil kärnenergiteknik var en framträdande fråga för NSG under 2008. I ett extrainsatt plenarmöte i september 2008 beslutades om ett undantag för Indien från villkoret i NSG:s riktlinjer att samtliga kärntekniska anläggningar i ett land som mottar nukleärt material och utrustning ska stå under IAEA:s kontroll. Dessförinnan hade IAEA och Indien ingått ett s.k. safeguard-avtal enligt vilket ett antal indiska kärnreaktorer kommer att ställas under IAEA:s kontroll. I samband med NSG-beslutet i september 2008 bekräftade Indiens utrikesminister skriftligen flera viktiga icke-spridningsåtaganden, bl.a. ett fortsatt frivilligt ensidigt moratorium på kärnvapenprov.

Under 2008 fortsatte NSG även ett arbete som syftar till att stärka regimens riktlinjer ifråga om exportkontroll av särskilt känslig utrustning. Sverige (FOI) ledde arbetet i en teknisk arbetsgrupp som rapporterade till plenarmötet 2008. Adressen till NSG:s hemsida är www.nuclearsuppliersgroup.org.

Australiengruppen

Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen (CBW) till stater och terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

I centrum för Australiengruppens arbete under 2008 stod bl.a. fortsatt informationsutbyte om utveckling av nya teknologier med potential för CBW-relaterad verksamhet. Arbetet med uppdatering av regimens kontrollistor fortsatte. Vid årets plenarmöte bildades bl.a. ett rådgivande organ för att förbättra regimens möjligheter att hålla jämna steg med den teknologiska utvecklingen. Rysslands intresse att upptas som medlem i Australiengruppen mötte 2008 fortsatt motstånd då flera medlemsländer menade att Ryssland inte fullt ut uppfyller regimens kriterier för medlemskap. Mer information finns på www.australiagroup.net.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen, MTCR, grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade

luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av missiler.

Under 2008 fortsatte arbetet inom MTCR med att bl.a. se över innehållet i listorna med kontrollerade produkter, utbyta information om känslig spridning av missilutrustning, teknologisk utveckling, nationella program och upphandlingsstrategier samt bedriva utåtriktad verksamhet till en rad länder. Det finns f.n. ett stort antal identifierade icke-medlemsländer som är föreslagna för outreach-verksamhet. Vid plenarmötet 2008 diskuterades även vikten av att kontrollera immateriella överföringar av teknologi. I MTCR står alltså ett flertal EU-länder utanför regimen. Deras medlemskap blockerades även år 2008 av politiska skäl.

Information om MTCR finns på www.mtc.info.

Wassenaararrangemanget

Wassenaararrangemanget bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom "Coordinating Committee on Multilateral Export Controls" (COCOM).

Syftet med regimen verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. Wassenaararrangemanget baserar sin verksamhet på föresatsen att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna ska vara tillåten, men att den måste ske under kontrollerade former.

Wassenaararrangemanget har en bredare produktinriktning än övriga exportkontrollregimer. Två kontrollistor är fogade till regimen grunddokument: "Munitions List", omfattande konventionell krigsmateriel, samt "List of Dual-Use Goods and Technologies", omfattande produkter och teknologi med civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga regimers kontrollistor.

Under 2007 kretsade arbetet inom Wassenaar mycket kring utvärdering och översyn av verksamheten. I översynen lades tonvikt på frågor som kontroll av återexport, öppenhet och utåtriktad verksamhet. Under 2008 har arbetet i regimen bl.a. bestått av ansträngningar att genomföra slutsatserna från denna översyn. Plenarmötet senhösten 2008 betonade bl.a. behovet av att stärka exportkontrollen avseende MANPADS. Vissa ändringar i kontrollistorna gjordes, bl.a. om sensorer. Mer information finns på www.wassenaar.org.

I april 2004 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater i syfte att förhindra och avhålla statliga och icke statliga aktörer från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Resolutionen innehåller också rekommendationer som inte är bindande för FN:s medlemsländer. Avseende exportkontroll fastslås bl.a. att alla stater ska inrätta effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Slut användarkontroller ska införas. Alla stater ska vidare införa lämpliga straffrättsliga påföljder eller administrativa åtgärder för överträdelser av lagar och förordningar om exportkontroll. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den anger.

Genom resolution 1540 beslöts också att inrätta en kommitté knuten till säkerhetsrådet med uppgift att rapportera till rådet för dess granskning om genomförandet av resolutionen. Vidare uppmanades FN:s medlemsländer att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. 1540-kommittén har förlängts två gånger, senast till 2011. Resolution 1540 innebär förpliktelser som många länder i dag inte uppfyller helt och hållet. I Sveriges fall gäller att exportkontrollen för produkter med dubbla användningsområden styrs av rådets förordning (EG) nr 1334/2000, som hittills saknar reglering avseende kontroll av förmedlande verksamhet, transiteringar och omlastning. En översyn av EG-förordningen pågår för närvarande. Inom Regeringskansliet har även gjorts en översyn av det svenska genomförandet av resolution 1540, i syfte att bedöma om de gemenskapsrättsliga bestämmelserna bör kompletteras med svenska nationella bestämmelser.

En internationell verksamhet som har beröringspunkter med, och är delvis överlappande med resolution 1540 är ”Proliferation Security Initiative” (PSI). EU och Sverige stöder detta initiativ, som syftar till att, inom ramen för folkrätten och nationell rätt, förhindra transporter till obehöriga mottagare av massförstörelsevapen och insatsvaror till sådana. De svenska myndigheter som berörs samordnar sitt arbete på området och har genomfört scenariobaserade diskussionsspel för att utveckla sin samverkansförmåga.

Internationella sanktioner

Sanktioner är ett värdefullt instrument för internationella ansträngningar att trygga fred och säkerhet. Sanktioner gör det möjligt för det internationella samfundet att på fredlig väg försöka påverka en stats beteende genom olika ekonomiska och politiska åtgärder. Syftet med att vidta sanktioner är att påverka en stat att upphöra med ett visst beteende eller att genomföra vissa reformer. Det kan till exempel röra sig om att förmå en stat att upphöra med systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter eller att försöka få staten att ansluta sig till vissa demokratiska principer.

Sedan ett antal år tillbaka använder sig det internationella samfundet främst av så kallade riktade sanktioner för att försöka påverka. Riktade sanktioner vänder sig mot en specifik vara, organisation eller individ, i stället för generellt mot ett land. På så sätt kan sanktionernas effekter på civilbefolkningen lättare undvikas samtidigt som sanktionerna ger tydligare signaleffekter för dem de avser att påverka.

Vid sanktioner riktade mot individer måste särskild hänsyn tas till rättssäkerhetsaspekter och respekten för grundläggande fri- och rättigheter.

FN- och EU-sanktioner

FN-stadgans kapitel VII utgör grunden för det internationella samfundets sanktioner. När säkerhetsrådet beslutat om sanktioner är medlemsstaterna folkrättsligt förpliktade att genomföra åtgärderna och införliva bestämmelserna i sina egna rättssystem.

EU kan besluta om internationella sanktioner inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det kan antingen vara beslut om att genomföra FN:s sanktioner eller självständiga beslut om sanktioner. Detta sker genom att EU:s ministerråd antar en gemensam ståndpunkt. De åtgärder som faller inom gemenskapens behörighet genomförs sedan i en EG-förordning som blir direkt tillämplig i svensk nationell rätt. EG-förordningen kan föreskriva att vissa uppgifter ska utföras av särskilda behöriga myndigheter i varje medlemsland. Andra åtgärder faller under medlemsstaternas behörighet och genomförs i nationell lagstiftning.

Nordkorea

Med anledning av Nordkoreas kärnvapenprov i oktober 2006 beslutade FN:s säkerhetsråd om sanktioner mot Nordkorea (resolution 1718). Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har EU:s medlemsstater beslutat att gemensamt genomföra sanktionerna (rådets gemensamma ståndpunkt 2006/795/GUSP). FN:s och EU:s beslut

innebär bl.a. att det är förbjudet att exportera krigsmateriel till Nordkorea samt att det är förbjudet att exportera materiel eller teknik som kan bidra till Nordkoreas program med anknytning till kärnvapen, andra massförstörelsevapen eller ballistiska robotar.

Förbuden regleras i rådets förordning (EG) nr 329/2007, vilken är direkt tillämplig och gäller som lag i Sverige. I förordningen finns vissa möjligheter till undantag från sanktionerna. ISP, SSM, Finansinspektionen och Försäkringskassan är behöriga myndigheter för bl.a. tillståndsgivning enligt rådsförordningen.

Iran

FN:s säkerhetsråd antog 2006 och i början av 2007 resolutioner (1737 respektive 1747) med beslut om sanktioner mot Iran. Iran hade då inte hörsammat FN:s atomenergiorgans upprepade resolutioner, som bl.a. uppmanade Iran att suspendera verksamheten för anrikning av uran och inte heller accepterat ett erbjudet förhandlingsförslag. Bakgrunden var misstankarna att Iran håller på att bygga upp en kapacitet att utveckla kärnvapen och vapenbärare för kärnvapensystem. I mars 2008 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1803 som skärper sanktionerna. Syftet med resolutionerna är att påverka Iran att agera på ett sådant sätt att omvärlden kan återfå förtroende för att Irans kärntekniska verksamhet har uteslutande civila och fredliga syften.

Sanktionerna genomförs i EU genom två gemensamma ståndpunkter (2007/140/GUSP och 2007/246/GUSP) och EG-förordningar (förordning nr 423/2007 respektive förordning nr 618/2007). Tillägg och ändringar gjordes den 7 augusti 2008 genom den gemensamma ståndpunkten 2008/652/GUSP och den 10 november 2008 genom rådets förordning (EG) 1110/2008. EG-förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige och gäller som nationell svensk rätt. Förordningarna innehåller vissa möjligheter till undantag från sanktionerna. ISP, SSM, Finansinspektionen och Försäkringskassan är behöriga myndigheter för bl.a. tillståndsgivning enligt EG-förordningarna.

En betydande del av sanktionerna har nära beröring med regeringens insatser för icke-spridning och exportkontroll av varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen. Det gäller:

- Förbud mot export och import av produkter med dubbla användningsområden listade av exportkontrollregimerna NSG och MTCR;
- Förbud mot bistånd och investeringar med anknytning till produkter med dubbla användningsområden listade av NSG och MTCR;
- Krav på tillstånd för export av vissa andra produkter med dubbla användningsområden;
- Krav på tillstånd för bistånd och investeringar med anknytning till vissa produkter med dubbla användningsområden.

Sanktionsregimen omfattar även frysning av ekonomiska tillgångar för individer och enheter med anknytning till Irans program för massförstörelsevapen, inklusive ett förbud att göra tillgångar tillgängliga för dessa. Sanktionerna mot Iran omfattar också ett vapenembargo, som i

huvudsak genomförs i nationell rätt. Särskilda kontroller möjliggörs av laster som transporteras av vissa iranska transportföretag. Skr. 2008/09:114

Ytterligare information om sanktionerna

Utrikesdepartementet har sammanställt information om genomförandet av sanktionerna mot bl.a. Nordkorea och Iran på hemsidan www.regeringen.se/sb/d/9230. Även ISP tillhandahåller information om detta på sin hemsida, www.isp.se.

20 Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna. I Bryssel sker samordningen närmast i rådsarbetsgrupperna CONOP (Council Working Group on Non-proliferation), som handhar icke-spridningsfrågor generellt, samt i WPDU (Working Party on Dual-use Goods) som bl.a. arbetar med policyfrågor och hanterar uppdatering av den kontrollista som faller under rådets förordning (EG) nr 1334/2000. I det följande behandlas arbetet i WPDU.

Årets arbete med kontrollistorna

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året lyfts in i EG-förordningens bilaga och blir därmed juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. Ändringar som gjorts i regimlistorna t.o.m. 2007 har införts i EU:s kontrollista genom rådets förordning (EG) nr 1167/2008 om ändring och uppdatering av förordning nr 1334/2000. Den trädde i kraft i Sverige i december 2008.

Arbetet inom WPDU

EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen från 2003 innehåller ett åtagande att stärka effektiviteten i exportkontrollen avseende produkter med dubbla användningsområden i Europa. Ett grundläggande skäl för kravet att förbättra exportkontrollen är att det inom EU tillverkas åtskilliga känsliga produkter som skulle kunna missbrukas i samband med massförstörelsevapen. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara proportionella mot spridningsrisken och inte

onödigt stora framväxten av den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft. Skr. 2008/09:114

En översyn av de nationella exportkontrollsystemen ”peer review” genomfördes under 2004 och granskades i december samma år av rådet. Rådet uttalade då att översynens rekommendationer skulle genomföras utan dröjsmål.

Som regeringen informerat riksdagen i tidigare skrivelser om strategisk exportkontroll (2008 s. 8 och s. 48 samt 2007 s. 10 och s. 51) pågår beredning i rådsarbetsgruppen WPDU av det förslag till förändringar av rådets förordning (EG) nr 1334/2000 som lades fram av kommissionen i december 2006. Arbetet i rådsarbetsgruppen förutses komma att avslutas under 2009, varefter rådet förutses anta den ändrade EG-förordningen. Mot denna bakgrund förutser regeringen att under året underställa riksdagen förslag till vissa ändringar i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Förändringarna i EG-förordningen har gjorts bl.a. för att förbättra regelverkets uppfyllelse av FN:s säkerhetsråds resolution 1540 när det gäller reglering av förmedling och transitering (jämför avsnitt 18 i denna skrivelse).

Härutöver har verksamheten inom WPDU under 2008 omfattat:

- samordning mellan medlemsländerna vad gäller hanteringen av kontroll av produkter med dubbla användningsområden utanför kontrollistor. Främst har det gällt utformning av djupare samarbete för att förhindra spridning av nukleära produkter och missilprodukter till Iran
- framtagande av en användarguide för slutanvändarintyg
- fortsatt arbete med en databas avseende medlemsländernas notifieringar av avslag på ansökningar om exporttillstånd enligt förordning nr 1334/2000,
- medlemsländernas information till kommissionen om ändringar i interna regelverk, och
- förstärkning av den utåtriktade verksamheten gentemot näringslivet.

EU-samordning inom de multilaterala exportkontrollregimerna

Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska medlemsstaterna arbeta för att bli en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna, bl.a. genom samordning av EU:s ståndpunkter inom regimerna. Ett gemensamt agerande från EU-ländernas sida i de olika regimerna har blivit allt vanligare de senaste åren. Under senare år har EU-initiativ bl.a. resulterat i att medlemmarna i respektive regim kunnat ena sig om att upprätthålla exportkontroll även för produkter utanför kontrollistorna, om dessa antas kunna komma att användas i samband med massförstörelsevapen - *catch-all*. EU har även verkat för att stärka informationsutbytet mellan medlemsländerna i regimerna.

EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater ska erbjudas medlemskap i alla exportkontrollregimerna. Huvudskälet är

strävan att upprätthålla en för alla EU-länder harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. EU-området utgör en hemmamarknad för de allra flesta produkter med dubbel användning. Handeln inom EU är inte export. Däremot utgör utförsel av varor och teknologi till tredje land export. Därmed är EU:s medlemsländer beroende av varandras exportkontrollsystem. Även av detta skäl får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en viktig dimension.

Genom beslut i NSG och Australiengruppen är samtliga EU-länder numera medlemmar i dessa regimer. I MTCR har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Slovakien, Slovenien och Rumänien. Avseende Wassenaararrangemanget gäller detta för Cypern.

Det nordisk-baltiska samarbetet

Det nordisk-baltiska samarbetet rörande exportkontrollfrågor har breddats och fördjupats. Som ett led i detta arbete sker numera regelbundna möten mellan företrädare för de nordiska och baltiska länderna. Mötena ger möjlighet till utbyte av information och överväganden rörande aktuella exportkontrollfrågor på både krigsmaterielområdet och området för produkter med dubbel användning.

21 Att sprida exportkontrollpolitiken

En stor del av det svenska nationella informationsarbetet om exportkontroll sköts av ISP. Internationellt genomförs en omfattande informationsverksamhet av en rad stater och organisationer. Denna verksamhet syftar till att förstärka det internationella exportkontrollsystemet genom att öka förståelsen för behovet av exportkontroll och de krav denna ställer. Arbetet inriktas främst på de länder och regioner som för närvarande inte deltar aktivt i den multilaterala verksamheten inom regimerna och på krigsmaterielområdet. Dessa länder har ofta ett etablerat nationellt exportkontrollsystem, men saknar ett internationellt kontaktnät. Förutom den rena informationsverksamheten under möten och seminarier ges även tillfälle att ha en öppnare diskussion om olika problemområden och spridningsrisker. På så sätt ges möjlighet att utvidga det internationella samarbetet i frågor som engagerar de flesta ansvarstagande exporterande länder.

Inom EU har medlemsländerna sedan flera år bedrivit informationsverksamhet och gjort uppvaktningar i länder utanför EU för samtal om exportkontrollpolitiken. Fokus på krigsmaterielområdet har legat på EU:s dåvarande uppförandekod för vapenexport och hur den fungerar i praktiken. I syfte att ytterligare samordna arbetet antogs som nämnts i mars 2008 en gemensam åtgärd avseende EU:s s.k. outreach-

verksamhet. Denna genomförs av de slovenska, franska, tjeckiska och svenska ordförandeskapen. Skr. 2008/09:114

På området för produkter med dubbla användningsområden har fokus legat på att informera om rådets förordning nr 1334/2000 och hur den tillämpas i enskilda medlemsländer. Inom ramen för EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen har de senaste åren igångsatts ett arbete syftande till att stärka nationell exportkontroll i tredjeland genom seminarier och tekniskt bistånd från EU:s sida. Detta arbete bygger också på FN:s säkerhetsrådsresolution 1540. ISP har under 2008 medverkat i EU-projekt för att byta erfarenheter inom området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden. Projektet leds av Tysklands motsvarighet till ISP, Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle, BAFA. De länder som ISP arbetat tillsammans med under 2008 är Bosnien-Hercegovina, Makedonien, Montenegro, Ryssland, och Ukraina. De svenska insatserna har uppskattats både av samarbetsländerna och projektledningen. Sverige har kunnat erbjuda bred kompetens och visa hur man kan bedriva exportkontroll i ett mindre land. Det finns vidare ett stort intresse inom de multilaterala exportkontrollregimerna för att ha en god dialog med länder utanför regimerna och med intresseorganisationer. Syftet med dessa kontakter är att skapa öppenhet kring regimernas verksamhet, främja deras icke-spridningsmålsättningar, inklusive anslutning till regimernas riktlinjer för nationell exportkontroll och vid behov kunna erbjuda tekniskt bistånd för stärkande av de nationella exportkontrollsystemen. Verksamheten bedrivs inom ramen för regimernas outreach-program.

Bilagor

Bilaga 1 Svensk krigsmaterielexport år 2008

Inledning

Inspektionen för strategiska produkter följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Nedan följer några kommentarer till tabellerna om krigsmateriel, utförseltillstånd, faktiska leveranser, leasing, tillverkningsrätt, samarbete och militärt inriktad utbildning.

De företag som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel – för närvarande 161 stycken varav ett 50-tal är aktiva som exportörer är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

Kategorier av krigsmateriel

För att de siffror som redovisas för svensk krigsmaterielexport ska bli lättare att jämföra med dem som redovisas i övriga EU-länder, specificeras krigsmaterielkategorierna i enlighet med EU:s militära lista. I tabell 19 finns en lista som jämför de svenska kategorierna och de europeiska. Här räknas också de viktigaste produkttyperna upp för varje kategori. Information om innehållet i respektive kategori återfinns i bilaga 5.

I EU:s militära lista görs ingen uppdelning mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) som i Sverige. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för elledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljats eller export skett inom en viss kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses, eller delkomponenter till dessa. Det betyder dock inte att utförseltillstånd har beviljats för eller export skett av samtliga produkter inom varje materialkategori.

Alltför långtgående slutsatser vad beträffar trender i exporten kan inte dras, eftersom exporten totalt sett är så pass liten att den inte rymmer ett jämt flöde av materiel i alla kategorier som produceras i Sverige, utan snarare uppvisar en slumpmässig tyngdpunkt som förskjuts över tiden beroende på vilka exportkontrakt som industrin erhållit.

Utförseltillstånden för exportförsäljning avser å ena sidan många små transaktioner av exempelvis reservdelar eller ammunition, å andra sidan ett begränsat antal omfattande transaktioner av stora system som levereras över flera år. Större affärer, som inte nödvändigtvis förekommer varje år, kan påverka ett enskilt års resultat påtagligt. Mot denna bakgrund uppvisar statistiken över beviljade utförseltillstånd avsevärda skillnader från år till år. Däremot uppvisar omfattningen av den faktiska exporten inte samma fluktuationer från år till år. Detta beror på att den utförsel som sammanhänger med ett värdemässigt omfattande utförseltillstånd normalt sprids ut över flera år.

I de fall där endast ett eller två utförseltillstånd har beviljats, redovisas ett närmevärde, i syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter.

Faktiska leveranser, m.m.

Utförselstatistiken från ISP grundar sig på exportföretagens lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel.

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan som nämnts medföra kraftiga utslag i statistiken.

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgift till Statistiska centralbyrån (SCB). Statistiken från SCB skiljer sig dock från den som redovisas av ISP. I SCB:s statistik, som redovisas under rubriken ”Vapen och ammunition”, ingår både produkter som klassificeras som krigsmateriel och civila produkter. Militära flygplan, fordon och fartyg redovisas under andra rubriker. Vidare omfattar SCB:s statistik produkter som passerat gränsen för reparationer i Sverige eller i utlandet. I ISP:s statistik redovisas dessa inte som export för försäljning. SCB:s siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse.

Följdliveranser

Det kan ibland vara av intresse att närmare studera hur stor andel av utförseltillstånden för försäljning till ett visst land som avser s.k. följdleveranser. I tabell 8 lämnas en sådan redogörelse för ett antal länder. Därmed redovisas också vilken typ av materiel som omfattas av nya tillstånd.

Leasing

Svensk försvarsindustri och Försvarets materielverk har under de senaste åren alltmer kommit att sluta olika former av leasingavtal med utländska kunder. Bakgrunden till detta kan sökas i den internationella utveckling

på senare år där internationella operationer ofta innebär omedelbara operativa behov av materiel där normala upphandlingsformer inte klarar kraven tidsmässigt.

Modern materiel tillverkad för det svenska försvaret har också blivit tillgänglig som ett resultat av den minskade organisationen samt den förändrade hotbilden utan omedelbara hot mot Sverige.

Exempel på detta är den leasing av radarspaningsflygplan som genomfördes till Grekland i början på 2000-talet i samband med att landet anskaffade detta system. Ett annat exempel är den leasing som genomfördes till Storbritannien, Kanada samt Italien av artilleri-lokaliseringsradar.

Under år 2005 levererade FMV 14 JAS 39 Gripen till Tjeckien som ett resultat av det leasingavtal för perioden 2005–2015 som slöts mellan Sverige och Tjeckien 2004. Värdet på avtalet omfattar ca 5,7 miljarder kronor.

Under 2007 slutlevererade FMV sex av totalt 14 JAS 39 Gripen till Ungern (övergår i köp 2016). Vidare beviljades tillstånd till Saab Microwave System att leasa ut två spaningsradar GIRAFFE AMB till Storbritannien t.o.m. 2010. Under 2008 beviljades samma företag tillstånd till leasing av ytterligare spaningsradar GIRAFFE AMB till Storbritannien, också detta med giltighetstid t.o.m. 2010.

Leasingavtal med utländska kunder inkluderas inte i underlaget för exportstatistik då det inte utgör en försäljning.

Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 2008 har tre tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utanför Sverige. Tillstånden har avsett Finland, Republiken Korea och Pakistan (förlängning).

Vidare har sju samarbetsavtal avseende gemensam utveckling eller produktion granskats och godkänts under 2008. Avtalen avser samarbete mellan svenska och utländska företag och är ländervis fördelade enligt följande: Singapore, Finland/Frankrike, USA (fyra st.) och Sydafrika/Storbritannien. Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, vidareexportklausuler, m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs. Under 2008 har åtta företag redovisat ägande i 64 utländska rättssubjekt i 23 länder. 20 företag redovisade sammanlagt 192 licens- och samarbetsavtal i 26 länder.

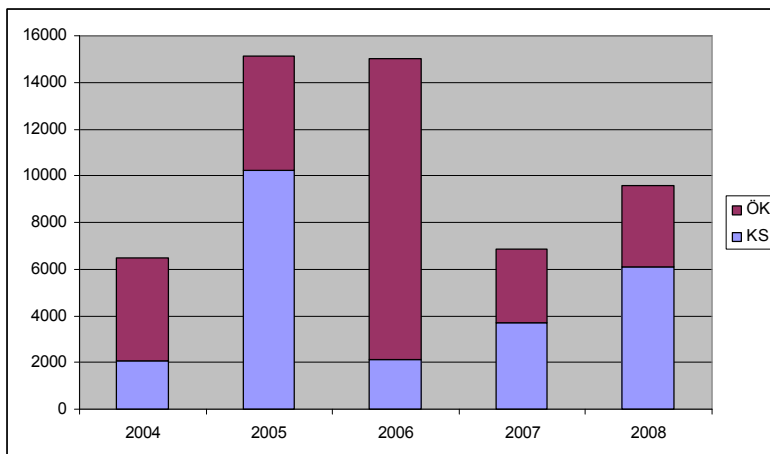
Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt lagen om krigsmateriel inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljning av krigsmateriel för vilken utförelsetillstånd erhållits.

Ett tillstånd för militärt inriktad utbildning utfärdades under 2008.

Tabell 1. Värde av beviljade utförelsetillstånd under åren 2004-2008, uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

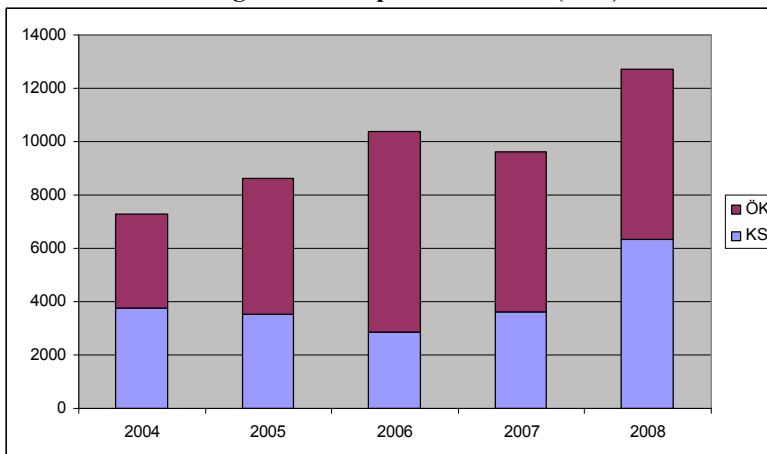
År	Värde i löpande priser, miljoner kronor			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
2004	6 491	2 077	4 413	-28	-53	-5
2005	15 147	10 214	4 933	+133	+571	+12
2006	15 034	2 132	12 902	-0,7	-79	+162
2007	6 832	3 679	3 153	- 55	+73	-76
2008	9 604	6 095	3 508	+40	+66	+11

Tabell 2. Värdet av utförelsetillstånd uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) 2004-2008 (mkr)

Tabell 3. Faktisk krigsmaterielexport 2004-2008 jämförd med total varuexport

År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varuexp. %	Löpande priser, mkr			Förändring i procent		
			Total	KS	ÖK	Total	KS	ÖK
2004	904 000	0,81	7 291	3740	3551	+12	+22	+4
2005	972 900	0,88	8 628	3533	5095	+18	-5	+43
2006	1 087 000	0,95	10372	2877	7495	+20	-18	+47
2007	1 141 400	0,84	9 604	3609	5995	-7	+25	-20
2008	1 195 300	1,06	12698	6326	6372	+32	+75	+6

Tabell 4. Faktisk krigsmaterielexport 2004-2008 (mkr)

Tabell 5. Utförelsetillstånd och faktisk export under 2008 fördelade på mottagarländer och produktkategori (mkr)

Värden i miljoner kronor

Region / land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
EU	354		2 208		7 091
Belgien	6	3, 6, 8	11	3, 5, 6, 8	18,3
Bulgarien	1	8	0,3	3, 8	1,2
Danmark	34	1, 2, 3, 5, 6, 8, 14, 21	224,7	1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 14, 21	1 767
Estland	8	1, 3, 5, 14	61,9	1, 3, 5	28,9
Finland	51	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 18	776,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 18	406,2
Frankrike	24	1, 3, 5, 8, 15	85,4	1, 3, 5, 8, 10, 15, 21	546,4
Grekland	4	3, 8	2	5, 6, 8	1 071
Irland	-	-	-	3	4,9
Italien	22	1, 3, 4, 5, 8, 10, 15	82,9	1, 3, 5, 6, 8, 10, 15	212,6
Lettland	17	1, 2, 3, 4, 5, 14	42,9	1, 2, 3, 5, 14	32,4
Litauen	6	2, 3, 14	57,9	2, 3, 14	40,3
Luxemburg	1	3	0,04	-	-
Malta	1	1	0,03	-	-
Nederländerna	17	1, 3, 5, 6, 8, 14	16,9	1, 3, 5, 6, 8, 10, 14	1 817,4
Nya Kaledonien (F)	-	-	-	3	0,2
Polen	21	1, 2, 3, 4, 5, 8, 14, 18, 21	168,7	1, 2, 3, 4, 5, 8	33
Portugal	3	2	0,5	2, 3	1
Rumänien	5	3, 5	2,7	3, 5	0,8
Slovakien	8	3, 5, 8, 13	8,1	3, 8	5,5
Slovenien	5	1, 5, 14	6,3	1, 3, 5, 14	4,3
Spanien	11	3, 5, 6, 8, 10, 13	314,4	3, 4, 5, 6, 8, 10, 13	81,2
Storbritannien	36	1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 14, 18	207,3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14, 15, 18	422,5
Tjeckien	12	2, 3, 8, 14	8,9	2, 3, 5, 8, 10, 14	9,8
Tyskland	43	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 18	106	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 18	572,4
Ungern	6	3, 5, 8	9,3	3, 5, 8	3,4

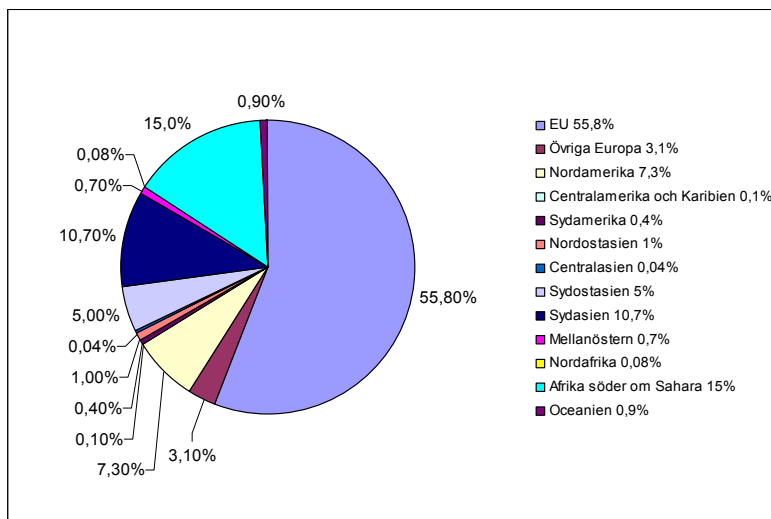
* En jämförelse mellan EU:s militära lista och den svenska militära listan finns i tabell 19. Den svenska militära listan återges i bilaga 5.

Region / land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Österrike	12	1, 3, 6, 8	13,4	1, 2, 3, 4, 6, 9, 10	10,3
Övriga Europa	74		369		397,1
Island	1	3	0,2	3	0,3
Kroatien	3	4, 5	7,5	3, 4, 5	8
Norge	41	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 14	155,3	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14	316,2
Ryssland	5	3	28,8	1, 3	13,1
Schweiz	18	1, 3, 5, 8, 13	163,4	1, 3, 5, 6	55
Turkiet	1	8	0,3	3, 8	3,5
Ukraina	5	1, 3	13,2	3	1
Nordamerika	71		658		926,6
Kanada	10	1, 2, 3, 5, 8, 18	38,2	2, 3, 5, 8	106
USA	61	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 21	619,3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 21	820,6
Centralamerika och Karibien	6		24		13,1
Mexiko	3	2, 18	23,5	5, 9	12,9
Trinidad och Tobago	3	1	0,4	1	0,2
Sydamerika	7		21		48
Brasilien	3	2, 5	2,1	2, 5, 8	14,4
Chile	4	5, 8, 14	19	2, 3, 5, 8, 14	33,6
Nordostasien	26		619		127,6
Hongkong, Kina	1	1	0,04	1, 5	0,08
Japan	19	1, 2, 3, 4, 5, 8, 14, 18	24,6	2, 3, 4, 8, 14, 18	19
Republiken Korea	6	5, 8, 18, 21	594	5, 8, 18	108,5
Centralasien	-	-	-		0,5
Kazakstan	-	-	-	3	0,5
Sydostasien	66		4 042		629,2
Brunei	1	3	0,06	3	0,03
Indonesien	2	4	17,8	4	2,6
Malaysia	30	1, 2, 4, 5, 14, 15, 18, 21	139,4	1, 2, 5, 18, 21	12,2
Singapore	17	1, 3, 4, 5, 8, 13, 18	133	4, 5, 8, 9, 13, 21	601,8
Thailand	16	2, 4, 10, 14, 15, 21	3.752	2, 4, 5, 14	12,6
Sydasien	25		1 300		1 352,6
Indien	20	1, 2, 5, 18	902,6	2, 5, 18, 21	506,2
Pakistan	5	4, 5, 18	397,8	4, 5, 10, 21	846,4
Mellanöstern	16		32		90,6
Bahrain	1	2	0,8	2, 5, 10, 18, 21	12,3
Egypten	1	5	6,8	-	-
Förenade Arabemiraten	5	1, 3, 5	2,5	1, 3, 5	47,8

Region / land	Beviljade utförseltillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Jordanien	1	5	0,5	5	0,5
Kuwait	2	1	2,7	5	2,2
Oman	3	1, 3	0,2	5	0,8
Saudiarabien	3	1, 15	18,5	1, 5, 14, 15	27
Nordafrika	4		41		1
Algeriet	1	6	39,5	-	-
Tunisien	3	1, 5, 8,	1	8	1
Afrika söder om Sahara	7		10		1 902,7
Namibia	1	3	1	3	0,6
Sydafrika	5	3, 8, 15	5,8	3, 5, 8, 10, 15, 21	1 901
Tanzania	1	3	3	3	1,1
Oceanien	29		280		117,9
Australien	25	2, 3, 4, 5, 8, 14, 15, 18, 21	278,3	2, 3, 4, 5, 8, 9, 14, 18, 21	114
Nya Zeeland	4	1, 3, 5	1,3	1, 2, 3, 5	3,9
TOTALT	685		9 604		12 698

09:114

Tabell 6. Krigsmaterielexporten, fördelad på regioner i procent av värdet år 2008

Tabell 7. Export av krigsmateriel år 2006-2008 fördelad på länder och uppdelad på KS och ÖK (mkr)

Värden i miljoner kronor

Region / land	2006			2007			2008		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
EU	1 559	2 776	4 335	2 589,3	2 101,6	4 690,9	3 596,2	3 494,8	7 091
Belgien	0,2	2,3	2,5	2,7	1,8	4,5	14,3	4	18,3
Bulgarien			Se Övriga Europa	0,1	0,5	0,6	0,3	0,9	1,2
Cypern	-	0,005	0,005	-	-	-	-	-	-
Danmark	42,5	52,9	95,4	476,4	271,5	747,9	1 360,2	406,8	1 767
Estland	6,2	3,3	9,5	0,1	1,5	1,6	26,5	2,4	28,9
Finland	491,1	436,0	927,1	524,3	182	706,3	135,6	270,6	406,2
Frankrike	240,2	499,2	739,4	145,8	197,5	343,3	13,3	533,1	546,4
Grekland	1,9	87,1	89,0	-	82,2	82,2	2	1 069	1 071
Irland	0,4	4,8	5,2	-	39,4	39,4	-	4,9	4,9
Italien	1,9	192,4	194,3	0,008	237,5	237,5	1,1	211,5	212,6
Lettland	0,02	35,6	35,6	124,6	28,2	152,8	6,4	26	32,4
Litauen	0,02	1,7	1,7	0,02	1	1	13,7	26,6	40,3
Malta	-	-	-	-	0,02	0,02	-	-	-
Nederländerna	400,1	618,6	1 018,7	976,2	167,2	1 143,4	1 753,5	63,9	1 817,4
Nya Kaledonien	-	0,2	0,2	-	0,3	0,3	-	0,2	0,2
Polen	2,8	53,9	56,7	8,5	1,3	9,8	27,3	5,7	33
Portugal	5,9	1,2	7,1	0,5	1,2	1,7	-	1	1
Rumänien			Se Övriga Europa	0,04	0,2	0,2	0,2	0,6	0,8
Slovakien	0,2	0,3	0,5	1,3	0,8	2,2	4,6	0,9	5,5
Slovenien	0,01	0,9	0,9	1,1	18,2	19,3	0,9	3,4	4,3
Spanien	0,3	11,5	11,8	0,8	15,7	16,5	61	20,2	81,2
Storbritannien	48,3	107,8	156,1	67,5	195,8	263,3	163,2	259,3	422,5
Tjeckien	262,2	2,9	265,1	229,2	1,8	231	5,9	3,9	9,8
Tyskland	53,9	650,8	704,7	29,3	640,5	669,8	4,8	567,6	572,4
Ungern	0,4	2,2	2,6	0,6	1,5	2,1	0,8	2,6	3,4
Österrike	0,7	10,5	11,2	0,2	14	14,2	0,6	9,7	10,3
Övriga Europa	242	184	426	175,3	169,2	344,5	249,6	147,5	397,1
Bulgarien	-	0,5	0,5			Se EU			Se EU
Island	0,03	0,2	0,2	0,01	0,2	0,2	0,01	0,3	0,3
Kroatien	0,03	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,006	8	8
Norge	242,1	95,8	337,9	174,7	135,4	310,1	245,1	71,1	316,2
Rumänien	-	0,3	0,3			Se EU			Se EU
Ryssland	-	3,1	3,1	-	7,9	7,9	-	13,1	13,1
Schweiz	0,1	82,9	83,0	0,2	24,4	24,6	2	53	55
Turkiet	-	-	-	0,3	0,6	0,9	2,5	1	3,5
Ukraina	-	0,4	0,4	-	0,5	0,5	-	1	1
Nordamerika	617	453	1 070	589,2	436,7	1 025,9	540,5	386,1	926,6
USA	597,9	355,2	953,1	566,3	292,2	858,5	526,2	294,4	820,6

Region / land	2006			2007			2008		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Kanada	19,0	97,6	116,6	22,9	144,5	167,4	14,3	91,7	106
Centralamerika och Karibien	0,6	-	0,6	1,2	21,3	22,5	-	13,1	13,1
Mexiko	0,6	-	0,6	1,2	21,3	22,5	-	12,9	12,9
Trinidad och Tobago	-	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2
Sydamerika	9,7	9,7	19,4	28,6	14	42,6	24,3	23,7	48
Brasilien	2,5	9,0	11,5	-	14	14	1	13,4	14,4
Chile	7,2	0,7	7,9	-	0,07	0,07	23,3	10,3	33,6
Venezuela	-	-	-	28,6	-	28,6	-	-	-
Nordostasien	95,2	10,2	105,4	26,3	152,7	179	13,6	114	127,6
Hongkong, Kina	-	0,006	0,006	-	0,02	0,02	-	0,08	0,08
Japan	13,8	8,1	21,9	16	91,9	107,9	13	6	19
Republiken Korea	81,5	2,1	83,6	10,3	60,8	71,1	0,6	107,9	108,5
Centralasien	-	0,2	0,2	-	0,2	0,2	-	0,5	0,5
Kazakstan	-	0,2	0,2	-	0,2	0,2	-	0,5	0,5
Sydostasien	98,9	470,3	569,2	13	656	669	9,7	619,5	629,2
Brunei	-	0,005	0,005	-	-	-	-	0,03	0,03
Indonesien	-	3,8	3,8	-	1,3	1,3	-	2,6	2,6
Malaysia	-	16,1	16,1	11,6	12,8	24,4	-	12,2	12,2
Singapore	80,7	440,8	521,5	1,4	638,3	639,7	9,7	592,1	601,8
Thailand	18,2	9,6	27,8	-	3,6	3,6	-	12,6	12,6
Sydasien	-	1 567,5	1 567,5	-	989,7	989,7	-	1 352,6	1 352,6
Indien	-	366,0	366,0	-	310,5	310,5	-	506,2	506,2
Pakistan	-	1 201,5	1 201,5	-	679,2	679,2	-	846,4	846,4
Mellanöstern	0,005	51,6	51,6	-	17,1	17,1	1,7	88,9	90,6
Bahrain	-	0,7	0,7	-	1,0	1,0	0,8	11,5	12,3
Egypten	-	12,2	12,2	-	0,01	0,01	-	-	-
Förenade Arabemiraten	0,005	3,2	3,2	-	5,1	5,1	-	47,8	47,8
Jordanien	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5
Kuwait	-	-	-	-	-	-	-	2,2	2,2
Oman	-	32,6	32,6	-	0,8	0,8	-	0,8	0,8
Saudiarabien	-	2,9	2,9	-	10,2	10,2	0,9	26,1	27
Nordafrika	-	2,5	2,5	-	-	-	1	-	1
Tunisien	-	2,5	2,5	-	-	-	1	-	1
Afrika söder om Sahara	1,3	1 862	1 863	1,7	1 331,9	1 333,6	1 865	37,7	1 902,7
Mauritius	-	0,06	0,06	-	0,01	0,01	-	-	-
Namibia	-	0,6	0,6	-	0,1	0,1	-	0,6	0,6
Sydafrika	1,3	1 861	1 862	1,7	1 331,8	1 333,5	1 865	36	1 901
Tanzania	-	-	-	-	-	-	-	1,1	1,1
Oceanien	253,1	108,2	361,3	184,7	104,8	289,5	24,5	93,4	117,9
Australien	249,6	104,3	353,9	184,3	104,5	288,8	20,8	93,2	114
Nya Zeeland	3,5	3,9	7,4	0,4	0,3	0,7	3,7	0,2	3,9
TOTALT	2 877	7 495	10 372	3 609,3	5 995,2	9 604,5	6 326	6 372	12 698

Tabell 8. Följdleveranser 2008

Land	Antal tillstånd	Varav följdleverans-tillstånd	Varav nya tillstånd
Algeriet	1		1
Bahrain	1	1	
Brunei	1	1	
Egypten	1		1
Förenade Arabemiraten	5	5	
Hongkong, Kina	1	1	
Indien	20	20	
Indonesien	2	2	
Jordanien	1		1
Kuwait	2	2	
Oman	3	3	
Pakistan	5	5	
Saudiarabien	3	3	
Tanzania	1		1
Thailand	16	15	1
Trinidad och Tobago	3	2	1
Tunisien	3	2	1

Tabell 9. Beviljade tillstånd för tillverkningsrätter till utländska företag 2008

Land	Företag	Omfattning i stort
Finland	Saab Barracuda AB	Bolagets produkter
Republiken Korea	Saab AB, Saab Microwave Systems	Artillerilokaliseringsradar ARTHUR
Pakistan	Saab AB, Saab Aerotech	Flygplanet Saab MFI 17 (förlängning)

Tabell 10. Beviljade samarbetsavtal med utländska företag 2008

Land	Företag	Omfattning i stort
Singapore	Totalförsvarets forskningsinstitut	Energetiska material
Finland/Frankrike	Saab AB, Saab Aerosystems	Helikopter 14 träningsanläggning
USA	Totalförsvarets forskningsinstitut	Energetiska material

USA	Saab AB, Saab Microwave Systems	Spaningsradar GIRAFFE AMB
USA	Totalförsvarets forskningsinstitut	Sensorteknologi
USA	Totalförsvarets forskningsinstitut	Energetiska material
Sydafrika/ Storbritannien	Saab AB, Saab Avitronics	Telekrigdatabaser

Skr. 2008/09:114

Tabell 11. Värdet av faktisk export under 2007—2008 fördelat på kategori av produkter (mkr)

Krigsmateriel för strid (KS)		2007	2008	Övrig krigsmateriel (ÖK)		2007	2008
Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista			Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista		
KS1	1	-	-	ÖK21	1	11,1	20,1
KS2	2	306,6	152,7	ÖK22	2	340,4	547,6
KS3	3	585	808,4	ÖK23	3	499,4	493,2
KS4	4	330	99,7	ÖK24	4	345	420,4
KS5	5	417,3	135,9	ÖK25	5	780	1 878,2
KS6	7	0,1	0,4	ÖK26	13	1,6	44,3
KS7	8	141	186,7	ÖK27	8	0,3	0,4
KS8	9	66	12	ÖK28	9	647,4	592
KS9	10	-	1 860,7	ÖK29	10	2 155	1 232,1
KS10	6	1 763	3 069,2	ÖK30	6, 17	836	809,6
KS11	19	-	-	ÖK31	19	-	-
				ÖK32	13	-	-
				ÖK33	15	88,8	93,3
				ÖK34	15	1,1	-
				ÖK35	14	244,3	182,6
				ÖK36	18, 22	21,4	34
				ÖK37	21	23,2	24,4
Totalt KS		3 609	6 326	Totalt ÖK		5 995	6 372

Tabell 12. Svensk export av små och lätta vapen 2008 (definitionen i FN:s vapenregister¹)

Skr. 2008/09:114

Kategori enligt FN:s vapenregister	
Små vapen	
1. Revolver och automatpistoler	Ingen export
2. Gevär och karbiner	Ingen export
3. Kulsprutepistoler	Ingen export
4. Automatkarbiner	Ingen export
5. Lätta kulsprutor	Ingen export
6. Övrigt Under 2008 har ammunition, komponenter till ammunition, fästen för sikten m.m. exporterats till ett sammanlagt värde om drygt 617 000 tkr till följande stater: Australien, Belgien, Brunei, Bulgarien, Kanada, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade arabemiraten, Island, Italien, Japan, Kazakstan, Kina (Hong Kong), Kroatien, Lettland, Litauen, Malaysia, Namibia, Nederländerna, Norge, Nya Kaledonien, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Rumänien, Ryssland, Saudi Arabien Schweiz, Slovenien, Slovakien, Storbritannien, Spanien, Sydafrika, Tanzania, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ukraina, Ungern, USA, samt Österrike. Leverans har även skett till NAMSA (Luxemburg)	

Land	Produkt	Utförseltillstånd	Värde tkr
Lätta vapen			
1. Tunga kulsprutor (12,7 mm)			
Norge	Ammunition 12,7 mm	2	2 708
Summa		2	2 708
2. Granattillsats för montering på vapen (40 mm granattillsats)			
Australien	Ammunition - delar	1	99
Frankrike	Ammunition - delar	1	1
Summa		2	100
3. Bärbara pansarvärnspjäser		Ingen export	
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)			
Australien	Ammunition, reservdelar mm	5	48 741
Canada	Ammunition, reservdelar mm	6	82 740
Chile	Ammunition	1	12 934
Danmark	Ammunition, reservdelar mm	4	104 971
Estland	Ammunition mm	1	27 792
Indien	Komponenter	1	271 378
Irland	Ammunition	1	4 935
Japan	Reservdelar, komponenter mm	6	4 078
Lettland	Ammunition, övningsmateriel mm	3	22 532
Litauen	Ammunition, övningsmateriel mm	2	32 745

¹ Uppgifterna är manuellt hämtade från de leveransdeklarationer som företag är skyldiga att lämna till ISP.

Nederländerna	Ammunition mm	1	45
Norge	Reservdelar mm	2	51
Nya Zeeland	Reservdelar mm	2	3 743
Polen	Ammunition mm	1	14 194
Tjeckien	Granatgevär, ammunition, övningsmateriel mm	3	5 639
USA	Ammunition, övningsmateriel mm	9	157 323
Österrike	Reservdelar mm	1	23
Summa		49	793 864

5. Bärbara pansarvärnsvapen			
Bahrain	Pansarskott	1	814
Danmark	Reservdelar	1	59
Lettland	Pansarskott, övningsmateriel	2	7 540
Litauen	Pansarskott	1	5 898
Polen	Pansarskott	1	8 400
USA	Pansarskott	5	137 508
Irland	Komponenter (NLAW)	5	731
Norge	Komponenter (M72)	3	2 177
Storbritannien	Komponenter (NLAW)	1	630
Österrike	Reservdelar (RBS 56)	1	123
Summa		21	163 880
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm		Ingen export	
7. Övrigt (handgranater)			
Norge	Rökhandgranat	2	23
Summa		2	23

Tabell 13. Beslut om godkänd vidareexport av svensk krigsmateriel

Under 2008 har ISP erhållit följande ansökningar om vidareexport av svensk krigsmateriel, vilka samtliga beviljats.

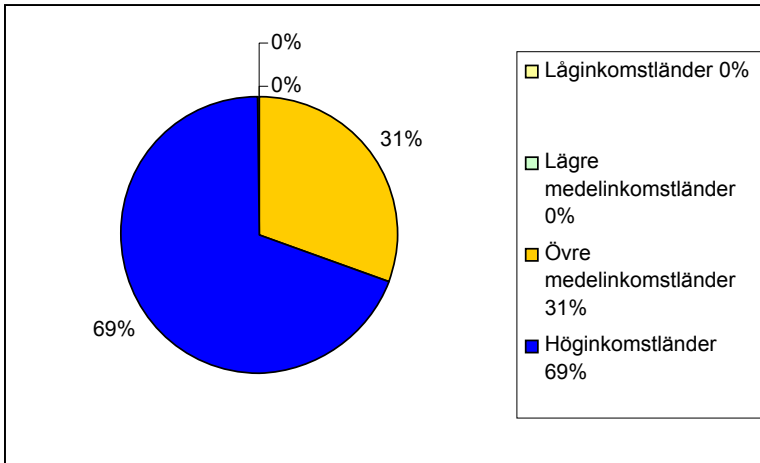
Ansökan från	Avser materiel	Destination
Norge	Spaningsradar GIRAFFE (ÖK25)	Sverige
Norge	Luftvärnsrobotsystem RBS70 (KS4) samt spaningsradar GIRAFFE (ÖK25)	Irland
Finland	Elektroniksystem 9LV (KS5), sjömålsrobotsystem RBS15 (KS5), Bofors marinluftvärmspjäs (KS2) samt marint motmedelssystem Philax (ÖK33)	Kroatien
Norge	Scania lastbilar (ÖK30)	Nederländerna
Lettland	Finkaliberammunition (KS3)	Annan statlig myndighet i landet

Tabell 14. Svensk export av MANPADS (Man-Portable Air Defence Systems) 2008 enligt definitionen i FN:s vapenregister

Land	Materiel i stort	Utförseltillstånd	Värde tkr
Australien	Reservdelar, materiel mm	3	12 071
Finland	Eldenheter, robotar, reservdelar mm	5	154 217
Indonesien	Reservdelar mm	1	770
Pakistan	Reservdelar mm	1	26 346
Singapore	Reservdelar mm	2	1 360
Thailand	Reservdelar mm	2	201
Summa		14	194 965

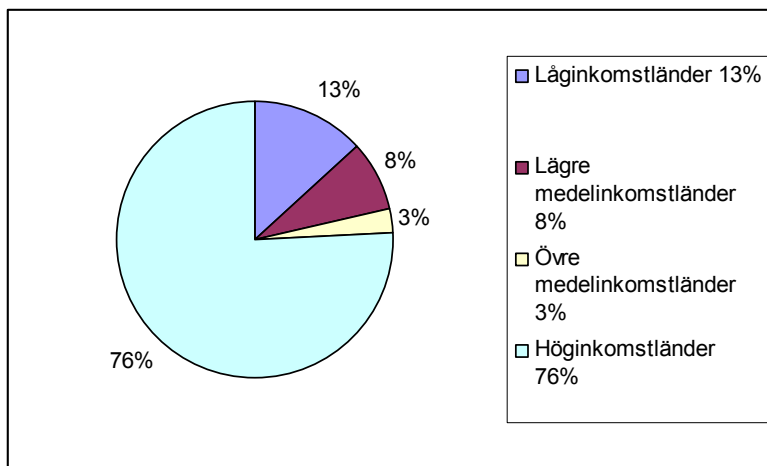
Tabell 15. Exporten av krigsmateriel 2008 fördelad på länder uppdelade efter inkomst²

Export av krigsmateriel för strid (KS)

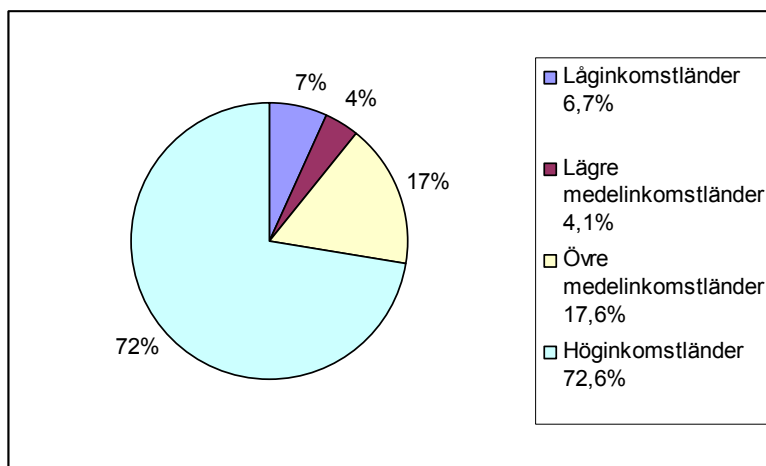

² Indelningen av länder är baserad på den sammanställning som Världsbanken gjort om länders ekonomiska status. En fullständig lista över länderindelningen finns på webbplatsen <www.worldbank.org>. De länder Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till under 2008 följer indelningen: **Höginkomstländer**: Australien, Nya Zeeland, Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Bahrain, Singapore, Republiken Korea, Japan, Hong Kong, Kanada, Amerikas förenta Stater, Norge, Island, Österrike, Tyskland, Storbritannien, Spanien, Slovenien, Portugal, Nya Kaledonien (FR), Nederländerna, Italien, Irland, Grekland, Frankrike, Finland, Danmark, Belgien, Estland, Malta, Schweiz, Oman, Ungern, Tjeckien, Slovakien. **Övre medelinkomstländer**: Mauritius, Sydafrika, Malaysia, Chile, Mexiko, Ryssland, Rumänien, Kroatien, Polen, Litauen, Lettland, Bulgarien, Brasilien, Turkiet, Venezuela, Kazakstan, Brunei, Kuwait, Trinidad/Tobago. **Lägre medelinkomstländer**: Namibia, Egypten, Thailand, Indonesien, Ukraina, Indien, Jordanien, Tunisien. **Låginkomstländer**: Pakistan, Tanzania.

Tabell 16. Export av övrig krigsmateriel (ÖK)

Tabell 17. Export totalt

Tabell 18. De exporterande företagen 2008**Företag med export över 10 miljoner kronor (mkr)**

Företag	KS	ÖK	Totalt
BAE Systems Hägglunds AB	3 072	744	3 816
Saab AB, Saab Aerosystems	1 861	499	2 360
Saab AB, Saab Microwave Systems	60	1 346	1 406
Saab Bofors Dynamics AB	500	763	1 263
Saab AB, Saab Surveillance Systems	-	813	813
Kockums AB	12	575	587
Vanäsverken AB	412	1	413
BAE Systems Bofors AB	163	245	408
FFV Ordnance AB	-	271	271
Saab AB, Saab Systems	36	198	234
BAE Systems SWS Defence AB	-	226	226
Norma Precision AB	10	166	176
EURENCO Bofors AB	170	0,4	170
Saab AB, Saab Avitronics	-	122	122
Saab Training Systems AB	-	105	105
Saab AB, Saab Aerotech	-	43	43
Örnalp Unozon AB	-	35	35
Volvo Aero AB	-	34	34
Polyamp AB	-	24	24
Scania CV AB	-	22	22
Aimpoint AB	2	19	21
Saab Underwater Systems AB	9	10	19
Saab Barracuda AB	-	17	17
Nammo Vingåkersverken AB	15	0,02	15
Botnia Production AB	-	12	12
N. Sundin Dockstavarvet AB	-	12	12
Nammo LIAB AB	-	11	11

Följande företag exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor 2008:

Exensor Technology AB, Scanjack AB, PartnerTech Karlskoga AB, Patria Helicopters AB, Airsafe Sweden AB, New Pac Safety AB, Åkers Krutbruk Protection AB, Applied Composites AB, Befyraem Technologies AB (B4M), MSE Weibull AB, Schill Reglerteknik AB, FLIR Systems AB, Filtrator Värme & Vent AB, CNC-Process i Hova AB.

INM Mekaniska AB, Loxitec AB, Taiga AB, Ekenäs Mekaniska AB, Waltreco AB, Norabel Ignition Systems AB, Vallrud Vision Sweden AB, FX Airguns AB, Sundström Safety AB, Degerfors Formnings AB (Deform), Comtri Produktion AB, Trelleborg Sigma AB, Bofors BEPAB AB, Trelleborg Protective Products AB, Comtri AB.

Tabell 19. Kategorier av försvarsrelaterade produkter – EU:s och Sveriges förteckningar, en ungefärlig jämförelse

EU ML	SE-KS	SE-ÖK	Omfattning i stort av vapenkategori
1	1	21	Finkalibriga eldrörsvapen
2	2	22	Haubitsar, granatkastare, pansarvärnsvapen
3	3	23	Ammunition
4	4	24	Robotar, raketer, torpeder, bomber
5	5	25a-b,d	Eldlednings och spaningsutrustningar
6	10	30a-c,e	Stridsfordon, markfordon
7	6	26a(del),b	NBC-stridsmedel
8	7	27	Krut och sprängämnen
9	8	28	Krigsfartyg, U-båtar, fartyg för bevakning
10	9	29	Stridsflygplan, övriga flygplan för militärt bruk
11	del från KS4,10,	33 ÖK28,29	Övrig elektronisk utrustning
12			Höghastighetsvapen med kinetisk energi
13		26a(del), c-d	Pansar- eller skyddsutrustning
14		35	Övningsmateriel
15		33,34	Bild- eller motmedelsutrustning
16			Smidesstycken, gjutstycken, obearbetade produkter
17		25c, 30d	Övrig utrustning, material
18		36a-b	Tillverkningsutrustning
19	11	31	Riktade energivapen
20			Kryogen och supraledande utrustning
21		37	Programvara
22		36c	Teknologi
-		32	Fortifikatoriska anläggningar
	Bilaga	C	Förteckning över produkter/ämnen med deklareringskyldighet enligt § 25 c-vapen

Bilaga 2 Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen

Nedanstående text utgör ett bidrag från Inspektionen för strategiska produkter (ISP), i vilken myndigheten redovisar sin syn på viktiga tendenser när det gäller den svenska och internationella exportkontrollen under 2008.

ISPs vision: En ansvarsfull kontroll av strategiska produkter – vårt bidrag till en säkrare värld

Parallellt med klimatfrågan framstår risken för spridning av massförstörelsevapen (WMD) som ett av de större globala hoten. Det är angeläget att svensk industri och svenska forskningsinstitutioner vare sig medvetet eller omedvetet bidrar till denna spridning genom export av produkter med dubbla användningsområden (PDA) och teknologier till stater och icke-statliga aktörer med ambitioner vad avser massförstörelsevapen (MFV). Likaså är det angeläget att den svenska försvarsindustrins produkter inte hamnar i länder där de kan komma till nyttjande i aggressiva syften eller till förtryck av den egna befolkningen.

ISP, Inspektionen för strategiska produkter, har som uppdrag att hantera svensk exportkontroll. Det ska ske på ett effektivt och ansvarsfullt sätt. Samtidigt som exportkontrollen ska hindra spridning av MFV och att svenskproducerad försvarsmateriel hamnar i orätta händer är det viktigt att kontrollen inte blir ett hinder för akademiska kontakter, legal handel eller för legitima bilaterala eller multilaterala samarbetsprojekt på försvarsmaterielområdet.

I det följande redovisas de viktigaste tendenserna i den svenska och internationella exportkontrollen vad avser PDA och försvarsmateriel samt ISPs roll i denna utveckling.

Produkter med dubbel användning (PDA)

Bakgrund

Exportkontrollen av PDA - civila produkter med militär användning – hanteras i princip på två sätt: med utgångspunkt i produkten och med utgångspunkt i slutanvändningen. Ett produktspecifikt synsätt innebär att man arbetar med listor som omfattar produkter som bedömts ha signifikant militär betydelse. I den svenska exportkontrollen är utgångspunkten den lista som finns som bilaga 1 till rådets förordning (EG) 1334/2000. Denna lista omfattar de överenskommelser som finns vad gäller kontroll av produkter inom Wassenaar Arrangement (WA), Missilteknologiregimen (MTCR), Nuclear Suppliers' Group (NSG), Australiengruppen (AG) och Kemvapenkonventionen (CWC).

Att ta slutanvändningen till utgångspunkt innebär att man känner till eller misstänker att det finns militära projekt i mottagarlandet till vilka Sverige inte vill bidra. För att kunna hantera denna kontroll måste ISP och samverkande myndigheter bygga upp kunskap om de företag, organisationer och personer som fungerar som kanaler för upphandling till den icke önskade slutanvändningen. ISP har i enlighet med ovan nämnda EG-förordning möjlighet att lägga icke listade produkter under kontroll till en definierad mottagare om man kan misstänka att produkten kan komma att användas i ett MFV-program, s.k. catch-all.

För att på ett effektivt sätt hantera exportkontrollen är ett nära samarbete mellan ISP, Tullverket, SÄPO, MUST, FRA och FOI av fundamental betydelse och detta samarbete utvecklas kontinuerligt. Fokus ligger på såväl produkter som slutanvändning. Samarbetet är en central förutsättning för ett effektivt och ansvarsfullt nyttjande av *catch-all*-instrumentet enl. ovan. ISP har tagit fram en process och en utvärderingsmodell för ”catch-all” ärenden i syfte att kvalitetssäkra hanteringen av denna ärendetyp.

ISP har under de senaste åren utvecklat formerna för globala tillstånd. Globala tillstånd är breda tillstånd, som ges till företag som har ett väl utvecklat internt kontrollprogram. Tack vare nyttjandet av globala tillstånd frigörs resurser på ISP för de mer komplexa tillståndsfrågorna samtidigt som det är resurseffektivt för de exporterande företagen. Genom ISPs tillsyn av företagens interna kontrollprogram garanteras en hög kvalitet i exportkontrollen.

Dagsläget

Antalet förfrågningar om lämpligheten att genomföra en export eller inte (förhandsbesked) har ökat markant de senaste åren. Detta är en konsekvens av den ökade medvetenhet som är resultatet av de FN-resolutioner som antagits under senare år; resolution 1540, som ålägger samtliga medlemsländer att ha kontroll på produkter med koppling till MFV och missiler, samt ett antal resolutioner som riktar sig mot Irans respektive Nordkoreas nukleära- och missilprogram. Dessa resolutioner tar delvis sin utgångspunkt i produktlistor, men det som är av större intresse för den framtida utvecklingen, är den betoning av slutanvändningskontroll som görs.

Mot denna bakgrund erhöll ISP i juli 2007³ ett uppdrag av regeringen att såsom behörig myndighet hantera vissa restriktiva åtgärder mot Iran, Demokratiska Folkrepubliken Korea, Burma, Liberia och Somalia. Dessa omfattas samtliga av FN-sanktioner utom Burma som omfattas av EU-sanktioner. De nya uppgifterna hänför sig till tekniskt eller finansiellt bistånd med anknytning till viss verksamhet. Produktkontrollen har utvidgats, finansiering har lagts under kontroll och organisationer, företag och personer har listats med vilka det är förbjudet att göra affärer.

³ Regeringsbeslut 12 juli 2007 UD2007/24890/NIS

FN:s sanktionsbeslut avseende Iran har sin grund i misstankarna att Iran bygger upp en kapacitet att utveckla kärnvapen och vapenbärare. ISP hade redan tidigare en mycket restriktiv hållning vad avsåg export av känsliga produkter till Iran, men FN-resolutionerna och EG:s förordning 423/2007 bidrog till att ytterligare sätta fokus på Sveriges ekonomiska kontakter med Iran. De sanktioner som sålunda införts är riktade mot personer, enheter och organ som är direkt knutna till eller stöder Irans kärntekniska verksamhet eller utveckling av system för kärnvapenbärare. Det är förbjudet att handla med dem och deras tillgångar och ekonomiska resurser är frysta. Det är även förbjudet att till Iran exportera produkter och teknologi som finns på NSG:s och MTC:s listor. Utöver detta finns numera tillståndskrav för vissa produkter och teknik som inte har krävt tillstånd tidigare, samt tillståndskrav för tekniskt bistånd och finansiellt stöd med anknytning till dessa. Under 2008 har restriktionerna blivit mer omfattande, vilket inneburit att fler produkter lagts under kontroll samt att fler personer, entiteter och banker i Iran belagts med handelsförbud och/eller handelsrestriktioner.

Med utgångspunkt i bl.a. FN-resolutionen 1540 pågår inom EU ett arbete för uppdatering av förordningen 1334/2000. Här ställs krav på införande av kontroll av transitering, omlastning och förmedling. Oavsett EU:s fortsatta hantering av FN-resolutionen bör den svenska lagstiftningen ses över så att centrala element av denna kan inkorporeras i det svenska regelverket.

Framtiden

Icke-spridningsfrågorna kan förväntas fortsatt stå i fokus under de närmaste åren. Därvid kommer produktkontrollen även fortsättningsvis att utgöra basen i den svenska exportkontrollen, samtidigt som ökad fokus sätts på slutanvändningskontrollen. Följande frågor förtjänar särskilt att framhållas vad avser den framtida exportkontrollen:

Produktkontroll

Efterhand ställs allt större krav på industrins kunskap om sina kunder och hur de kan komma att nyttja försålda produkter. Därmed läggs ett utökat ansvar på företagens interna exportkontrollprogram. I vissa fall kanske inte ett slutanvändarintyg är tillfyllest utan företagen måste lämna garantier för att exporterade produkter verkligen används på avsett sätt i utpekade anläggningar. Denna utveckling är nödvändig p.g.a. ärendenas ökande komplexitet. ISPs roll i denna situation blir att fatta vägledande beslut, att ge breda tillstånd med ramar för verksamheten samt att ge utbildning, information och stöd till företagens exportkontrollansvariga. Ett medel i detta arbete är att utnyttja och styra företagens kvalitetsprocesser - t.ex. ISO 9000 - och att följa upp deras kontrollprocesser vid tillsynsbesök. ISPs tillsynsverksamhet kommer i det perspektivet att bli än mer omfattande och än viktigare.

Slutanvändningskontroll

Förfrågningar om lämpligheten av viss export till viss slutanvändare och därmed potentiella *catch-all*-tillämpningar kommer att öka. Ökningen har sin grund i en större medvetenhet om spridningsproblematiken samt

de informationssatsningar gentemot näringsliv och akademiska institutioner som genomförs av Tullverket, SÄPO och ISP i samverkan. Skr. 2008/09:114

På liknande sätt som Tullverket stoppar och kontrollerar en försändelse kommer också exportkontrollörerna vid de exporterande företagen att tvingas arbeta. Upptäcker de en planerad leverans som på ett eller annat sätt bryter mot det normala mönstret ska de stoppa denna. Exportkontrollören kan då söka råd, stöd och ev. beslut från ISP. Ett led i företagets ökade egenkontroll är också att all personal ska vara medveten om spridningsrisker och exportkontroll.

Produkt-slutanvändare-finansieringskontroll

EG:s Iranförordning 423/2007 utvidgar väsentligt de produkter som ligger under kontroll och förbjuder direkt affärssamverkan eller finansiella kontakter med listade företag och personer. Denna modell för exportkontrollen innebär ett nytt angreppssätt, som man kan förvänta sig kommer att tillämpas i allt större utsträckning under kommande år. Under 2008 förstärktes restriktionerna mot Iran och beroende av utgången av de samtalstrevare som nu förekommer kan i framtiden ytterligare restriktioner bli aktuella.

Myndighetssamordning

I RB 2008 fick ISP ett särskilt uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter utveckla förslag till samverkansformer inklusive rutiner för informationsutbyte. Detta arbete tog sin utgångspunkt i nationell implementering av det s.k. Proliferation Security Initiative (PSI), ett internationellt initiativ för att hindra spridning av känsliga produkter. Myndigheternas slutsatser redovisades av ISP i slutet av året till RK med en rad förslag till stärkt nationell samordning. I redovisningen betonade ISP vikten av kontinuerlig samverkan kring icke-spridningsfrågorna. Samtidigt som det var varje myndighets ansvar att driva dessa frågor inom ramen för respektive myndighets uppdrag, måste det ske i nära samverkan. ISP föreslogs få ett samordningsansvar för icke-spridningsfrågorna. En förutsättning för en effektiv samordning är att de berörda myndigheterna har adekvata resurser för att effektivt kunna arbeta med dessa frågor. Förslaget till ny signalspaningslag är ett allvarligt hot mot ett effektivt nationellt arbete på detta område.

Försvarsmateriel – export och internationella samarbeten

Bakgrund

Sedan lagen (1992:1300) om krigsmateriel trädde i kraft 1993 har EU utvidgats från 12 medlemsländer till att idag omfatta 27 länder. Av förarbetena till lagen framgår att några utrikespolitiska hinder inte anses föreligga vid export inom EG (EU), till våra nordiska grannländer eller till de traditionellt neutrala länderna i Europa. Antalet länder för vilka det råder positiv presumtion har med denna utgångspunkt därigenom fördubblats, vilket naturligtvis påverkat den svenska exporten av försvarsmateriel. Även det förhållande att produktutveckling i allt större utsträckning sker i internationella samarbeten påverkar exporten. I

sammanhanget bör noteras att exporten kan variera kraftigt från ett år till ett annat – såväl värdemässigt som i fråga om fördelningen på länder. Detta kan främst förklaras av att enskilda stora exportorder kan ge kraftiga utslag i den samlade exportstatistiken.

Försvarsmaterielexporten 2008

2008 exporterade den svenska försvarsindustrin försvarsmateriel till ett värde av cirka 12,7 mdkr, vilket är en ökning med drygt 30 procent jämfört med 2007 (9,6 mdkr). Under året beviljades export till 54 av världens 241 länder. Till ytterligare sju länder beviljades endast export av jakt- och sportskytteammunition till ett värde av 16 mnkr.

Exporten till EU - inklusive Schweiz och Norge – uppgick till ca 7,4 mdkr (59%) jämfört med ca 5 mdkr 2007 (52% av exporten).

De största mottagarna av svensk försvarsmateriel 2008 var Sydafrika (1,9 mdkr), Nederländerna (1,8 mdkr), Danmark (1,8 mdkr), Grekland (1,1 mdkr), Pakistan (846 mnkr) och Förenta Staterna (800 mnkr).

Exporten till de nordiska länderna Danmark, Finland och Norge uppgick till knappt 2,5 mdkr (cirka 20 %) av det totala värdet. Även Tyskland, Frankrike och Storbritannien var 2008 betydande köpare av svensk försvarsmateriel.

Fördelningen mellan Övrig krigsmateriel (ÖK) och krigsmateriel för strid (KS) var 2008 ca 50/50. Skälen härför är de leveranser av stridsfordon 90 som ägde rum under året till Danmark och Nederländerna. Motsvarande siffror under år 2007 var KS (38 %) och ÖK (62 %). I sammanhanget kan noteras att exporten av KS-klassade produkter nästan uteslutande (97%) gick till etablerade mottagarländer inom EU samt till Sydafrika (JAS Gripen), USA och Australien.

Beträffande de största köparländerna i Asien, Singapore, Pakistan och Indien, avsåg för Singapores del exporten främst underhåll, uppgraderingar och kompletteringar på det marina området. För Pakistan handlade det om fullföljande av Saabs kontrakt avseende luftburen spaningsradar (Erieye) samt reservdelar och kompletteringsleveranser till tidigare levererad materiel. Till Indien går sedan många år tillbaka reservdelsleveranser samt leveranser av komponenter och ammunition till tidigare levererade armématerielsystem. I sammanhanget kan noteras att ISP till följd av den politiska utvecklingen i Pakistan under 2008 inte beviljat några nya affärer. Ingångna avtal honoreras dock och följdleveranser har behandlats i enlighet med riktlinjerna för försvarsmaterielexport.

Beträffande exporten av lätta vapen må noteras att exporten av granatgevärsystemet Carl Gustaf och pansarskott AT 4 under året uppgick till 960 mnkr. De viktigaste köparländerna var Australien, USA, Kanada, Indien och Danmark.

Internationella samarbeten

Riksdagen har fastställt (prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar) att Sveriges internationella materielsamarbete bör fokuseras på de länder som bäst kan tillgodose det svenska behovet av kompetens för försvarsmaktens framtida materielförsörjning. De länder som främst har bedömts kunna tillgodose dessa behov är länderna inom nationssamarbetet LoI/FA (Frankrike, Italien, Tyskland, Spanien, Storbritannien och Sverige), Förenta Staterna samt de nordiska länderna. Betydelsen av det nordiska samarbetet underströks ytterligare i den rapport som utarbetats av förre norske utrikesministern Thorvald Stoltenberg och som överlämnades till de nordiska utrikesministrarna den 9 februari 2009. Nationella experter som deltagit i arbetet representerar såväl den politiska majoriteten som oppositionen.

Inom ramen för samarbetet med dessa länder exporteras svenska delsystem och komponenter till industrier för integrering i försvarsmaterielsystem som sedan nyttjas i Sverige och i samarbetslandet, men som också kan bli aktuella för export till tredje land. Innan export av sådana försvarsmaterielsystem sker från ett samarbetsland görs en gemensam bedömning av lämpliga köparländer med utgångspunkt i Sveriges och samarbetslandets lagstiftning.

Denna utveckling ligger också i linje med de diskussioner och de beslut som fattats inom EU under 2008. Således

- behandlade Försvarskommittén (2008/09:FöU3) under hösten Europeiska kommissionens meddelande, En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU. Försvarskommittén konstaterar att en väl fungerande försvarsindustrimarknad utgör en viktig komponent i uppfyllandet av de gemensamma åtagandena inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna. Det internationella materielsamarbetet påverkas också av den ökande internationaliseringen av försvarsindustrin och av de europeiska samarbetssträvanden som kommit till uttryck bl.a. i upprättandet av den europeiska försvarsmaterielbyrån, EDA, vars primära uppgift är att söka förenkla och samordna flera länders materielupphandlingar. För svensk del tillkommer det förhållande att samtliga större svenska försvarsindustrier idag är helt eller delvis ägda av utländska intressen.
- beslutade kommissionen i december att 1998 års uppförandekod, som varit politiskt bindande, i fortsättningen skall vara folkrättsligt bindande och utgöra en gemensam ståndpunkt i prövningen av exporten av försvarsmateriel. Av ståndpunkten framgår att den nationella lagstiftningen också fortsättningsvis skall utgöra grunden för tillståndsgivningen. Den gemensamma ståndpunkten ansluter väl till de svenska riktlinjerna. Dock anges att den internationella humanitära rätten ska beaktas i prövningen av exportärenden.
- antog Europaparlamentet i december ett förslag till direktiv, som beretts av en rådsarbetsgrupp i syfte att underlätta överföringen av försvarsmateriel mellan medlemsstaterna (Intra-Community

Transfers). Enligt förslaget ska tre nya typer av licenser börja tillämpas - globala, generella och individuella licenser. De generella licenserna ska nyttjas främst vid försäljning till medlemsstaternas försvarsmakter och till certifierade systemintegratörer inom EU. Tillämpningen av direktivet kommer dock att ske nationellt. Förslaget väntas träda i kraft senare detta år.

En konsekvens av det växande internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet är ökade krav på att även exportkontrollen kan anpassas till dessa förhållanden. Detta sker bl.a. genom regelbundna samråd med ISPs systemmyndigheter i bl.a. sexnationskretsen (FA/LOI), där ett ramverk för globala projektlicenser (GPL) har fastställs. F.n. slutförs arbetet på att införa en ny form av utförsellicens främst avsedd för att underlätta överföring av komponenter mellan försvarsindustrierna i samarbetsländerna.

Vid sidan av LOI-samarbetet finns även ett växande samarbete inom den nordiska kretsen. Inom ramen för den pågående omstruktureringen av det svenska försvaret övervägs ett starkare nordiskt samarbete för såväl förbandsproduktion som materielsamarbete. ISP gör bedömningen att den nordiska dimensionen gradvis kommer att bli allt viktigare när det gäller att hantera exportkontrollfrågorna. I sammanhanget må noteras att närmare 20 procent av den svenska försvarsmaterielexporten år 2008 gick till Danmark, Finland och Norge.

Ett samarbete bedrivs vidare med USA inom ramen för ett särskilt exportkontrollannex kopplat till det MoU som finns sedan ett antal år tillbaka. Avtalet skall bl.a. säkerställa den svenska importen av högteknologi för försvarsmaktens och försvarsindustrins behov. På motsvarande sätt finns ett exportkontrollannex med Sydafrika i syfte att hantera det framväxande samarbetet mellan svenska och sydafrikanska försvarsindustrier och att gemensamt kunna pröva tredjelandsexport av gemensamt utvecklade produkter.

Förhandlingar om ett exportkontrollannex kopplat till ett MOU med Australien slutfördes under 2008, och ett undertecknande förväntas första halvåret 2009. Behovet av ytterligare bilaterala exportkontrollavtal samt avtal kopplade till s.k. ”användarklubbar” kommer att prövas.

Under år 2008 har en svenskledd stridsgrupp stått i beredskap inom EU (Nordic Battle Group, NBG) med deltagande från Sverige, Finland, Norge, Estland samt Irland. Inför eventuella svenska internationella insatser har ISP efter ansökan av Försvarsmakten utfärdat ett utförseltillstånd som medger att svensk materiel upplåts mellan deltagande länder. Detta är ett exempel på en ny typ av slutanvändarförhållanden. Med NATO:s logistikorganisation NAMSA har ISP på motsvarande sätt reglerat slutanvändarfrågor vid återanskaffning av reservmateriel m.m. där leveranser, till av ISP tidigare godkända slutkunder, kan ske med NAMSA som förmedlare.

Praxisutveckling

Tillstånd enligt krigsmateriellagen kan ges om det föreligger försvars- eller säkerhetspolitiska skäl. Då dessa politikområden utvecklas över tiden har det nödvändiggjort en förändrad praxis, som tar hänsyn till denna utveckling. I centrum har här stått en utveckling mot materielspecifika hänsyn och betydelsen av internationella samarbeten. Praxisutvecklingen har skett dels genom beslut som underställts regeringens bedömning, dels genom att Exportkontrollrådet kunnat höras i mer komplicerade ärenden. I Exportkontrollrådet finns representation från samtliga i Riksdagen representerade politiska partier. I dag består rådet av elva ledamöter, varav moderaterna och socialdemokraterna har tre ledamöter vardera medan övriga partier företräds av respektive en ledamot.

2008 genomfördes nio sammanträden med Exportkontrollrådet. Totalt behandlades 11 ärenden i rådet. I dessa ärenden meddelades två negativa förhandsbesked. Två ärenden bordlades för fortsatt beredning. De negativa beskederna har kommunicerats till övriga medlemsstater inom EU. Utgångspunkten vid beredningen av ärenden har varit den svenska lagen om krigsmateriel och riktlinjerna för krigsmaterielexport. Särskilt har också Sveriges internationella försvarsmaterielsamarbete beaktats. Hänsyn har vidare tagits till den av EU år 1998 antagna uppförandekoden för export av krigsmateriel.

Exportkontrollrådet får fortlöpande information om försvarsmaterielexporten till etablerade mottagarländer. Samtidigt ges i rådet möjlighet att diskutera nya eller mindre frekventa mottagarländer liksom export till länder där den politiska situationen fluktuerat på ett sådant sätt att det finns särskilda skäl att pröva exportförutsättningarna. I prövningen granskas särskilt i vad mån den aktuella materielen kan komma till användning i aggressiva syften, mot egen befolkning eller i vad mån nya hot har identifierats mot Sveriges säkerhet.

När den svenska krigsmateriellagen trädde i kraft 1993 präglades säkerhetsbegreppet fortsatt av det kalla krigets tankevärld. Efterhand har ett mer globalt perspektiv på säkerhet vuxit fram, där naturkatastrofer, terroristangrepp, piratdåd eller internationell organiserad brottslighet kan bedömas få effekter också för Sverige. Droger från utlandet säljs på svenska gator och skolgårdar. Naturkatastrofer kan ha globala övertoner. Energiförsörjning eller distributionen av livsmedel eller andra väsentliga varor störs genom att den fria sjöfarten hindras.

Ett materielspecifikt synsätt ger anledning att överväga hur den typ av övervakningssystem som initialt uteslutande nyttjades för en militär lägesbedömning även skall kunna tillgodose civila behov. Exempel på produkter av det slaget är sensorer, radarutrustning såväl till lands som till sjöss samt system för förbättrad gränsövervakning. Svensktillverkade övervakningssystem eller marina delsystem som marinpjäser eller marina ledningssystem kan således bidra till att motverka pirat- eller terroristangrepp på sjöfarten i t.ex. Malacca- eller Hormuzsunden. Vidare kan

flygburen spaningsradar (Erieye) bidra till att motverka den organiserade brottsligheten i norra Latinamerika. Skr. 2008/09:114

Även om man här kan se nya angelägna användningsområden för svensk försvarsmateriel, som också ligger inom ramen för det vidgade säkerhetspolitiska perspektivet, är det fortsatt ytterst angeläget att den svenska försvarsindustrins produkter inte hamnar i länder där de kan komma till nyttjande i aggressiva syften eller till förtryck av den egna befolkningen

Sammanfattningsvis kan konstateras att den svenska exporten av försvarsmateriel även i framtiden kan förväntas stå i fokus och bli omdebatterad. Kommissionens förslag om ”Intra Community Transfer” liksom LoI och det nordiska samarbetet är viktiga byggstenar i den framtida exportkontrollen. Dessa processer måste leda fram till ett förenklat och avbyråkratiserat samarbete mellan de europeiska länderna samtidigt som det givetvis inte får resultera i en nedrustning av den vid internationella jämförelser strikta svenska exportkontrollen. Vad avser icke-spridningsfrågorna kan vi förvänta oss ett fortsatt starkt fokus på dessa. Produktkontrollen blir fortsatt viktig, men denna kompletteras med en ökning av slutanvändningskontroll när det gäller icke listade produkter. Detta ställer nya krav på ansvariga myndigheter vad gäller sättet att samarbeta och kommunicera.

ISPs vision, *”En ansvarsfull exportkontroll – vårt bidrag till en säkrare värld”*, får inte bara stå som en stolt paroll utan måste genomsyra den svenska exportkontrollen. I sammanhanget är det angeläget att arbeta vidare med målsättningen att ”göra det enkla enklare” för att på så sätt i större utsträckning kunna fokusera på de svåra ärendena. Men ISP kan inte lösa sitt uppdrag enskilt utan här krävs en nära samverkan med andra berörda myndigheter. Bristande resurser hos Tullverket och förslaget till ny signalspaningslag riskerar bli allvarliga hinder mot en effektiv exportkontroll. Sverige har ett internationellt åtagande att hindra spridning av MFV och bärare. Att lösa den uppgiften kräver väl fungerande myndighetssamverkan och att det finns adekvata resurser för uppdraget!

Svenska vapenförmedlare

EU:s gemensamma ståndpunkt 2003/468/GUSP om kontroll av vapenförmedling antogs av rådet den 23 juni 2003 för att angripa problemet med okontrollerad vapenförmedling. Enligt denna åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom sina territorier. Enligt artikel 5 i den gemensamma ståndpunkten föreskrivs ett system för utbyte av information mellan medlemsstaterna avseende nationell lagstiftning på området, registrerade förmedlare, förteckningar över förmedlare och avslag på ansökningar.

Tillståndsgivning av förmedlingsverksamhet sker i enlighet med lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Under 2008 fanns 32 företag registrerade som tillhandahållare (förmedlare) av krigsmateriel.

Registrerade tillhandahållare under 2008

AB Arnheim, ACR Aviation Capacity Resources International AB, BAE Systems SWS Defence AB, Baltic Alloys AB, CA Monitor AB, Chematur Engineering AB, Compomill Nordic Components AB, Countermine Operations AB, Countermine Technologies AB, Dalasteel, Fastighetsaktiebolaget Stefan Persson, FFV Ordnance AB, Gripen International KB, Gripen International KB, Henry Wallenberg & Co AB, Interplan AB, LISCO Sweden AB, Millesvik Maskin & Trading AB, Milmac Sweden AB, MP-SEC International, MvP Enterprises, Naverviken Logistic AB, Norabel Ignition Systems AB, Renajs Scandinavia AB, Rybro International Limited, Scandinavian Aerospace & Industry AB, SOURIAU Sweden AB, SwETech AB, Södermanlands regementes museiförening, Trilog, Venatio AB och Åkers Krutbruk Protection AB.

Tabell 20. Redovisning av beviljade s.k. enskilda tillhandahållandetillstånd under år 2008

Antal	Värde	ML-kategorier ⁴	Länder
10 st	Går ej att ange då värde inte alltid efterfrågas av ISP	1, 2, 4, 5, 8	Danmark Finland Frankrike Förenade Arabemiraten Jordanien Nederländerna Norge Polen Storbritannien Tyskland USA

⁴ Aktuell materiel är huvudsakligen delkomponenter, främst till underleverantörer i samarbetsprojekt.

Bilaga 4 Produkter med dubbla användningsområden

Det är inte möjligt att lämna en fullständig redovisning av exporten av produkter med dubbla användningsområden, PDA, liknande den som kan lämnas för krigsmateriel, eftersom kontrollen bygger på friast möjliga handel med kontroll endast när det är befogat. På det mest känsliga nukleära området är en stor del av handeln till EU-länder och all export utanför EU tillståndspliktig. Dessa regler tillämpas även för andra särskilt känsliga produkter och teknologier. För övriga produkter med dubbla användningsområden och teknologier (den helt övervägande delen) krävs endast tillstånd för handel med tredje land. Export av övriga produkter med dubbla användningsområden till vissa länder, bl.a. USA, omfattas i allmänhet av generella tillstånd.

Handeln med produkter med dubbla användningsområden inom EU är normalt inte tillståndspliktig. För utförsel till annat EU-land av produkter och teknologier enligt bilaga IV till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 krävs dock tillstånd.

Generella tillstånd

Det finns två typer av generella tillstånd, dels generella tillstånd som gäller enligt EU:s regelverk (som återfinns i bilaga II till EG-förordning nr 1334/2000), dels ett nationellt svenskt generellt tillstånd (som återfinns i Tullverkets författningssamling TFS 2000:24 med tillhörande ändring TFS 2004:35).

EU:s generella tillstånd (EU 001) omfattar produkterna i bilaga I i förordning nr 1334/2000. Detta tillstånd gäller för export till Australien, USA, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge och Schweiz.

Det nationella svenska generella tillståndet omfattar ett stort antal produkter som är kontrollerade enligt Wassenaararrangemangets lista och gäller 42 länder.

Tillståndet kan utnyttjas för temporär export för reparation eller utbyte, temporär export för demonstration och export efter reparation eller demonstration som har ägt rum i Sverige.

De generella tillstånden gäller utan att man behöver söka dem. Den exportör som avser att exportera en produkt som omfattas av tillstånden till ett godkänt land, har bara att åberopa detta i sin exportdeklaration. Denna policy ses för närvarande över eftersom alla andra EU-länder kräver att företag som använder generella licenser registrerar sig hos exportkontrollmyndigheten.

Generalklausulen (*catch-all*) gäller även i de fall där exportören vill använda generella tillstånd. Ett generellt tillstånd får inte användas om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkterna i fråga helt eller delvis kan vara avsedda för användning i samband med exempelvis utveckling eller spridning av massförstörelsevapen enligt artikel 4.1–4.3 i förordning nr 1334/2000, eller om exportören i fråga känner till att produkterna är avsedda för sådan användning. Enligt artikel 4.2 i förordning nr 1334/2000 gäller också särskilda regler i de fall det finns ett vapenembargo gentemot mottagarlandet.

Globala tillstånd

Globala tillstånd är ett tillstånd knutet till ett visst företag och kan omfatta en obegränsad mängd av definierade produkter. De globala tillstånden ser olika ut beroende på exempelvis företagets behov och produkternas känslighet. Vissa gäller endast till en mottagare, andra gäller till flera länder och mottagare. Globalt tillstånd ges endast för civil slutanvändning. Tillstånden kan vara giltiga i flera år. De flesta globala tillstånd som utfärdas omfattar produkter som kontrolleras enligt Wassenaararrangemangets lista.

För att erhålla ett globalt tillstånd krävs att företaget har en dokumenterad och inspekterad exportkontrollorganisation. Vidare villkoras tillståndet t.ex. genom att exportören måste säkerställa åtaganden om slutanvändning så att produkterna inte riskerar att vidareexporteras till oönskade destinationer.

Individuella tillstånd

Individuella tillstånd omfattar i allmänhet endast ett kontrakt som exportören har med sin kund. En noggrann prövning görs och tillstånd ges endast i de fall där produkten inte bedömts riskera att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Vid militär slutanvändning tillämpas samma bedömningsgrunder som för export av övrig krigsmateriel.

Tabell 21. Antal inkomna utförelärenden rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2006-2008

Utförelärenden	2006	2007	2008
Totalt , utförelsetillstånd, globala och individuella, varav:	305	508	491
Wassenaararrangemanget	173	277	291
Missilteknologikontrollregimen	16	5	4
Nuclear Suppliers Group (Part 2)	13	11	9
Australiengruppen	103	190	187
Sanktioner		25	39

Tabell 22. Antal godkända individuella tillstånd för permanent utförsel rörande produkter med dubbla användningsområden 2008

Land	Kontrollregim	Antal
Afghanistan	WA	1
Algeriet	WA	3
Amerikas förenta stater	AG	1
Argentina	AG, WA	2
Azerbajdzjan	AG	2
Brasilien	AG, NSG, WA	14
Chile	AG	1
Colombia	WA	2
Ecuador	WA	1
Egypten	AG, WA	4
Filippinerna	AG, WA	2
Folkrepubliken Kina	AG, NSG, WA	60
Förenade Arabemiraten	AG, WA	6
Guatemala	AG	1
Guinea	WA	1
Hongkong, Kina	WA	2
Indien	AG, WA	47
Indonesien	AG, WA	13
Iran	AG, WA, sanktioner	49
Island	AG	2
Israel	AG	7
Kazakstan	WA	1
Kenya	WA	1
Korea, Republiken	AG, WA	22
Kroatien	WA	1
Libyen	WA	1
Malaysia	AG, WA	21
Maldiverna	AG	1
Marocko	AG	2
Mexico	AG, WA	4
Nigeria	WA	1
Norge	AG	2
Pakistan	AG, WA	3
Qatar	AG, WA	2
Rwanda	WA	1
Ryssland	AG, MTCR, NSG, WA	24
Saudiarabien	AG, WA	3
Serbien	WA	3
Singapore	AG, WA	13
Sydafrika	AG	3
Syrien	”catch-all”	1
Taiwan	AG, WA	10
Thailand	AG, WA	13
Turkiet	AG, WA	12
Ukraina	AG, NSG	3
Uruguay	WA	2

Venezuela	AG, WA	2
Vietnam	AG, WA	6
Vitryssland	AG, WA	2

Skr. 2008/09:114

Tabell 23. Antal utfärdade förhandsbesked och förfrågningar och icke-kontrollerade produkter 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Totalt antal utfärdade förhandsbesked	35	61	64	118	81
Varav antal förfrågningar om icke-kontrollerade produkter			50	103	93

Tabell 24. Antal ärenden som rör begäran av förhandsbesked – kontrollerade samt icke-kontrollerade produkter 2008

Icke-kontrollerade produkter

Kontrollerade produkter

Land	Utan åtgärd	”Catch all” avslag	”Catch all” tillstånd	Listad produkt, positivt	Listad produkt, avslag	Summa
Iran	66	7	4	2	1	80
Malaysia				1		1
Thailand				1		1
Irak	3					3
Sudan				1		1
Venezuela				1		1
Marocko	1					1
Kina				4	1	5
Ryssland				1		1
Pakistan				1	1	2
Bangladesh	1					1
Syrien			1			1
Indien	10			1	1	12
Summa	81	7	5	13	4	110

Tabell 25. Antal inkomna klassificeringsförfrågningar 2006-2008

2006	2007	2008
79	142	177

Verksamhet vid Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM

På det nukleära området är en stor del av handeln till EU-länder och all export utanför EU tillståndspliktig. Berörda produkter och teknologier finns i bilaga IV till rådets förordning (EG) nr 1334/2000. Generella tillstånd får inte användas.

Tabell 26. Beviljade exportlicenser för produkter på NSG:s lista 1 från företag i Sverige (Källa SSM)

Mottagarland	År 2006 Experterande företag, antal licenser	År 2007 Experterande företag, antal licenser	År 2008 Experterande företag, antal licenser
EU och USA	Westinghouse 1		
Finland	Westinghouse 3	Westinghouse 2	Westinghouse 1
Frankrike		Uppsala Univ. 1	
Japan	Westinghouse 2	Westinghouse 3 Sandvik 1	Westinghouse 2
Kina	Sandvik Materials Technology 1		
Malaysia		Svenska Tanso 1	
Nederländerna		Studsvik 1	
Norge	Westinghouse 4	Westinghouse 3 Studsvik 3 Wedholm Medical 1	Westinghouse 1 Studsvik 1 Wedholm Medical 1
Ryssland			Svenska Tanso 1
Schweiz	Westinghouse 2	Westinghouse 3	Westinghouse 1
Spanien	Westinghouse 3	Westinghouse 2	Westinghouse 4
Sydafrika		Westinghouse 2	
Tyskland	Uddcomb Engineering 1 Westinghouse 2	Wedholm Medic 3 Westinghouse 1	Westinghouse 1 Wedholm Medical 2 Vattenfall Nuclear Fuel 1
Tyskland, Frankrike, Spanien, USA		Uddcomb Engineering 1	
Ukraina		Westinghouse 1	Westinghouse 1
USA	Westinghouse 18 AA International 1	Westinghouse 27 Studsvik 1	Westinghouse 14 Studsvik 1
USA – Taiwan			Westinghouse 1

Bilaga 5 Regelverk m.m.

Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförelse av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. samt lagen (1988:558) om förbud mot utförelse av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Jämfört med denna innehåller den emellertid en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och för utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Lagen om krigsmateriel föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrättigheter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Krigsmateriel indelas i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i förordningen om krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel, samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

I rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som inte ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel.

Beslut om utförelsetillstånd fattades t.o.m. den 31 januari 1996 av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om utförelse av krigsmateriel eller, i ärenden av större vikt, av regeringen. Sedan den 1 februari 1996 fattas beslut i utförelseärenden i första hand av Inspektionen för strategiska produkter utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka ska överlämnas till regeringen för avgörande.

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkänt (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). Se riktlinjerna i fulltext nedan.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för ISP vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport tillämpas parallellt med de svenska riktlinjerna.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket, lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter ska beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel.

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelse ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Ovillkorliga hinder för export

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner) samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförsel.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett tillstånd bör återkallas om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt eller inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförseltillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. För utförsel av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförseltillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförsel av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

Följdliveranser och ”svensk identitet”

När det gäller följdliveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförsel tillämpas.

De svenska riktlinjerna i fulltext

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförsel eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på ISP att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförsel av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförsel eller annan utlandssamverkan enligt krigsmateriellagen ska inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas.

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförsel av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförelse bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförelse får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport

Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel har följande lydelse (EUT L 335, 13.12.2008, s. 99)

”EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA GEMENSAMMA STÅNDPUNKT

med beaktande av fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel 15, och

av följande skäl:

- (1) Medlemsstaterna avser att utgå ifrån de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992 samt Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport, som antogs av rådet 1998.
- (2) Medlemsstaterna inser att stater som exporterar militär teknik och krigsmateriel har ett särskilt ansvar.
- (3) Medlemsstaterna är fast beslutna att fastställa stränga gemensamma normer som ska uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av militär teknik och krigsmateriel i alla medlemsstater samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.
- (4) Medlemsstaterna är fast beslutna att förhindra export av militär teknik och krigsmateriel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet.
- (5) Medlemsstaterna avser att förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn när det gäller export av militär teknik och krigsmateriel inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp).
- (6) Genom EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen har kompletterande åtgärder vidtagits mot olagliga överföringar.
- (7) Den 12 juli 2002 antog rådet gemensam åtgärd 2002/589/Gusp [1] om Europeiska unionens bidrag för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen.
- (8) Den 23 juni 2003 antog rådet gemensam åtgärd 2003/468/Gusp [2] om kontroll av vapenförmedling.

(9) Europeiska rådet antog i december 2003 en strategi mot spridning av massförstörelsevapen och i december 2005 en strategi för att bekämpa olaglig anhopning av och olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen och deras ammunition, vilket är ett tecken på ett ökat gemensamt intresse bland Europeiska unionens medlemsstater för ett samordnat angreppssätt när det gäller kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel.

(10) FN:s handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och undanröja samtliga aspekter av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen antogs 2001.

(11) FN:s register över konventionella vapen fastställdes 1992.

(12) Stater har, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, rätt att överföra medel för självförsvar.

(13) Medlemsstaternas önskan om att upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser erkänns.

(14) Stärkandet av det europeiska försvarets tekniska och industriella bas bidrar till genomförandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, särskilt den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitik, och bör åtföljas av samarbete och samsyn på området för militär teknik och krigsmateriel.

(15) Medlemsstaterna avser att skärpa Europeiska unionens exportkontrollpolitik för militär teknik och krigsmateriel genom att anta denna gemensamma ståndpunkt, som uppdaterar och ersätter Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport som antogs av rådet den 8 juni 1998.

(16) Den 13 juni 2000 antog rådet Europeiska unionens gemensamma militära förteckning som regelbundet ska revideras, med beaktande när så är lämpligt av liknande nationella och internationella förteckningar [3].

(17) Unionen måste säkerställa att den genomgående handlar samstämmigt i relationerna med omvärlden inom ramen för sin utrikespolitik, i enlighet med artikel 3 andra stycket i fördraget; i detta avseende noterar rådet kommissionens förslag till ändring av rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden [4].

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

1. Varje medlemsstat ska från fall till fall pröva de ansökningar som kommer in om exportlicens för varor som finns upptagna i EU:s

gemensamma militära förteckning, omnämnd i artikel 12, mot bakgrund av kriterierna i artikel 2. Skr. 2008/09:114

2. I de ansökningar om exportlicens som avses i punkt 1 ska följande ingå:

- Ansökningar om licenser för fysisk export, bl.a. sådana som gäller licenstillverkning av krigsmateriel i ett tredjeland.
- Ansökningar om förmedlingslicenser.
- Ansökningar om transiterings- eller omlastningslicenser.
- Ansökningar om licenser för immateriell överföring av programvara och teknik, t.ex. genom elektroniska medier, fax eller telefon.

I medlemsstaternas lagstiftning ska det anges i vilka fall det krävs exportlicens med avseende på dessa ansökningar.

Artikel 2

Kriterier

1. Kriterium ett: Respekt för medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden, särskilt de sanktioner som har antagits av FN:s säkerhetsråd eller av Europeiska unionen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser.

En ansökan om exportlicens ska avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla vapenembargon som beslutats av Förenta nationerna, Europeiska unionen samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa,

b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,

c) medlemsstaternas åtagande att inte exportera truppminor (antipersonella minor) oavsett typ,

d) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, kontrollsystemet för missilteknik, Zangerkommittén, gruppen av länder som levererar kärnmaterial, Wassenaar-arrangemanget och Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler.

2. Kriterium två: Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet samt det landets respekt för internationell humanitär rätt

– Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör de mänskliga rättigheterna, ska medlemsstaterna inta följande hållning:

a) De ska inte utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för internt förtryck.

b) De ska från fall till fall och med beaktande av den militära teknikens eller krigsmaterielens art vara särskilt försiktiga och uppmärksamma vid utfärdandet av licenser till länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga organ inom Förenta nationerna, av Europeiska unionen eller av Europarådet.

Teknik eller materiel som kan komma att användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. teknik eller materiel där det är bevisat att den tilltänkta slutanvändaren har använt sådan eller liknande teknik eller materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att tekniken eller materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas för internt förtryck. I linje med artikel 1 i denna gemensamma ståndpunkt ska teknikens eller materielens art beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i de relevanta internationella instrument som rör de mänskliga rättigheterna, inklusive den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

– Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör internationell humanitär rätt, ska medlemsstaterna

c) inte utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas vid allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt.

3. Kriterium tre: Den interna situationen i det slutliga bestämmelslandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter.

Medlemsstaterna ska inte utfärda exportlicens för militär teknik eller krigsmateriel som skulle kunna utlösa eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar eller konflikter i det slutliga bestämmelslandet.

Medlemsstaterna ska inte utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld. När medlemsstaterna överväger dessa risker ska de bl.a. beakta

a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,

b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,

c) om det är sannolikt att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att användas för något annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,

d) att den regionala stabiliteten inte får påverkas negativt på något avgörande sätt.

5. Kriterium fem: Den nationella säkerheten för medlemsstaterna och de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder.

Medlemsstaterna ska beakta

a) den möjliga inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på egna, en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,

b) risken för att den berörda militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att användas mot deras egna styrkor eller mot styrkor från andra medlemsstater eller vänligt sinnade och allierade länder.

6. Kriterium sex: Köparlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt.

Medlemsstaterna ska bl.a. beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,

b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld och uppfyllande av internationell humanitär rätt,

c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt led b i kriterium ett.

7. Kriterium sju: Om det föreligger risk för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor.

Vid bedömning av den inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på mottagarlandet och risken för att sådan militär teknik eller materiel kan avledas till en oönskad slutanvändare eller till oönskad slutanvändning, ska följande beaktas:

a) Mottagarlandets legitima försvarsintressen och inhemska säkerhetsintressen, inbegripet eventuellt deltagande i Förenta nationernas eller andra fredsbevarande insatser.

b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda sådan teknik eller materiel.

c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.

d) Risken att sådan teknik eller materiel kommer att återexporteras till oönskade bestämmelseorter och om mottagarlandet tidigare har respekterat bestämmelser om återexport eller förhandssamtycke till återexport som den exporterande medlemsstaten anser lämpliga att införa.

e) Risken för att sådan teknik eller materiel kommer att avledas till terroristorganisationer eller enskilda terrorister.

f) Risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

8. Kriterium åtta: Den exporterade militära teknikens eller materielens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sina legitima behov på säkerhets- och försvarsområdet tillgodosedda med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel.

Medlemsstaterna ska, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom Förenta nationernas utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt rapporter från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra en hållbar utveckling i mottagarlandet. De ska i detta sammanhang beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

Denna gemensamma ståndpunkt ska inte påverka medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.

Artikel 4

1. Medlemsstaterna ska översända utförlig information om de ansökningar om exportlicenser som har avslagits i enlighet med kriterierna i denna gemensamma ståndpunkt tillsammans med en förklaring varför ansökan har avslagits. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren, ska den först samråda med den eller de medlemsstater som avslagits på ansökan (ansökningarna). Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens ska den underrätta den eller de medlemsstater som avslagits på ansökan (ansökningarna) om detta och därvid utförligt förklara sina egna skäl.

2. Varje medlemsstat ska själv fatta beslutet att tillåta eller vägra överföring av militär teknik eller krigsmateriel. En ansökan om licens ska anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller exporten av den berörda militära tekniken eller krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att sluta det relevanta avtalet. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

3. Medlemsstaterna ska behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och inte använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.

Artikel 5

Exportlicenser ska endast beviljas på grundval av tillförlitlig förhandlskunskap om slutanvändningen i det slutliga bestämmelslandet. Detta kommer i allmänhet att kräva ett noga kontrollerat slutanvändarintyg eller lämplig dokumentation och/eller någon form av officiellt tillstånd utfärdat av det slutliga bestämmelslandet. När medlemsstaterna bedömer ansökningar om licenser för att exportera militär teknik eller krigsmateriel för tillverkning i ett tredjeland ska de särskilt beakta möjligheten att slutprodukten kommer att användas i framställningslandet, och risken för att slutprodukten kommer att avledas eller exporteras till en oönskad slutanvändare.

Artikel 6

Kriterierna i artikel 2 i denna gemensamma ståndpunkt samt det samrådsförfarande som föreskrivs i artikel 4 ska, utan att det påverkar tillämpningen av förordning (EG) nr 1334/2000, också gälla

medlemsstaterna med avseende på varor och teknik med dubbla användningsområden, enligt specifikationen i bilaga I till förordning (EG) nr 1334/2000, när det finns rimlig anledning att anta att slutanvändaren av varorna och tekniken kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet. Hänvisningar i denna gemensamma ståndpunkt till militär teknik eller krigsmateriel ska uppfattas som att de omfattar sådana varor och sådan teknik.

Artikel 7

I syfte att göra denna gemensamma ståndpunkt så effektiv som möjligt ska medlemsstaterna arbeta inom ramen för Gusp för att förstärka samarbetet och främja samsynen på exporten av militär teknik och krigsmateriel.

Artikel 8

1. Varje medlemsstat ska konfidentiellt översända till de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av militär teknik och krigsmateriel och sitt genomförande av denna gemensamma ståndpunkt.

2. EU:s årliga rapport, som bygger på bidrag från alla medlemsstater, ska läggas fram för rådet och offentliggöras i C-serien av Europeiska unionens officiella tidning.

3. Dessutom ska varje medlemsstat som exporterar militär teknik eller materiel som är upptagen i EU:s gemensamma militära förteckning offentliggöra en nationell rapport om sin export av militär teknik eller krigsmateriel, vars innehåll i förekommande fall ska överensstämma med nationell lagstiftning, samt lämna den information som anges i användarguiden till EU:s årliga rapport om genomförandet av denna gemensamma ståndpunkt.

Artikel 9

När så är lämpligt ska medlemsstaterna inom ramen för Gusp gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av exporten av militär teknik och krigsmateriel från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i denna gemensamma ståndpunkt.

Artikel 10

Även om medlemsstaterna, om så är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på de egna ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressena, ska dessa faktorer inte påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.

Medlemsstaterna ska göra sitt yttersta för att uppmuntra andra stater som exporterar militär teknik eller krigsmateriel att tillämpa kriterierna i denna gemensamma ståndpunkt. De ska regelbundet utbyta erfarenheter med de tredjeländer som tillämpar kriterierna om sin politik för kontroll av export av militär teknik och krigsmateriel och om tillämpningen av kriterierna.

Artikel 12

Medlemsstaterna ska se till att deras nationella lagstiftning möjliggör kontroll av exporten av all teknik och materiel på EU:s gemensamma militära förteckning. EU:s gemensamma militära förteckning ska utgöra referenspunkt för medlemsstaternas nationella förteckningar över militär teknik och krigsmateriel men ska inte ersätta dem direkt.

Artikel 13

Användarguiden för den Europeiska uppförandekoden för export av krigsmateriel, som regelbundet ses över, ska tjäna som vägledning vid genomförandet av denna gemensamma ståndpunkt.

Artikel 14

Denna gemensamma ståndpunkt får verkan samma dag som den antas.

Artikel 15

Denna gemensamma ståndpunkt ska ses över tre år efter antagandet.

Artikel 16

Denna gemensamma ståndpunkt ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Utfärdad i Bryssel den 8 december 2008.

På rådets vägnar

B. Kouchner*
Ordförande

[1] EGT L 191, 19.7.2002, s. 1.

[2] EUT L 156, 25.6.2003, s. 79.

[3] Senast ändrad den 10 mars 2008, EUT C 98, 18.4.2008, s. 1.

[4] EGT L 159, 30.6.2000, s. 1.

Den svenska militära listan

Bilaga 1 till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel (punkt A och B, punkt C återges inte i denna skrivelse)

A. Förteckning över krigsmateriel för strid (KS) enligt lagen (1992: 1300) om krigsmateriel

KS1. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner, tillverkade efter år 1937, som utformats för strid genom att de är anordnade för utskjutning av granater, har fäste för bajonett eller på annat sätt är särskilt anpassade för militära stridshandlingar samt helautomatiska vapen såsom automatkarbiner, kulsprutepistoler, kulsprutegevär och kulsprutor,
- b. Slutstycken, eldrör (pipor) och lådor till ovanstående vapen.

KS2. Eldrörsvapen med kaliber \geq 20 mm m. m.

- a. Artilleripjäser, såsom kanoner och haubitsar, granatkastare samt pansarvärnsvapen såsom granatgevär och pansarskott,
- b. Eldsprutor,
- c. Eldrör, mekanismer, lavetter, markplattor och rekylhäminrättningar för ovanstående vapen.

KS3. Ammunition och stridsdelar för eldrörsvapen m. m.

- a. Ammunition för strid användbar för materiel under KS1 och KS2,
- b. Projektiler, granatkroppar, målsökare och stridsdelar för ovanstående ammunition.

KS4. Robotar, raketer, torpeder, bomber m. m.

- a. Robotar (missiler), raketer, torpeder, bomber, hand- och gevärsgranater, land- och sjöminor för strid,
- b. Apparater och anordningar utformade för armering, utläggning och utskjutning av ovanstående materiel,
- c. Målsökare, stridsdelar, tändrör, zonströr, motorer, styrsystem, eldrör och lavetter för ovanstående materiel.

KS5. Apparater och utrustningar för inriktning och styrning m.m. av krigsmateriel för strid m. m.

- a. Eldledningsutrustningar funktionellt ingående i vapensystem som är väsentliga för den slutliga inriktningen av vapen enligt KS1, KS2 eller KS4 såsom sikten, riktinstrument, apparater för skjutelement- eller banberäkningar samt sensorer,
- b. Målföljnings- och målbelysningssystem samt lokaliseringsutrustningar som ger vapen och vapensystem en slutlig inriktningsinformation.

KS6. ABC-stridsmedel m. m.

- a. Kärnladdningar samt radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel,
- b. Apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel,

KS7. Krut och sprängämnen m. m.

- a. Militära krut och drivmedel för ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder m. m.,
- b. Militära högexplosiva sprängämnen för kärnladdningar, ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder, bomber, granater, minor m. m.,
- c. Militära förstöringsladdningar och militär pyroteknik,
- d. Militära gelatineringsmedel, inklusive ämnen (t.ex. oktal) eller blandningar av sådana ämnen (t.ex. napalm) särskilt utformade för att, när de är blandade med petroleumprodukter, åstadkomma ett brandmedel av gelkonsistens för användning i bomber, granater eller eldsprutor eller för annan stridsinsats.

KS8. Krigsfartyg m. m.

Fartyg, båtar och andra över- och undervattensfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför, eller i övrigt är utrustade för att lägga ut eller skjuta ut krigsmateriel.

KS9. Stridsflygplan m. m.

Luft- och rymdfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför eller utrustade eller utformade för insats av materiel under KS4 och KS6.

KS10. Stridsfordon m. m.

Stridsfordon samt andra beväpnade eller bepansrade fordon, liksom fordon som förberetts för beväpning eller utformats för utskjutning eller utläggning av stridsmedel.

KS11. Riktade energivapensystem.

Laser-, partikelstråle- eller mikrovågssystem särskilt utformade för att vid militär stridshandling skada eller förstöra ett mål.

B. Förteckning över övrig krigsmateriel (ÖK) enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel

I denna förteckning avses med "särskilt modifierade för militärt bruk" en strukturell, elektrisk eller mekanisk ändring som medför utbyte av en komponent med åtminstone en speciellt utformad militär komponent, eller tillägg av åtminstone en sådan komponent.

En produkt anses särskilt utformad för militärt bruk om den primärt utvecklats eller konstruerats utgående från en militär specifikation eller målsättning oavsett om den också har en civil användning.

Med "speciella delar och komponenter" avses delar och komponenter som utformats särskilt för militärt bruk eller modifierats härför enligt ovanstående definition samt är färdigbearbetade till sitt avsedda utförande eller att endast någon eller några oväsentliga arbetsoperationer återstår. Maskinelement och elektriska och elektroniska komponenter av

standardtyp utgör dock ej krigsmateriel, om modifieringen är av mindre omfattning och inte väsentligen ändrar komponentens funktion.

Skr. 2008/09:114

ÖK21. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner tillverkade före år 1938 eller utformade för jakt och sportskytte samt enhandsvapen som revolverar och pistoler; med undantag av antika eldhandvapen tillverkade före år 1890, reproduktioner av sådana vapen, slätborrade vapen för jakt och sportskytte samt luft- och fjädervapen eller kolsyrevapen vars anslagskraft 4 meter från pipans mynning är ≤ 10 joule,
- b. Sådana speciella delar till vapen enligt a. som är underkastade bestämmelserna i vapenlagen,
- c. Speciella delar till vapen enligt KS1.

ÖK22. Eldrörsvapen med en kaliber ≥ 20 mm m. m.

- a. Sådana eldrörsvapen enligt KS2 som enbart är utformade för utskjutning av icke förstörelsebringande ammunition,
- b. Speciella delar och utrustningar till eldrörsvapen med kaliber ≥ 20 mm enligt ovan och enligt KS2.

ÖK23. Ammunition m. m.

- a. Rök-, lys- och övningsammunition till vapen enligt KS1, KS2 och KS4,
- b. Ammunition med en expanderande kula av typ som används för jakt eller sportskytte,
- c. Säkrings- och armeringsinrättningar, tändrör och tändkedjeanslutningar,
- d. Speciella delar till ammunition enligt ovan och enligt KS3.

ÖK24. Bomber, torpeder, raketer, robotar och missiler m. m.

- a. Övnings-, rök-, lys- och remsversioner av materiel enligt KS4 a och b,
- b. Apparater och anordningar för lokalisering, upptäckt, svepning, röjning, desarmering eller sprängning av materiel enligt KS3 och KS4,
- c. Speciella delar och utrustning till materiel enligt ovan och enligt KS4.

ÖK25. Spanings- och mätutrustningar m. m. särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl. a.

- a. Avstånds-, positions- och höjdmätningstrustningar, upptäckts-, igenkännings- och identifieringsutrustningar samt utrustningar för integrering av sensorer,
- b. Elektroniska, elektro-optiska, gyrostabiliserade, akustiska och optiska observationsutrustningar,
- c. Utrustningar för att undertrycka akustiska, radar, infraröd och andra emissioner,
- d. Speciella delar för materiel enligt ovan och enligt KS5.

ÖK26. Skyddsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för skydd och försvar mot konventionella stridsmedel samt mot biologiska agens, kemiska stridsmedel eller radioaktiva material enligt KS6,

- b. För militärt bruk utformad utrustning för upptäckt och identifiering av biologiska och kemiska agens och radioaktivitet,
- c. Konstruktioner av kombinationer av material särskilt utformade för att åstadkomma skydd mot vapenverkan för militära system,
- d. Speciella delar till materiel enligt ovan.

ÖK27. Sprängämnen m. m.

- a. I militära sprängämnen, krut och drivmedel ingående speciella produkter såsom additiver och stabilisatorer samt andra substanser och blandningar som är speciella för tillverkning av produkter enligt KS7.

ÖK28. Fartyg för bevakning. Komponenter och utrustning som särskilt utformats eller modifierats för krigsfartyg samt särskild marin utrustning m. m.

- a. Fartyg för bevakningsändamål som inte är utformade för militära stridshandlingar,
- b. Motorer särskilt utformade eller modifierade för fast installation i krigsfartyg samt ubåtsbatterier,
- c. Apparater för upptäckt av föremål under vattnet särskilt utformade för militära ändamål och kontrollutrustning härför,
- d. Ubåts- och torpednät,
- e. Kompasser, kursindikatorer och tröghetsnavigeringsutrustningar särskilt utformade för ubåtar,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS8.

ÖK29. Flygplan och helikoptrar särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m.m.

- a. Flygplan, helikoptrar och andra luftfarkoster inklusive sådana för militär spaning, militär utbildning och militärt underhåll,
- b. Flygmotorer särskilt utformade för användning i militära flygplan och helikoptrar enligt a,
- c. Obemannade luftfarkoster och självstyrande, programmerbara farkoster och deras startlavetter, markutrustning och utrustning för kommunikation och styrning,
- d. Utrustningar för övertrycksandning och tryckdräkter för användning i flygplan och helikoptrar, G-dräkter, militära flyghjälmor och skyddsmasker, syrgasutrustningar för flygplan, helikoptrar och missiler samt katapulter och andra utskjutningsutrustningar för räddning av personal,
- e. Fallskärmar för stridande personal, lastfällning och fartreduktion,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS9.

ÖK30. Fordon, särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl.a.

- a. Bärgningsfordon,
- b. Pjäsfordon och dragfordon särskilt utformade för att dra artilleripjäser och stridsfordon,
- c. Amfibiefordon, fordon för djupvädning samt markeffektfarkoster,
- d. Mobila verkstäder särskilt utformade för att betjäna militär utrustning,
- e. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS10.

ÖK31. Riktade energivapensystem m. m.

a. Speciella delar till riktade energivapensystem.

ÖK32. Fortifikatoriska anläggningar m. m.

- a. Fortifikatoriska anläggningar som primärt är konstruerade för vapeninsats eller för direkt ledning av sådan insats,
 b. Produktionsunderlag för anläggningar enligt ovan.

ÖK33. Elektronisk utrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Störutrustning och motmedelsutrustning mot störning inklusive elektronisk störutrustning (ECM) och motmedelsutrustning (ECCM),
 b. Motmedelsutrustningar för undervattensbruk, inklusive akustiska och magnetiska störutrustningar och skenmål, utformade för att introducera främmande eller falska signaler i sonarmottagare,
 c. Säkerhetsutrustningar för datorer och för transmissionsutrustningar och signalförbindelser i vilka krypto utnyttjas,
 d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK34. Fotografisk och elektrooptisk bildutrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Flygspanningskameror och tillhörande utrustning,
 b. Filmframkallnings- och kopieringsapparater,
 c. Infraröd-, värmebilds- och ljusförstärkarutrustningar samt motmedel mot sådana,
 d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK35. Övningsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för utbildning i handhavande av materiel upptagen i denna förteckning,
 b. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK36. Utrustning för tillverkning av krigsmateriel, m. m.

- a. Särskilt utformad eller modifierad tillverkningsutrustning och speciella delar och komponenter härför,
 b. Särskilt utformade miljöbetingade testanordningar för certifiering, kvalificering eller provning,
 c. Produktionsunderlag för tillverkning av krigsmateriel.

ÖK37. Programvara

- a. Programvara särskilt utformad eller modifierad för utveckling och produktion av eller användning i utrustning eller materiel enligt denna förteckning.
 b. Särskild programvara enligt följande
 1. Programvara särskilt utformad för militära lednings-, kommunikations-, styrnings- eller underrättelsetillämpningar,
 2. Programvara särskilt utformad för simulering av händelseförloppet hos militära vapensystem,
 3. Programvara för bestämmande av effekten av konventionella nukleära, kemiska och biologiska vapen.

Gemensam EG-lagstiftning

Rådet antog år 2000 rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (EGT nr L 159, 30.6.2000 s. 1). Förordningen trädde i kraft den 28 september 2000 och ersatte därmed en rådsförordning från 1995, (EG) nr 3381/94. Till skillnad från de multilaterala exportkontrollregimerna är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för andra EU-stater. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredje land stärks och harmoniseras.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de multilaterala exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna beaktas genom återkommande ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Bilagorna ska enligt förordningen uppdateras varje år.

Förordningen från år 2000 introducerade en rad nyheter. Bedömningen i tillståndsärenden har underlättats genom att förordningen inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning. Tillstånd beviljas dock nationellt, se nedan. Vidare infördes ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa produkter till vissa angivna tredje länder. Denna tillståndstyp har förenklat arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan återopas oavsett var utförseln från EU äger rum. Detta har även lett till en ökad samsyn inom EU när det gäller denna typ av export.

Svensk lagstiftning

I Sverige kompletteras EG-förordningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001. De ersatte lagen (1998:397) om strategiska produkter respektive förordningen (1998:400) om strategiska produkter.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriellagstiftningen – där utförseltillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud – är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten att utförseltillstånd ska ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EG-förordningen.

Export och överföring av produkter med dubbla användningsområden är föremål för tillståndsgivning och tillståndsgivande myndighet är ISP. Beträffande kärnämnen och material m.m. som återfinns i kategori 0 i bilaga I till rådets förordning är det emellertid SSM som meddelar tillstånd.

Lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att få förhandsbesked om huruvida ett utförseltillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats med innebörden att ISP ger företag förhandsbesked.

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (*catch-all*)

Enligt artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 kan tillstånd även krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås p.g.a. att produktlistorna sällan kan vara heltäckande med anledning av den snabba teknologiska utvecklingen.

För att generalklausulen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i förordningens artikel 4.1—4.3. Svenska myndigheter ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats.

Tabell 27. Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer 2008

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	x	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Estland	-	x	x	-	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	-	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Kroatien	x	x	-	-	x
Lettland	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxemburg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	-	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	x	-	x
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	x
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	-	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	36	45	39	34	40

Europeiska kommissionen deltar som partner i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers Group och Zanggerkommittén.

Internationella vapenembargon i kraft under 2008

Tabellen nedan redovisar aktuella internationella vapenembargon och i de fall det är känt, när de upphör att gälla samt de beslut som upprättat, och i vissa fall ändrat eller hävt, ett embargo. Den ger hänvisningar till rättsakter som innehåller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd som rör militär verksamhet respektive utrustning som kan användas för internt förtryck. Resolutioner och rättsakter som berör sanktionsregimen mot ett land utan att direkt behandla vapenembargon eller anslutande restriktioner står inom parentes. I tabellen redovisas även om det finns undantag till något embargo. Sådana undantag är oftast kopplade till humanitära insatser och fredsbevarande operationer. För detaljer kring olika undantag hänvisas till www.un.org, www.europa.eu eller www.osce.org.

Tabell 28. Internationella vapenembargon

Land	Typ av embargo	Upphör	Referens
Armenien	FN-embargo (icke-bindande) OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno- Karabach		UNSCR 853 (1993) CSOOSCE (1992)
Azerbajdzjan	FN-embargo (icke-bindande) OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno- Karabach		UNSCR 853 (1993) CSOOSCE (1992)

Land	Typ av embargo	Upphör	Referens
Burma/Myanmar	EU-embargo Undantag finns	2009-04-30	<p>Allmänna rådets deklARATION 29 juli 1991</p> <p>Rådets gemensamma ståndpunkt 2006/318/GUSP</p> <p><i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2007/248/GUSP -gemensam ståndpunkt 2007/750/GUSP - gemensam ståndpunkt 2008/349/GUSP</p> <p>Rådets förordning (EG) nr 194/2008</p> <p><i>ändrad genom:</i> -Rådets förordning (EG) nr 385/2008</p>

Land	Typ av embargo	Upphör	Referens
Elfenbenskusten	FN-embargo Undantag finns EU-embargo Undantag finns	2008-10-31	UNSCR 1572 (2004) UNSCR 1643 (2005) UNSCR 1727 (2006) UNSCR 1782 (2007) Rådets gemensamma ståndpunkt 2007/761/GUSP Rådets förordning (EG) nr 174/2005 <i>ändrad genom:</i> - Kommissionens förordning 1209/2005
Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea)	FN-embargo EU-embargo Undantag finns		UNSCR 1718 (2006) Rådets gemensamma ståndpunkt 2006/795/GUSP Rådets förordning (EG) nr 329/2007 <i>ändrad genom:</i> - Kommissionens förordning 117/2008

Land	Typ av embargo	Upphör	Referens
Demokratiska Republiken Kongo (f d Zaire)	FN-embargo Undantag finns EU-embargo Undantag finns	2008-12- 31	UNSCR 1493 (2003) UNSCR 1596 (2005) UNSCR 1807 (2008) Deklaration 33/93, 7 april, 1993 Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/369/GUSP Rådets förordning (EG) nr 889/2005 <i>ändrad genom</i> - Rådets förordning (EG) nr 1377/2007 - Rådets förordning (EG) nr 666/2008

Irak	<p>FN-embargo Undantag finns</p> <p>EU-embargo Undantag finns</p>		<p>UNSCR 661 (1990) UNSCR 1483 (2003) UNSCR 1546 (2004)</p> <p>Deklaration 56/90 4 augusti, 1990</p> <p>Rådets gemensamma ståndpunkt 2003/495/GUSP</p> <p><i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2003/735/GUSP - gemensam ståndpunkt 2004/553/GUSP - gemensam ståndpunkt 2008/186/GUSP</p>
Iran	<p>FN-embargo</p> <p>EU-embargo</p>		<p>(UNSCR 1696 (2006)) (UNSCR 1737 (2006)) UNSCR 1747 (2007) (UNSCR 1803 (2008))</p> <p>Rådets gemensamma ståndpunkt 2007/140/GUSP</p>

			<p><i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2007/246/GUSP</p> <p>Rådets förordning (EG) nr 423/2007</p> <p><i>ändrad genom:</i> - Rådets förordning (EG) nr 618/2007 - Kommissionens förordning nr 116/2008</p>
Kina (exklusive Hongkong och Macao)	EU-embargo		Europeiska rådets deklaration 27 juni, 1989
Libanon	FN-embargo (ickebindande) Undantag finns	Översyn var 12:e månad	UNSCR 1701 (2006)
	EU-embargo Undantag finns		Rådets gemensamma ståndpunkt 2006/625/GUSP
			Rådets förordning (EG) nr 1412/2006
Liberia	FN-embargo Undantag finns		UNSCR 1521 (2003) UNSCR 1683 (2006) UNSCR 1731 (2006) UNSCR 1792 (2007)
	EU-embargo Undantag finns		Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/109/GUSP
			Rådets förordning (EG) nr 234/2004
			<i>ändrad genom:</i> - Rådets

			förordning (EG) nr 1126/2006 - Rådets förordning (EG) nr 866/2007
Sierra Leone	FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone. Undantag finns EU-embargo Undantag finns		UNSCR 1171 (1998) UNSCR 1299 (2000) Rådets gemensamma ståndpunkt 98/409/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2008/81/GUSP
Somalia	FN-embargo Undantag finns EU-embargo Undantag finns		UNSCR 733 (1992) UNSCR 1425 (2002) UNSCR 1725 (2006) UNSCR 1744 (2007) Rådets gemensamma ståndpunkt 2002/960/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2007/94/GUSP - gemensam ståndpunkt 2007/391/GUSP Rådets förordning (EG) nr 147/2003 <i>ändrad genom:</i> - Rådets förordning (EG) nr 631/2007

Sudan	FN-embargo Undantag finns EU-embargo Undantag finns		UNSCR 1556 (2004) UNSCR 1591 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/411/GUSP Rådets förordning (EG) nr 131/2004 <i>ändrad genom:</i> - Rådets förordning (EG) nr 1353/2004 - Rådets förordning (EG) nr 838/2005
Usama bin Laden, al-Qaida och Talibanerna	FN-embargo EU-embargo	Löpande översyn	(UNSCR 1267 (1999)) UNSCR 1333 (2000) UNSCR 1390 (2002) UNSCR 1455 (2003) UNSCR 1526 (2004) UNSCR 1617 (2005) UNSCR 1735 (2006) UNSCR 1822 (2008) Rådets gemensamma ståndpunkt 2002/402/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2003/140/GUSP Rådets förordning (EG) nr 881/2002

Uzbekistan	EU-embargo Undantag finns	2008-11- 13	Rådets gemensamma ståndpunkt 2007/734/GUSP Rådets förordning (EG) nr 1859/2005
Zimbabwe	EU-embargo Undantag finns	2009-02- 20	Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/161/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2008/135/GUSP Rådets förordning (EG) nr 314/2004

Skr. 2008/09:114

Bilaga 7 Förklaringar

Avslag (*denial*). Ett negativt myndighetsbeslut när någon ansöker om tillstånd till export av krigsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden till ett visst land. En medlem inom ett multilateralt samarbete förväntas informera de övriga medlemmarna om det negativa beslutet. Enligt rådets förordning (EG) nr 1334/2000 ska de behöriga myndigheterna i EU-staterna informera varandra och kommissionen om avslag.

Exportkontrollregimer. Zanggerkommittéen, Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen, Wassenaararrangemanget samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR). Syftet med regimerna är att dessa ska identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, harmonisera exportkontrollen och utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

Generalklausulen (eng. *catch-all*). Begreppet avser möjligheten till exportkontroll av sådana produkter med dubbla användningsområden som inte finns upptagna på kontrollistorna. En exportör ska underrätta exportkontrollmyndigheten om myndigheten informerat denne om att den produkt som man vill exportera kan vara avsedd för produktion m.m. av massförstörelsevapen. Myndigheten beslutar om det är lämpligt att kräva tillstånd för exporten. Detsamma gäller om exportören känner till att produkten är avsedd för produktion m.m. av sådana vapen.

Icke-spridning. Åtgärder som nationellt och på det internationella planet vidtas för att förhindra spridningen av massförstörelsevapen. Framst har detta tagit sig uttryck i internationella avtal samt genom samverkan i flera exportkontrollregimer.

Immateriella överföringar. Överföring av programvara eller teknik, med hjälp av elektroniska medier samt från person till person från ett land till ett annat.

Massförstörelsevapen. Kärnvapen samt biologiska och kemiska vapen. Även vissa vapenbärare som exempelvis ballistiska missiler med lång räckvidd samt kryssningsmissiler inkluderas i icke-spridningsarbetet rörande massförstörelsevapen.

No-undercut. Då ett avslag utfärdats förväntas de övriga medlemmarna inom det multilaterala samarbetet konsultera den stat som har utfärdat detta avslag om de avser att besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Syftet med detta är att motverka att den förvägrade köparen vänder sig till ett annat land samt att undvika konkurrenssnedvridande effekter av olika länders exportkontroll. Enligt rådets förordning (EG) nr 1334/2000 ska de behöriga myndigheterna i EU-staterna informera varandra och kommissionen om avslag.

Outreach. Informationsverksamhet och stöd till stater, myndigheter, Skr. 2008/09:114 företag m.fl. i exportkontrollsammanhang.

Utförseltillstånd. Enligt 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel får krigsmateriel inte föras ut ur landet utan tillstånd, om inte annat följer av lagen eller annan författning. Ett företag ansöker om utförseltillstånd för det belopp som i ett kontrakt överenskommit med ett visst land. Leveransen pågår sedan oftast under flera år och inleds sällan det år som kontraktet har slutits. Utförseltillstånd är därför inte detsamma som en faktisk leverans utan visar endast hur stora order avseende kontrollerade produkter som svenska företag fått på den internationella marknaden ett visst år.

AG	Australiengruppen
ATT	Arms Trade Treaty
BAFA	Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle
BTWC	Biological and Toxin Weapons Convention
COARM	Council Working Group on Conventional Arms Exports
COCOM	Coordinating Committee on Multilateral Export Controls
CODUN	Council Working Group on Global Disarmament and Arms Control
CONOP	Council Working Group on Non-proliferation
CWC	Chemical Weapons Convention
EKR	Exportkontrollrådet
EURENCO	European Energetics Corporation
EUT	Europeiska unionens officiella tidning
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
IAEA	International Atomic Energy Agency
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
KS	Krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defence Systems
MFV	Massförstörelsevapen
MTCR	Missile Technology Control Regime
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty
NSG	Nuclear Suppliers Group
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PDA	Produkter med dubbla användningsområden
PSI	Proliferation Security Initiative
SALW	Small Arms and Light Weapons
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
SME	Small and Medium-Sized Enterprises
SOFF	Säkerhets- och försvarsföretagen
SSM	Strålssäkerhetsmyndigheten
TI	Transparency International
WMD	Weapons of Mass Destruction
WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
ÖK	Övrig krigsmateriel

Ytterligare information rörande de ämnesområden som omfattas av denna skrivelse kan hittas på bl.a. nedanstående webbplatser. De flesta webbplatserna tillhör organisationer utanför Regeringskansliet. Därför kan Regeringskansliet inte ansvara för dessa webbplatserns innehåll eller riktighet. Nedanstående hänvisningar utgör således endast en frivillig guide för intresserade läsare.

Australiengruppen	www.australiagroup.net
Europaparlamentet	www.europarl.europa.eu
Europeiska Unionens råd	www.consilium.eu
Europeiska Unionen	http://europa.eu/
Exportkontrollrådet	http://www.isp.se/sa/node.asp?node=525
Förenta Nationerna	www.un.org
International Atomic Energy Agency	www.iaea.org
Inspektionen för strategiska produkter	www.isp.se
Javier Solanas personliga representant för icke-spridning, Annalisa Gianella	www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=744&lang=sv
Missilteknologikontrollregimen	www.mtcr.info
Nuclear Suppliers Group	www.nuclearsuppliersgroup.org
Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons	www.opcw.org
OSSE	www.osce.org
Stockholm International Peace Research Institute	www.sipri.org
Strålsäkerhetsmyndigheten	www.ssm.se
Sveriges Exportkontrollförening	www.chamber.se/exportcontrol
Utrikesdepartementet	www.ud.se
Wassenaararrangemanget	www.wassenaar.org
Zanggerkommittén	www.zanggercommittee.org

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2009

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Olofsson, Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Erlandsson, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Malmström, Sabuni, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Björling

Föredragande: statsrådet Björling

Regeringen beslutar skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.